

RIHTIM
DERS NOTU

BORÇLAR HUKUKU GENEL HÜKÜMLER

ÖZET

2.SINIF

85 Sayfa

**DERS NOTLARI
KİTAP ÖZETLERİ
ÖRENCİ NOTLARI
GÜNCEL ve GEÇMİŞ YIL PRATİKLERİ
DERS KİTAPLARI**

**TAMAMI 2018-2019 DÖNEMİNDE
EN DÜŞÜK FİYATLARLA
RIHTIM DERS NOTUNDA**

0216 550 08 85

İÇİNDEKİLER

BORÇ İLİŞKİSİNİN TARAFLARI - EDİM.....	7
EDİMİN ÇEŞİTLERİ.....	8
I. YERİNE GETİRİLİŞ TARZINA GÖRE.....	8
II. BÖLÜNÜP - BÖLÜNEMEYECEĞİNE GÖRE.....	9
III. BORÇLUNUN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNİN ÖNEM TAŞIYIP - TAŞIMAMASINA GÖRE.....	9
IV. BELİRLENİŞ TARZINA GÖRE EDİMLER.....	10
CİNS - PARÇA BORCU AYRIMININ ÖNEMİ.....	12
V. İFA SÜRESİNE GÖRE EDİM.....	13
BORÇ İLİŞKİSİNDEN DOĞAN HAKLAR.....	14
TALİ HAKLAR (DÜZENLEME HAKLARI).....	15
DEF'İ ÇEŞİTLERİ.....	16
DEF'İ VE İTİRAZ ARASINDAKİ FARKLAR.....	18
BORÇ İLİŞKİSİNİN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER.....	19
BORÇLAR HUKUKUNA HAKİM OLAN İLKELEER.....	20
BORÇLAR HUKUKUNUN KAYNAKLARI.....	21
SORUMLULUK (MÜEYYİDE).....	21
EKSİK BORÇ (TABİİ BORÇLAR).....	22
BORÇLAR HUKUKU.....	23
A. HUKUKSAL İŞLEMLERDEN DOĞAN BORÇLAR.....	23
HUKUKSAL İŞLEMİN UNSURLARI.....	24
SUSMA.....	24
HUKUKSAL İŞLEM ÇEŞİTLERİ.....	25
I. TARAF SAYISINA GÖRE HUKUKSAL İŞLEMLER.....	25
II. MALVARLIĞINA ETKİLERİNE GÖRE HUKUKSAL İŞLEMLER.....	26
III. SEBEBE BAĞLI OLUP OLMAMALARINA GÖRE HUKUKSAL İŞLEMLER.....	26
SOYUT BORÇ İKRARI (BORÇ TANIMASI).....	27
ÖN SÖZLEŞME (VAAD).....	27
OPSİYON.....	27
GEÇERLİLİK UNSURLARI.....	28
SÖZLEŞMENİN KURULMASI.....	28
SÖZLEŞME.....	28
İCAP.....	29
İCABA (ÖNERİYE) DAVET.....	29
YENİ BK İLE GETİRİLEN BİR YENİLİK: İSMARLANMAYAN BİR ŞEYİN GÖNDERİLMESİ.....	30
ÖLÜM VE EHLİYET KAYBI HALİNDE ÖNERİ - KABUL.....	30
İCABIN (ÖNERİNİN) BAĞLAYICILIĞI.....	31
KABUL ZAMANINDA ULAŞMAZSA.....	31
İCABIN (ÖNERİNİN) VE KABULÜN GERİ ALINMASI.....	32
SÖZLEŞMENİN KURULMA, HÜKÜM VE SONUÇLARINI DOĞURMA ANI.....	32

İLAN SURETİYLE YAPILAN VAADLER VE ÖDÜLLÜ YARIŞMA İLANI.....	33
SÖZLEŞMENİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI.....	33
I. EHLİYET.....	34
II. SÖZLEŞMELERİN ŞEKLİ.....	34
SÖZLEŞMELERİN TAHVİLİ.....	35
GEÇERLİLİK ŞEKLİ.....	35
KANUNİ GEÇERLİLİK ŞEKİLLERİ.....	36
GEÇERLİLİK ŞEKLİNE TABİ SÖZLEŞMENİN DEĞİŞTİRİLMESİ.....	37
III. SÖZLEŞMELERİN KONUSU YÖNÜNDEN GEÇERLİLİK ŞARTLARI.....	37
IV. İRADE İLE BEYAN ARASINDA OLUŞAN UYUMSUZLUK HALLERİ.....	39
MUVAZAA (DANIŞIKLI İŞLEM).....	40
MUVAZAA'NIN 3. KİŞİLERE ETKİSİ.....	41
MUVAZAA'LI İŞLEMİN DİĞER KAVRAMLARDAN FARKLARI.....	41
İRADE BOZUKLUĞU HALLERİ.....	42
İRADE BOZUKLUKLARI.....	43
İRADE SAKATLIĞI HALLERİ VE TAZMİNAT.....	45
GABİN (AŞIRI YARARLANMA).....	45
SÖZLEŞMENİN GEÇERSİZLİĞİ.....	46
KESİN HÜKÜMSÜZLÜK SEBEPLERİ.....	46
GENEL İŞLEM KOŞULU.....	47
SÖZLEŞME ÖNCESİ SORUMLULUK (CULPA IN CONTRAHEENDO).....	48
HUKUKİ İŞLEMLERDE TEMSİL * VEKALET * HABERCİ (ULAK).....	49
TEMSİL.....	49
TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMI.....	50
TEMSİL İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ.....	51
TEMSİL.....	51
TEMSİLCİNİN BENZER KİŞİLERDEN AYIRT EDİLMESİ.....	52
TEMSİL İLİŞKİSİNİN GEÇERLİLİĞİ.....	52
YETKİSİZ TEMSİL.....	54
B. HAKSIZ FİLDEN KAYNAKLI BORÇLAR.....	55
I. HUKUKA VE AHLAKA AYKIRI DAVRANIŞ.....	55
II. ZARAR UNSURU.....	56
ZARAR - TAZMİNAT.....	56
KANUNDA SAYILAN TAZMİNATTAN İNDİRİM NEDENLERİ ŞUNLARDIR;.....	56
III. HUKUKA AYKIRI FİİL İLE ZARAR ARASINDA İLLİYET BAĞI (NEDEN-SONUÇ İLİŞKİSİ).....	57
İLLİYET BAĞINI KESEN SEBEPLER ŞUNLAR.....	57
IV. KUSUR UNSURU.....	57
HAKSIZ FİİLİN HÜKÜM VE SONUÇLARI.....	58
MÜTESELSİL SORUMLULUK.....	59
HAKSIZ FİİL SORUMLULUĞUNDA.....	60

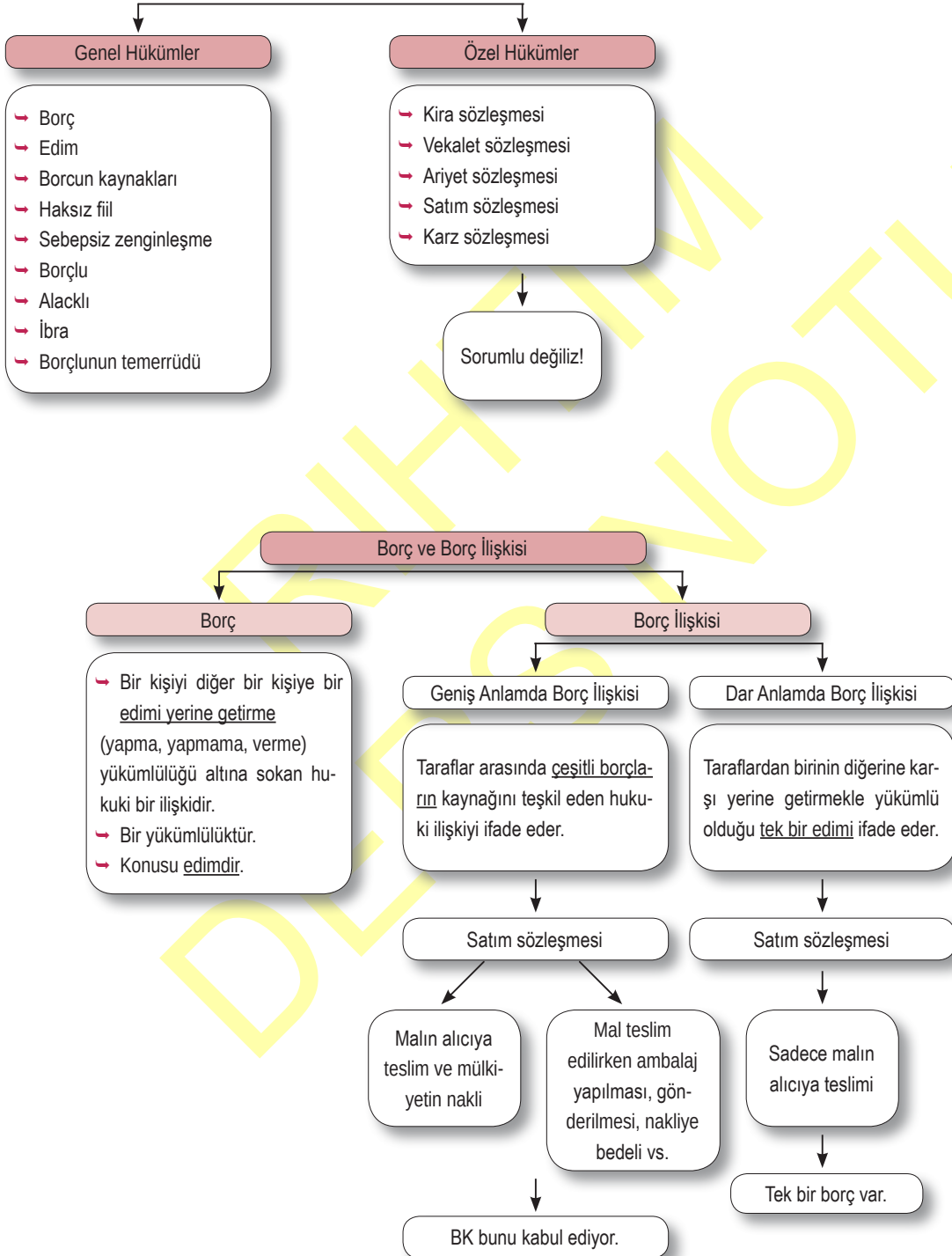
KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİNİN FAYANDIĞI İLKEYE GÖRE.....	60
I. ADAM ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU	61
İFA YARDIMCISININ SORUMLULUĞU	61
II. YAPI MALİKİNİN SORUMLULUĞU	61
TAŞINMAZ MALİKİNİN SORUMLULUĞU.....	61
III. MOTORLU ARAÇ İŞLETENLERİN SORUMLULUĞU.....	61
ARAÇ İŞLETENLER ŞUNLARDIR;	62
SORUMLULUK ŞARTLARI:.....	62
TBK M. 66	63
TBK M. 116.....	63
TEHLİKE SORUMLULUĞU.....	65
GENEL ŞARTLAR	65
ÖZEL ŞARTLAR	66
MUNZAM (EK) KUSUR	66
MUNZAM KUSUR SONUÇLARI	66
C. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMEDEN DOĞAN BORÇLAR	66
ŞU HALLERDE SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASI AÇILAMAZ.....	67
ŞU HALLERDE SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASI AÇILABİLİR	67
BORCU SONA ERDİREN NEDENLERİ	67
1. İBRA	67
2. YENİLEME (TECDİT)	67
3. BİRLEŞME.....	68
4. KUSURSUZ İFA İMKANSIZLIĞI	68
5. TAKAS.....	68
TAKASIN HÜKÜM VE SONUÇLARI.....	69
6. ZAMANAŞIMI	69
ZAMANAŞIMININ ÖZELLİKLERİ	69
ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ	70
BORCA AYKIRILIK HALLERİ	71
ALACAĞIN DEVRİ - BORCUN ÜSTLENİLMESİ	72
ALACAĞIN TEMLİKİNİN HÜKÜMLERİ	72
BORCUN ÜSTLENİLMESİNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI	72
BORÇLU HUKUKUNDA ÖZEL DURUMLAR	73
1. 3. KİŞİ LEHİNE SÖZLEŞME - 3. KİŞİNİN FİİLİNİ ÜSTLENME	73
2. MÜTESELSİL BORÇLULUK	73
3. PEY AKÇESİ (BAĞLANMA PARASI)	73
4. CAYMA PARASI	74
5. CEZA-İ ŞART	74
ŞART (KOŞUL).....	74
ŞARTIN ÖZELLİKLERİ	74

CEZA ŞARTIN TÜRLERİ.....	74
BORÇLARIN İFASI	75
İFAYI KİM YERİNE GETİRİR?.....	75
HALEFİYET	75
HALEFİYETİN HÜKÜM VE SONUÇLARI.....	75
İFANIN KONUSU	76
KİSMİ İFA	76
ÇEŞİTLİ EDİMLERİN İFASININ ÖZELLİKLERİ.....	77
PARÇA BORÇLARINDA İFA.....	77
ÇEŞİT (CİNS) BORÇLARINDA İFA.....	77
ALACAKLI VE BORÇLUNUN BİRDEN ÇOK OLMASI VE BORCUN BÖLÜNEMEYEN BİR BORÇ OLMASI HALİNDE İFA.....	77
PARA BORÇLARINDA İFA.....	77
PARA BORÇLARINDA FAİZ.....	78
FAİZ TÜRLERİ.....	78
İFA YERİ - İFA ZAMANI	79
KARŞILIKLI BORÇ YÜKLEYEN SÖZLERDE İFA	80
BİR TARAFIN BORÇ ÖDEMEDEN ACZI HALİNDE DİĞER TARAFIN DEFİ VE SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKI	80
ŞARTLARI.....	80
ALACAKLI.....	80
BORCUN İFA EDİLEMEMESİ.....	81
I. SÖZLEŞMENİN YAPILMASINDAN ÖNCEKİ İMKANSIZLIK.....	82
II. SÖZLEŞMENİN YAPILMASINDAN SONRAKİ İMKANSIZLIK.....	82
3. SÖZLEŞME ÖNCESİ KUSURLU DAVRANIŞ HALİNDE(CULPA IN CONTRAHENDO).....	82
BORCUN İFA EDİLMESİNİN SONUÇLARI.....	83
BORÇLUNUN TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI.....	84
ŞARTIN ÇEŞİTLERİ.....	85
ŞARTIN HÜKÜMLERİ.....	85
SÖZLEŞMENİN DEVRİ VE SÖZLEŞMEYE KATILMA.....	86

BORÇLAR HUKUKU

Borçlar Kanunu 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe girerek 6098 sayılı Yeni Borçlar Kanunu 1926 tarihli 818 sayılı Eski Borçlar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Borçlar kanunun kapsamı şöyledir:

NOT:

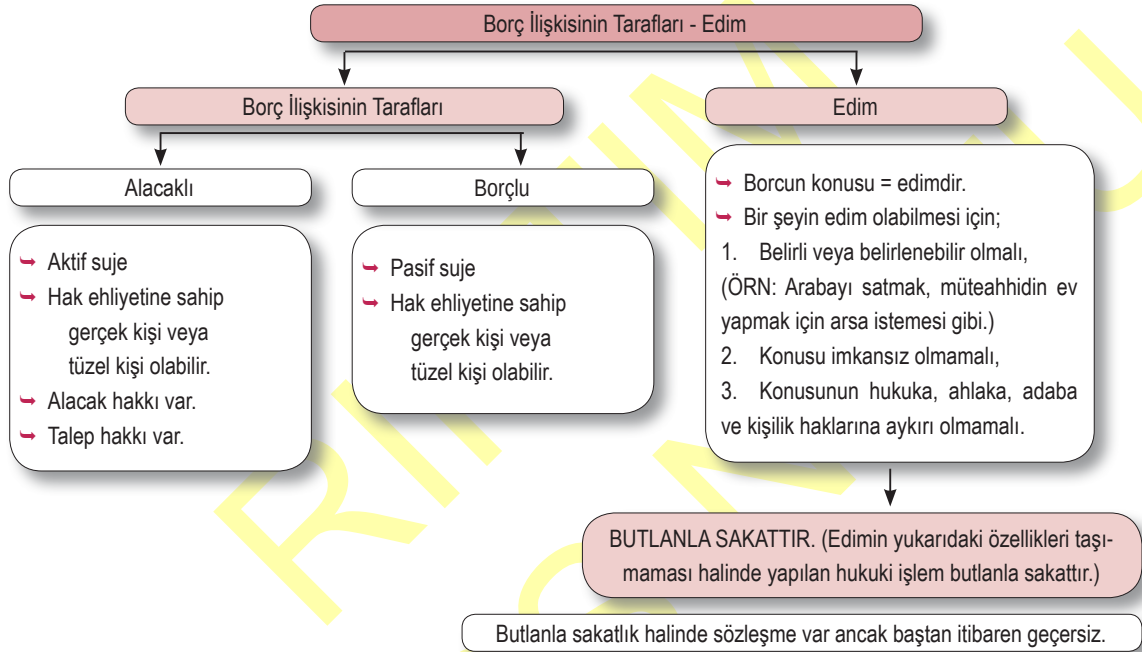
Kural olarak her borç ifa edilmekle sona erer.

BORÇLAR HUKUKU

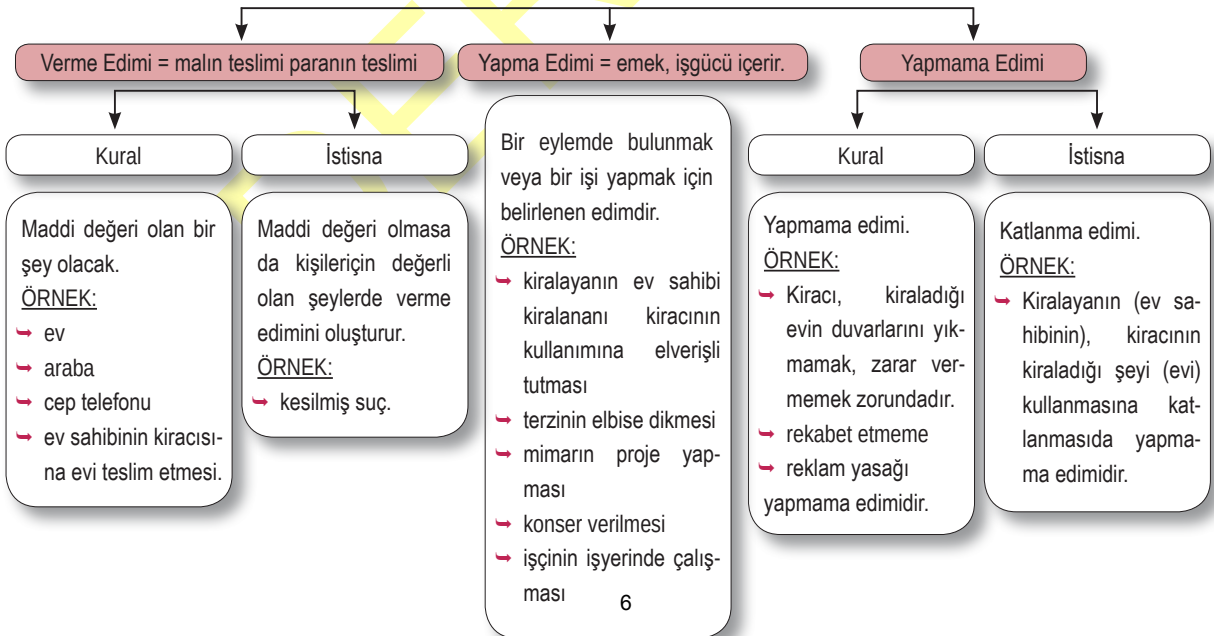
Borç ilişkisinin özellikleri:

- * Nisbi ilişkilerdir.
- * Sınırlı sayıda değildir.
- * Taraflar arasında geçici sosyal ilişkiler kurar.
- * Alacak hakkı ve talep hakkı aynı anlama gelmez.

BORÇ İLİŞKİSİNİN TARAFLARI - EDİM

EDİM TÜRLERİ

DİKKAT

Bir sözleşmede birden fazla edim olabilir.

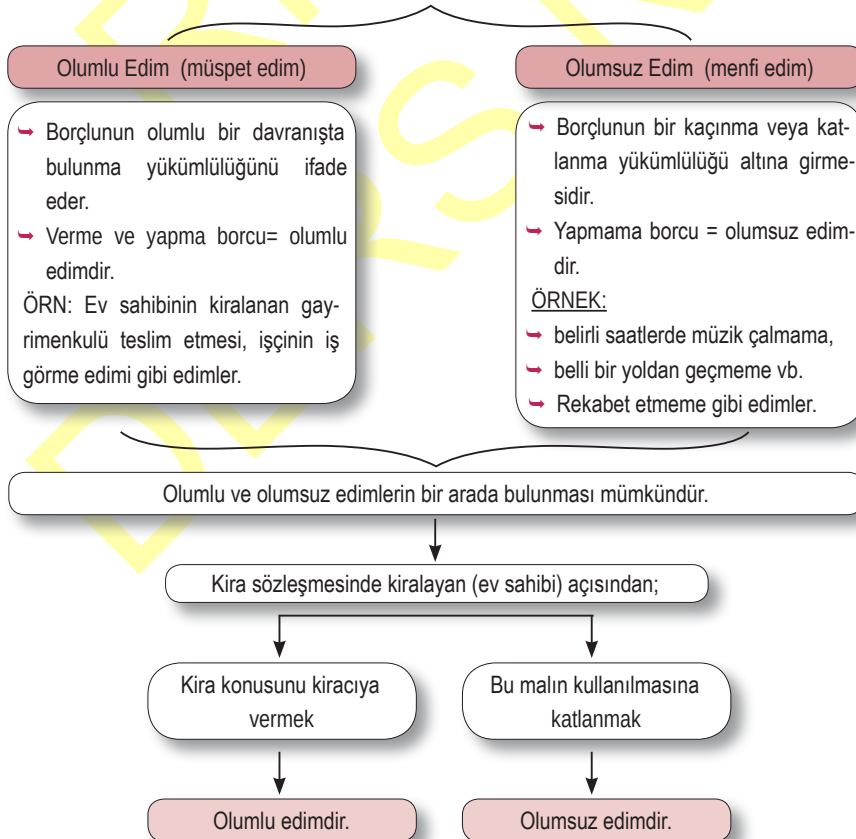
Verme Edimi: Verme edimlerinde borçlunun davranışı aktarmaya yöneliktir. Bir diğer ifade ile verme edimi içeren borç ilişkilerinde borçlu, borcundan bir şey'i vermek ya da bir hakkı intikal ettirmek suretiyle borcundan kurtulmaktadır. Örneğin, bir eczacının sattığı ilacı paketlenip müşterisine teslim etmesi; müşterinin de ilacın parasını ödemesi verme edimi teşkil eder.

Yapma Edimi: Yapma edimlerinde borçlunun davranışı meydana getirmeye yöneliktir. Bir diğer ifade ile yapma edimi içeren sözleşmelerde borçlu, borcundan bir sonuç meydana getirerek kurtulmaktadır. Örneğin, bir bestecinin uluslar arası bir yarışma için şarkı bestelemesi, bir avukatın müvekkilini temsilen davalara girmesi yapma edimi teşkil eder.

Yapmama Edimi: Yapmama edimlerinde borçlunun davranışı kaçınmaya yöneliktir. Bir diğer ifade ile yapmama edimi içeren sözleşmelerde borçlu, borcundan belli bir davranışta bulunmayarak kurtulmaktadır. Bu tür edimler daha çok ekonomik faaliyetin sınırlandırılması sonucunu doğurur. Örneğin, rekabet yasağı sözleşmesinde işçinin, işverene karşı borçlandığı edim, kira sözleşmesinde kiracının, amaca aykırı olarak kiraladığı evin duvarlarını yıkamaması, satım sözleşmesinde malın teslimi sırasında ona zarar verilmemesi, bir açık artırmada pey sürülmemesi yapmama edimi teşkil eder.

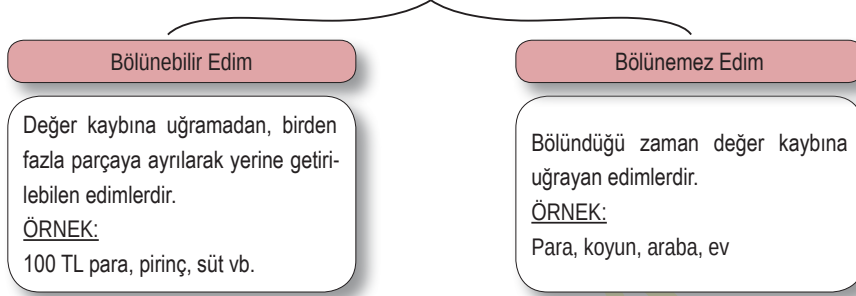
EDİMİN ÇEŞİTLERİ

I. YERİNE GETİRİLİŞ TARZINA GÖRE

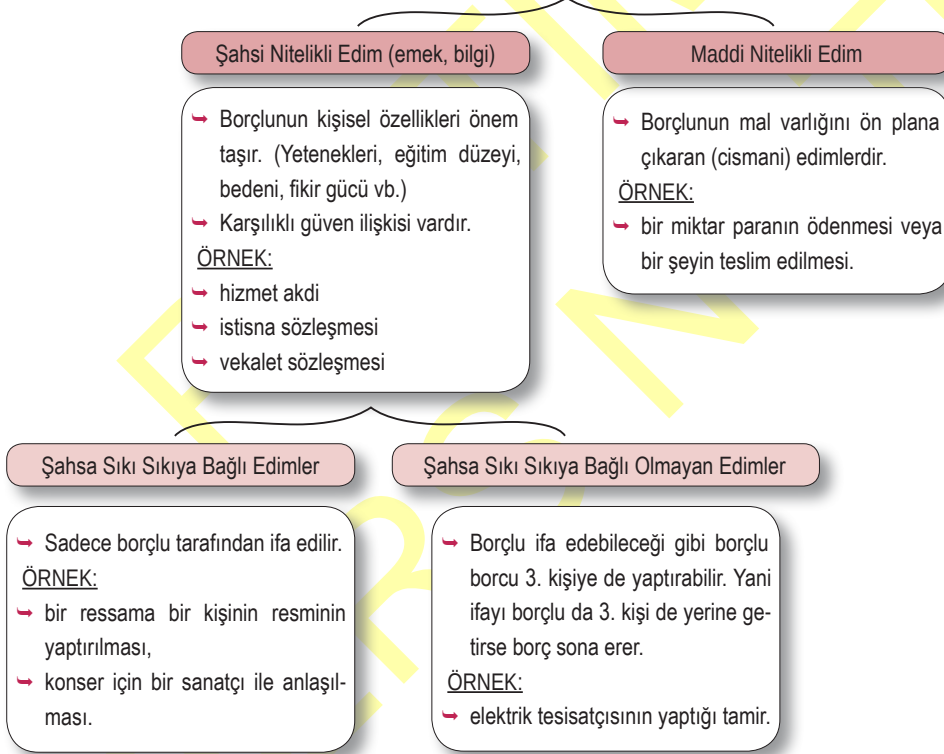

BORÇLAR HUKUKU

II. BÖLÜNÜP - BÖLÜNEMEYECEĞİNE GÖRE

III. BORÇLUNUN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNİN ÖNEM TAŞIYIP - TAŞIMAMASINA GÖRE

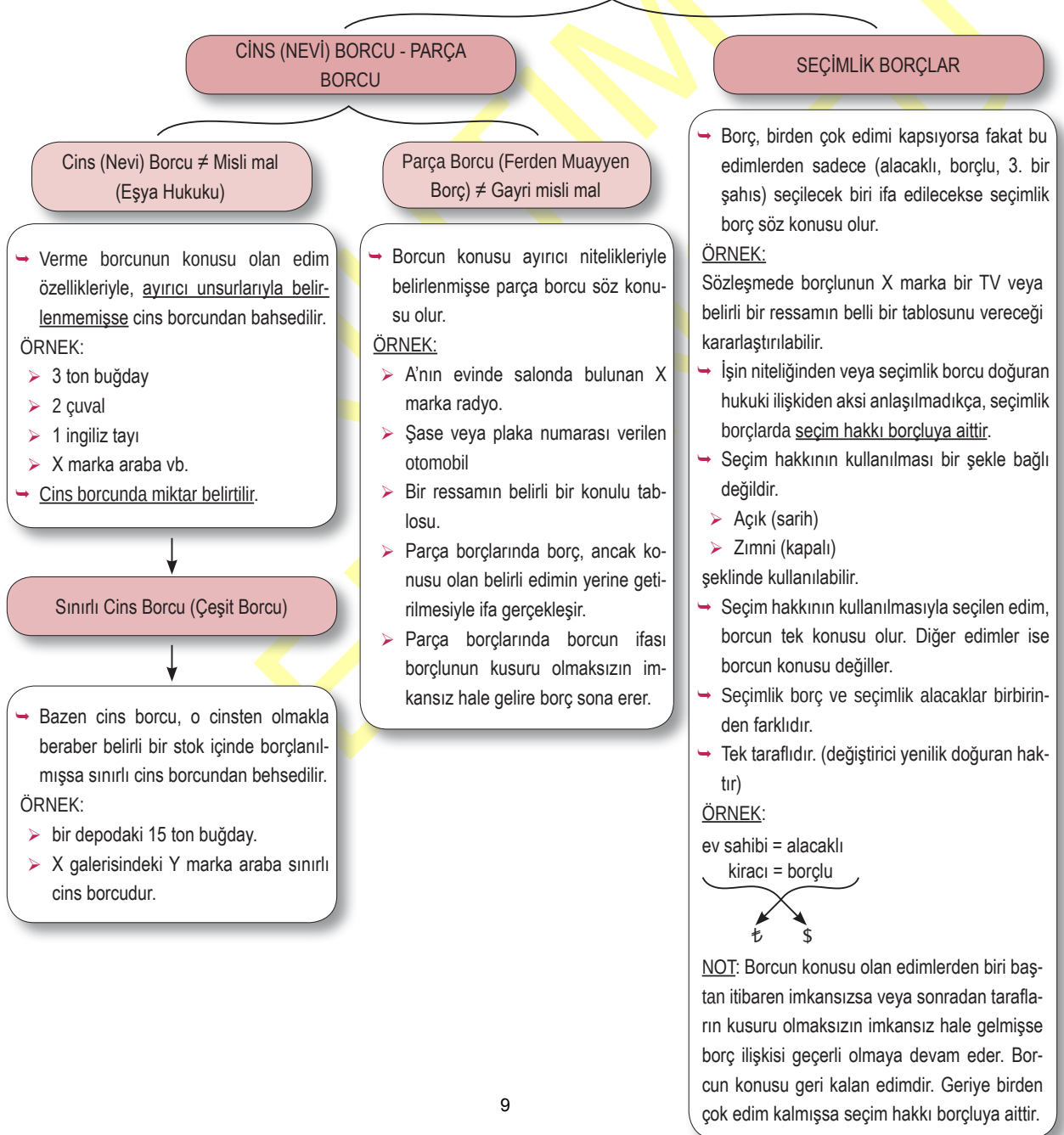
Şahsi Edimler: Şahsi edimler, borçlunun fikri ya da bedeni emek sarfının önem kazandığı edimlerdir. Burada borçlunun davranışı belli bir performansa yöneliktir. Örneğin bir halı dokumak, maharet barındıran, belli bir çabayı ortaya koymayı gerekli kılan şahsi bir edimdir. Eğer alacaklı için söz konusu edimin hangi borçlu tarafından ifa edileceği önem taşıyorsa şahsa sıkı sıkıya bağlı şahsi edimlerden bahsedilir. Hakikaten de bazen alacaklı, borçlunun ekonomik ve sosyal kimliğini; yeteneğini, becerisini, eğitimi, donanımını, aldığı ödüllerini, öngörüsünü vs. ön planda tutmak suretiyle bir borcun ifasını belli bir borçlunun şahsına sıkı sıkıya bağlayabilir.

Kural olarak, borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça, borçlu borcunu bizzat kendisi ifa etmekle yükümlü değildir. Borçlu yerine bir üçüncü kişi de ifada bulunabilir. Buna "ifanın gayri şahsiliği" ilkesi denir (TBK m.83). İşte bu ilkenin istisnasını şahsa sıkı sıkıya bağlı şahsi edimler oluşturur. Çünkü alacaklı, borçlusunu özel olarak seçmiş ve borcun illa o borçlu tarafından ifa edilmesine bir menfaat bağlamıştır. Dolayısıyla, şahsa sıkı sıkıya bağlanmış şahsî edim içeren borç ilişkilerinde kararlaştırılan borçludan başka bir borçlunun borcu ifa etmesi, borca aykırılık teşkil eder. Alacaklı bu ifayı kabule zorlanamaz.

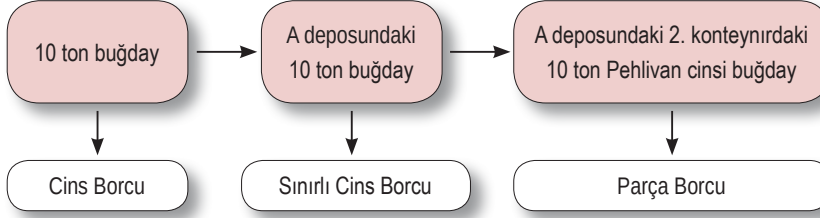
Maddi Edimler: Maddi edimler, borçlunun kural olarak malvarlığından yerine getirdiği edimlerdir. Burada borçlunun fikri ya da bedeni emek sarfı önemli değildir. Borçlu, alacaklı yararına belli bir performans ortaya koymaksızın, sahip olduğu bir malı ya da hakkı alacaklıya vererek borcundan kurtulmaktadır. Örneğin, bir evin satılıp mülkiyetinin devredilmesi maddi edim teşkil eder.

- * Maddi edimler, miras yolu ile intikal edebilirler.
- * Maddi edimler, iflas masasına girebilirler.
- * Maddi edimler, üçüncü kişiler tarafından ifa edilebilirler.

IV. BELİRLENİŞ TARZINA GÖRE EDİMLER

ÖRNEK:

PARÇA BORCU: Parça borcunun özelliği, borçlunun borçlandığı edimin bireysel tüm özellikleri ile belirlenerek ait olduğu türden, benzerlerinden kolayca ayırtılabilecek şekilde tanımlanmış olmasıdır.

Parça borcunun konusunu genellikle gayri misli şeyler, yani sayılamayan, tartılamayan, ölçülmeyen ya da ikame edilemeyen şeyler oluşturur. Çünkü ifa edilecek edimden yeryüzünde bir tane vardır. Örneğin imparatorluk döneminden kalma bir bröve gibi. Ancak misli şeyler de parça borcunun konusunu oluşturabilirler. Örneğin, 06 FB 1907 plakalı, koltukları sarı renk deri kaplı, lacivert renkli Chevrolet Corvette marka spor araba gibi.

Parça borcu ihtiva eden borç ilişkilerinde kural olarak borçlu kararlaştıran şeyi ifa etmekle yükümlüdür. Bir diğer ifade ile borçlu, kararlaştırılan edimin dışında farklı bir şeyi veya onun bir benzerini ifa ederek borcundan kurtulamaz.

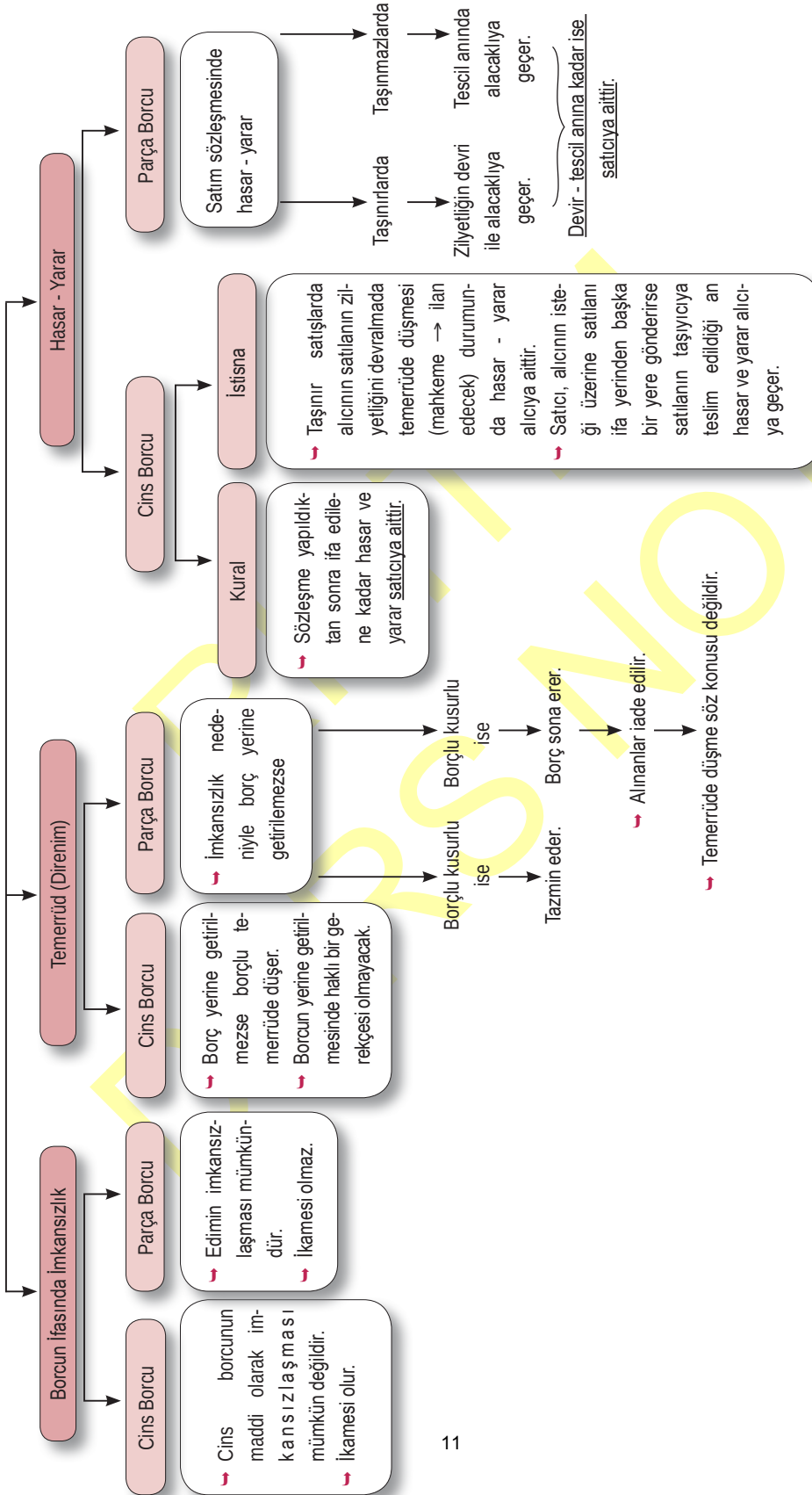
CİNS (ÇEŞİT) BORÇLARI: Cins borcunun özelliği, borçlunun borçlandığı edimin ait olduğu türün genel özellikleri ile belirlenmiş olmasıdır.

Cins borcunun konusunu genellikle misli şeyler, yani sayılabilen, tartılabilen, ölçülebilen ya da ikame edilebilen şeyler oluşturur. Örneğin 50 lt süt, 100 kg. pirinç tesliminde olduğu gibi. Ancak, cins borcunun konusunu gayri misli şeyler de oluşturabilir. Örneğin Antik A.Ş'nin düzenlediği bir müzayededen bir iş adamı tarafından Burhan DOĞANÇAY'a ait herhangi üç tablonun satın alınması gibi.

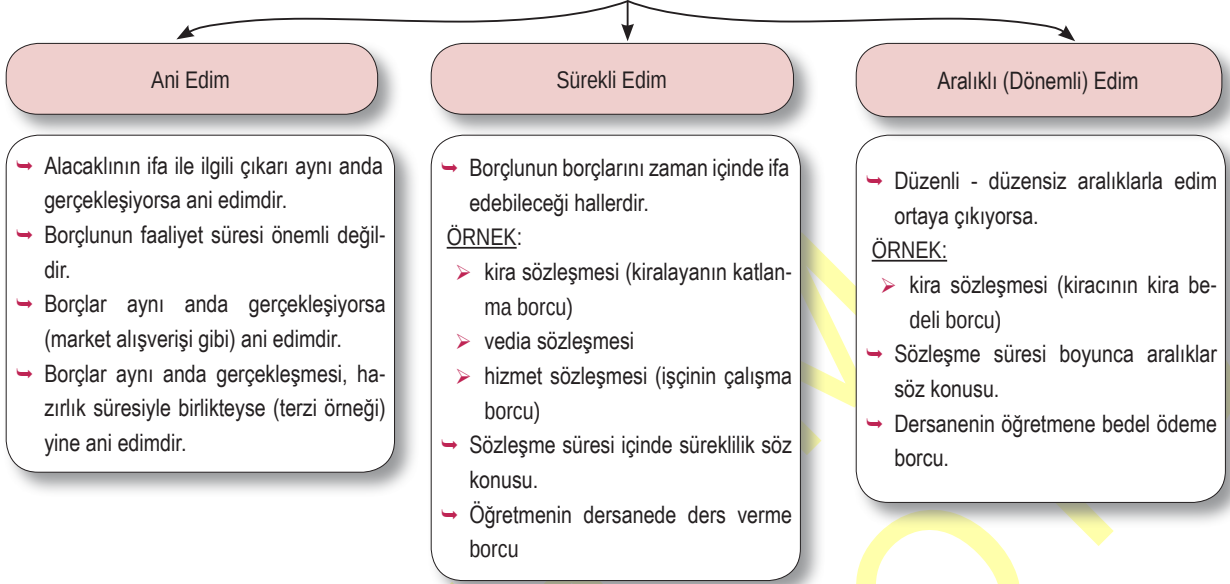
Cins borçlarında hukuki ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça edimin seçimi borçluya aittir. Ancak borçlunun seçeceği edim, ortalama nitelikten daha düşük olamaz (TBK m.86).

SINIRLI CİNS BORCU (STOK BORCU): Cins borçlarında borçlunun, edimini kararlaştırılan belli bir stoktan veya kararlaştırılan bir yerden ifa etmesidir. Örneğin, "Zonguldak'taki şu madenden 100 ton kömür teslim edilecektir" dendiğinde olduğu gibi. Stok borcunu konu edinen borç ilişkilerinde borçlu, kararlaştırılan stok dışında bir yerden borcunu ifa ederek borcundan kurtulamaz.

CİNS - PARÇA BORCU AYRIMININ ÖNEMİ

V. İFA SÜRESİNE GÖRE EDİM

Ani Edimler: Borçlunun bir defada ifa ettiği edimlerdir. Bir diğer ifade ile alacaklının ifa menfaati, zaman içindeki tek bir davranış ile yerine getirilmektedir. Borçlunun ifa davranışı belli bir süreye yayılmamaktadır. Örneğin bir gazete bayiiinin satın alınan gazeteyi teslim etmesi, okuyucunun da parayı ödemesinde olduğu gibi.

Sürekli Edimler: Borçlunun, zaman içinde sürekli, aralıksız davranışını gerektiren edimlerdir. Bir diğer ifade ile alacaklının ifa menfaati, belli bir zamandan beri devam eden bir süreçte karşılanmaktadır. Borçlunun ifa davranışı, bir bütünlük arz edecek şekilde belli bir süreye yayılmaktadır. Örneğin, bir kırtasiyenin bir üniversite ile akdettiği iki yıllık sözleşme uyarınca üniversitenin fotokopi işlerini üstlenmesinde olduğu gibi.

Dönemli Edimler: Borçlunun belli zaman aralıkları ile tekrarlanan davranışını gerektiren edimlerdir. Borçlunun edimi ifa ediş biçimi, "kez" ya da "kere"ler ile ifade edilecek biçimde periyodiktir. Örneğin, bir moda dergisine aylık abone olunması ya da bir avukatın bağlı bulunduğu baroya her ay topluluk sigortası primi yatırmasında olduğu gibi.

BORÇ İLİŞKİSİNDEN DOĞAN HAKLAR

TALİ HAKLAR (DÜZENLEME HAKLARI)

Yeniilik Doğuran Haklar

Sahibine ulaşması gerekli tek taraflı irade beyanı ile yeni bir hukuki durum ortaya çıkarmak veya var olan durumu değiştirmek ya da sona erdirmek yetkisi veren haklara yeniilik doğuran hak denir.

Özellikleri:

- ➔ Karşı tarafa ulaşması gerekli tek taraflı irade beyanı ile kullanılır.
- ➔ Bu hakların kullanılabilmesi için karşı tarafın kabulüne gerek yoktur.
- ➔ Kural olarak şartla bağlanamaz.
- ➔ Zamanaşımına değil, hak düşürücü süreye tabidir.
- ➔ Bir defa kullanılmakla sona erer.
- ➔ Hak kullanılıp sonuç meydana geldikten sonra bundan dönülemez.
- ➔ Hem dava yolu ile hem de istem yolu ile kullanılır.

14

Kurucu Yeniilik Doğuran Haklar

➔ Hakkın kullanılması ile yeni bir hukuki durum meydana getiren haklardır.

ÖRNEK:

- ➔ alım (işтира)
- ➔ önalım (şуфа)
- ➔ geraihim (vefa)
- ➔ tanıma
- ➔ icazet
- ➔ kabul
- ➔ evlenme

NOT: icap (öneri) kurucu yeniilik doğuran hak değildir.

Değiştirici Yeniilik Doğuran Haklar

➔ Hakkın kullanılması ile mevcut bir hukuki durumu değiştiren haklardır.

ÖRNEK:

- ➔ Ayıplı malın ayıpsız ile değiştirilmesi.
- ➔ Seçimlik borçlarda borçluya ait seçim hakkının kullanılması.
- ➔ Borçlu temerrüdünde alacaklının aynen ifadan vazgeçip müspet zararın tazminini talep etmesi.

Bozucu Yeniilik Doğuran Haklar

➔ Kullanılmasıyla mevcut bir hukuki durumu ortadan kaldıran haklardır.

ÖRNEK:

- ➔ fesih beyanı
- ➔ istifa
- ➔ azil
- ➔ mirasın reddi
- ➔ takas
- ➔ boşanma
- ➔ borçlu temerrüdünde alacaklının sözleşmeden dönüp menfi zararını talep etmesi.

Def'i

Def'i = Borçlunun, alacaklının alacak hakkını kabul etmle birlikte ifadan kaçınmasına imkan veren özel bir sebebin varlığına dair yaptığı savunmadır.

Def'i

≠

İtiraz

➔ Zamanaşımına süresi def'idir.

- ➔ Borcu ödememeye ilişkin bir haktır.
- ➔ Borçlu, borcu kabul eder ancak iadan kaçınabilecek nedenlere sahiptir.
- ➔ Hakim res'en dikkate almaz.
- ➔ Taraflarca ileri sürülmelidir.
- ➔ Her zaman ileri sürülemez, davanın esasına girilene kadar ileri sürülmelidir.

ÖRNEK:

- ➔ önce sen öde!
- ➔ zamanaşımına uğradı, ödemem!

➔ Hak düşürücü süre bir itirazdır.

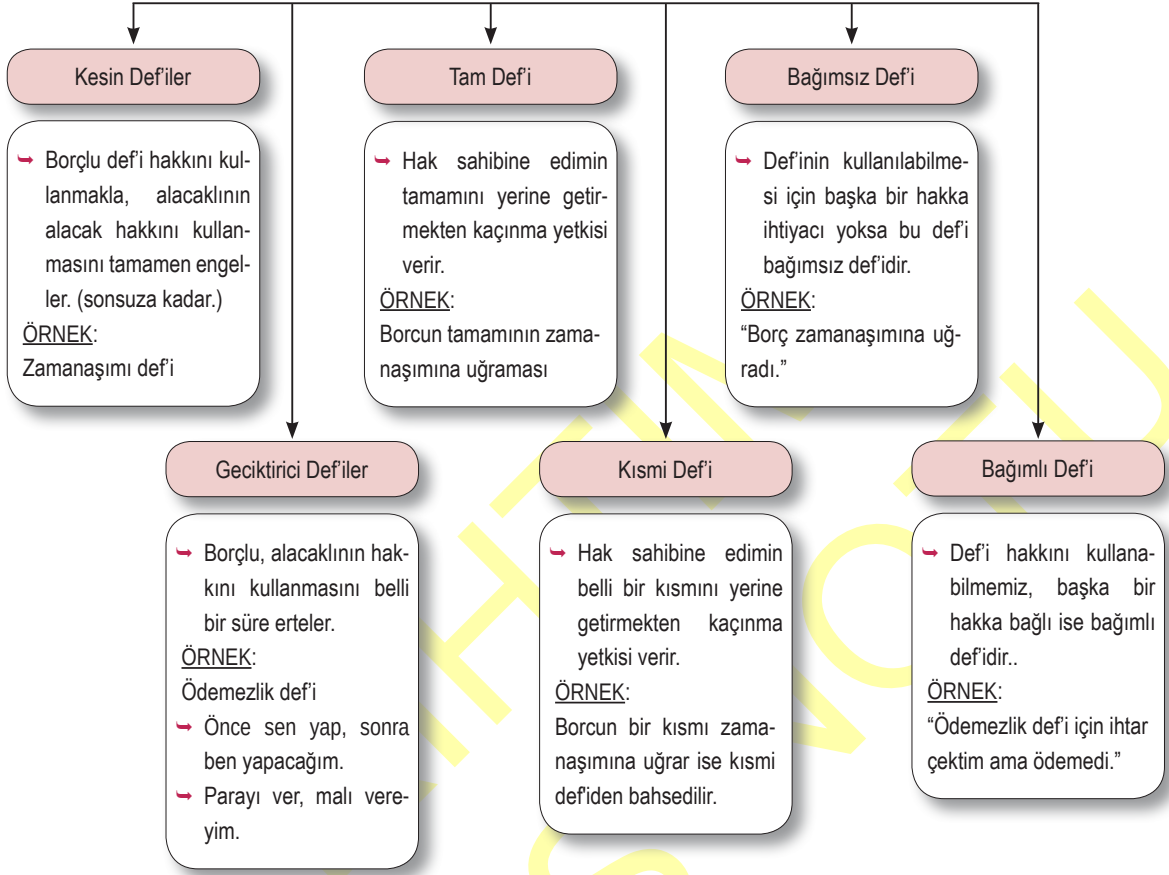
- ➔ Bir olaya ilişkindir.
- ➔ Borçlu, borcu kabul etmez ya da sona erdiğini iddia eder.
- ➔ Hakim res'en dikkate alır.
- ➔ Herkes, her zaman ileri sürer.
- ➔ Davanın her aşamasında ileri sürülmesi mümkündür.

ÖRNEK:

- ➔ ödedim, sözleşme geçerli değil, senet bana ait değil.

BORÇLAR HUKUKU

DEF'İ ÇEŞİTLERİ

ALACAK HAKKI: Borç ilişkisinde alacaklının temel menfaatini ifade eder. Alacak hakkı, alacaklının borçludan edimi talep etme hakkı biçiminde tanımlanmaktadır. Alacak hakkının birincil hak olarak ifade edilmesinin gerisinde alacaklının borç ilişkisindeki başlangıç hedefini temsil etmesi ve aynı zamanda alacaklıya talep yetkisi vermesi yatar. Alacak hakkının özellikleri aşağıdaki gibidir:

1. Alacak hakkı, bir yararlanma hakkıdır. Borçlu, edimini amacına uygun bir biçimde tam ve doğru olarak ifa ettiğinde alacaklı, doğan sonuçtan kendi lehine bir yarar sağlar. Alacak hakkı sahibine, a) borçludan belirli bir davranışta bulunmayı istemek, b) aksi hâlde borçlu aleyhine cebri icra yoluna başvurulacağı hususunda borçluyu ihtar etmek, c) ihtar da semeresiz kalırsa borçlunun malvarlığına dava ve icra yolu ile el koymak hakkını verir.
2. Alacak hakkı, nispi karakterli bir haktır. Alacaklı, hakkın bünyesinde yer alan hukuki imkânları kural olarak muhatabı borçluya karşı ileri sürebilir.
3. Alacak hakkı, çoğu zaman malvarlıksal değeri olan, yani para ile ölçülebilen bir haktır. Ancak edimin ifası neticesinde alacaklı lehine doğan yarar, manevi bir yarar da olabilir.
4. Alacak hakkının sayısı, tipi, içeriği sınırlandırılmamıştır. Aynı haklar bakımından geçerli olan sınırlı sayı ilkesi alacak hakkı bakımından geçerli değildir. Çünkü ihtiyaç ve hizmet tanımları çeşitlendikçe buna bağlı olarak borç ilişkilerinden beklenen menfaatler de çeşitlenecektir. Dolayısıyla taraflar hukuk düzeninin sınırları içinde kalmak kaydı ile ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çok çeşitli şekilde ve sayıda alacak hakkı yaratabilirler.
5. Alacak hakkı geçici bir haktır. Mutlak, sonsuz, nesilden nesle geçen bir hak değildir. İhtiyaçlar giderilip borç ilişkisiyle takip edilen amaç gerçekleştiği zaman buna bağlı olarak alacak hakkı da sona erer.

BORÇLAR HUKUKU

FER'İ (BAĞLI HAKLAR): Alacak hakkının amacına hizmet eden fakat bu haktan ayrı, özel niteliği bulunan haklardır. Borç ilişkisinde alacaklının temel menfaatini temsil etmez, asıl olarak amaçlanmazlar. İkincil hak olarak ifade edilmelerinin sebebi, alacaklıya talep yetkisi vermeyip yalnızca bir hukuki ilişki ortamında belirli kanuni şartların varlığı hâlinde kullanılabilir olmalarıdır. Bağlı hak olarak ifade edilmelerinin sebebi ise varlık ve geçerliliklerinin asli hakkın varlık ve geçerliliğine bağlı olmasıdır. Bir diğer ifade ile fer'i haklar, asli hakkı takip ederler.

Borcu sona erdiren sebeplerden biri ile asli hak ortadan kalkmışsa buna bağlı olan fer'i haklar da son bulur. (Örneğin, kredi borçlusu borcunu bankaya ödediğinde bankanın kefile karşı fer'i hakkı da son bulacaktır.)

TALİ HAKLAR (DÜZENLEME HAKLARI): Borç ilişkisini yeniden şekillendiren, borç ilişkisine yeni bir düzen getiren haklardır. Bu haklar sayesinde hak sahibi, tek taraflı irade beyanı ile başka bir kişinin hukuk alanını etkilemekte, yeni bir hukuki durum yaratmakta veya mevcut hukuki durumu ortadan kaldırmaktadır. Muhatabın bu yeni düzenlemeye, yeni şekle uymak buna katlanmak yükümlülüğü vardır.

YENİLİK DOĞURAN HAKLAR: Bir başkasının hukuki durumunu, onun katılımına gerek olmaksızın değiştiren haklardır.

- * Yenilik doğuran haklar, tâli hak kategorisinde yer aldığından bu hakların en önemli özelliği, tek taraflı irade beyanı ile kullanılıyor olmalarıdır.
- * Yenilik doğuran haklar, mevcut borç ilişkisinde bir defa kullanılmakla tükenir, sona ererler.
- * Kullanıldıktan sonra geri alınamazlar.
- * Pek çoğunun kullanılabilmesi sürenin niteliği hak düşürücüdür.
- * Yenilik doğuran haklar için koşul getirilemez. Bir diğer ifade ile bu haklar şarta bağlanamazlar.

Kurucu Yenilik Doğuran Haklar

Kullanılmaları ile yeni bir hukuki ilişki kuran veya bir hakkı kazandıran haklara kurucu yenilik doğuran haklar adı verilir. Örneğin; **alım, önalım, geri alım hakları, sözleşmelerin kurulmasında kabul beyanı, evlilik dışı çocuğun tanınması, sınırlı ehliyetlilerin yapabildikleri işlemlere yasal temsilcilerinin icazet vermesi** gibi.

Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar

Kullanılmaları ile mevcut bir hakkı veya hukuki ilişkiyi değiştiren haklara değiştirici yenilik doğuran haklar denir. Burada yeni bir durum yaratılmamaktadır, mevcut durum değiştirilmektedir. Örneğin, **aynen ifa yerine tazminat talebi, ayıplı malın ayıpsız ile değiştirilmesini isteme hakkı, ücretten indirim talebi** gibi.

Bozucu Yenilik Doğuran Haklar

Kullanılmaları ile bir hakkı veya hukuki ilişkiyi ya da bir statüyü ortadan kaldıran haklara bozucu yenilik doğuran haklar denir. Örneğin, **fesih, dönme, geri alma, iptal, rücu beyanları** gibi.

Def'i Hakları: İleri sürülen bir hakka karşı, bu hakkın kullanılmasını engelleyen ya da ortadan kaldıran KARŞI HAK SAVUNMASIDIR. Bir diğer ifade ile def'i hakları, hak sahibine bir borcun yerine getirilmesini geciktirme ya da ortadan kaldırma yetkisi veren, tek taraflı irade beyanı ile kullanılabilen haklardır. Ancak hak bahşedilen her durumda olduğu gibi borç ilişkilerinde de kendisine def'i yolu ile bir savunma hakkı tanınan taraf, bu savunmayı yapmaz ise hâkim tarafından re'sen dikkate alınmaz.

Kesin (sürekli) def'iler: Bunlar ileri sürülmekle karşı hakkı tamamen engeller, felce uğrattırır. Kesin def'iler hak sahibinin mesela alacaklının hakkını kullanmasına sürekli olarak engel olurlar. (zamanaşımı def'i).

Geciktirici def'iler: Bunlar hak sahibinin hakkını kullanmasını bir süre için önler. Bu sürenin sonunda hak kullanılabilir (ödemezlik def'i, kefalet sözleşmesinde kefilin önce asıl borçluya başvurmasını ifade eden tartışma def'i; adi kefalette borç için ayrıca bir rehin teminatı varsa alacaklının önce rehlin paraya çevrilmesini talep etmeyerek kefile yöneldiği durumlarda kefilin ileri sürdüğü rehlin paraya çevrilmesi def'i).

Tam def'iler: Bu tür def'i hakları, def'i hakkı sahibine edimin tamamını reddetme onu bir bütün olarak yerine getirmekten kaçınma yetkisi verir (zamanaşımı def'i).

Kısmi def'iler: Def'i hakkı sahibi, edimin belirli bir kısmını yerine getirmekten kaçınma hakkına sahiptir (Bağışlayanın bağışlama vaadini, bağışlama vaadinden sonra ortaya çıkan yeni ailevi yükümler nedeniyle yerine getirmekten kaçınması).

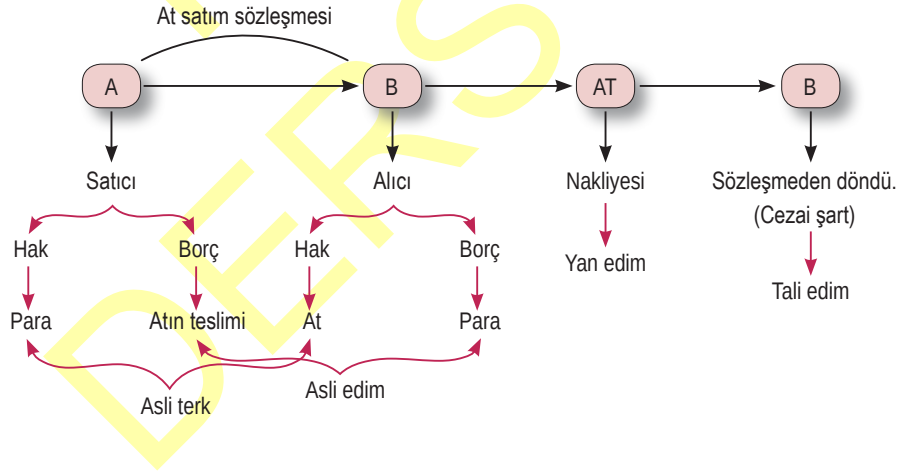
Bağımsız def'iler: Bunlar başka bir hakka dayanmayan ona bağlı olmayan def'ilerdir. Yani, bağımsız def'iyi meydana getiren bir ana hak yoktur, def'i hakkı kendiliğinden mevcuttur(zamanaşımı def'i).

Bağımlı def'iler: Bağımlı def'iler, aynı veya nispi hakka bağlı olan def'ilerdir. Temel hak, herhangi bir sebeple ortadan kalkarsa def'i hakkı da ortadan kalkar (ödemezlik def'i, ayıba karşı tekeffül hükümlerinden ileri gelen def'i hakları).

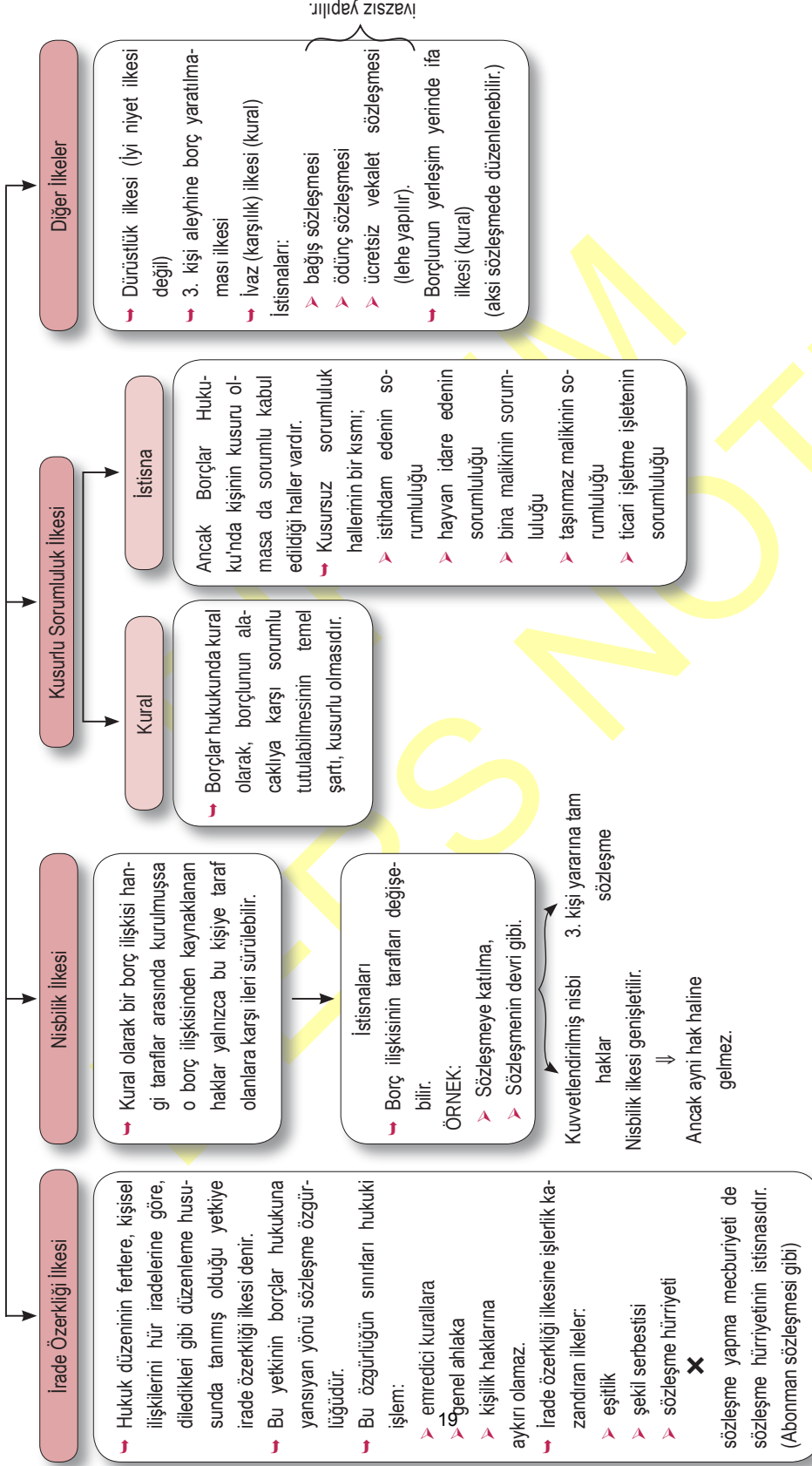
DEF'İ VE İTİRAZ ARASINDAKİ FARKLAR

1. İtiraz, ileri sürülen iddianın dayanağını oluşturan VAKIA'yı inkar etmektir. Dolayısıyla burada bir inkar savunması söz konusudur. Diğer bir ifade ile itiraz savunmasında hakkın ya hiç doğmadığı ya da artık son bulunduğu yönünde bir beyanda bulunmaktadır.(örneğin ayırt etme gücünden yoksunluk sebebiyle sözleşmenin hükümsüzlüğü). Buna karşılık def'i, ileri sürülen bir hakka karşı bu hakkı engelleyen veya sınırlayan BİR KARŞI HAKKIN kullanılmasıdır.
2. Borçlu def'i hakkını kullanmaktan tek taraflı irade beyânı ile vazgeçebilir. Buna karşılık itiraz, bir vakıa olduğu için borçlu bundan vazgeçemez. Vakıaların tek taraflı bir irade beyanı ile ortadan kaldırılması mümkün değildir.
3. İtiraz hâkim tarafından re'sen gözönünde tutulur. Def'iyi ise hâkim re'sen nazara alamaz; borçlunun bunu ileri sürmesi lazımdır. İtiraz teşkil eden olguyu davalı ileri sürerse bunu ispat etmek zorundadır.
4. Def'i bir hak olduğu için sadece hak sahibi tarafından ileri sürülebilir. Oysa bir vakıa olan itirazı, menfaati olan herkes ileri sürebilir.

BORÇ İLİŞKİSİNİN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

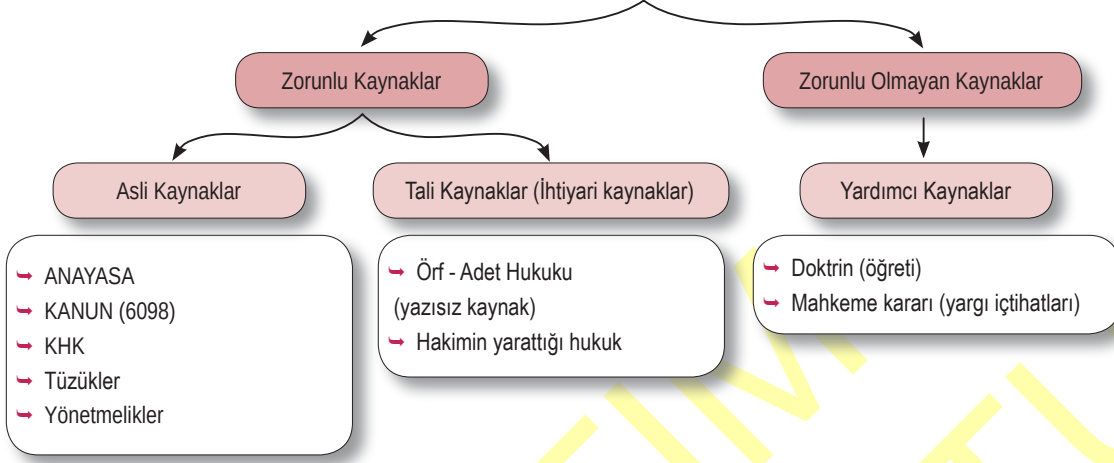

BORÇLAR HUKUKUNA HAKİM OLAN İLKELER

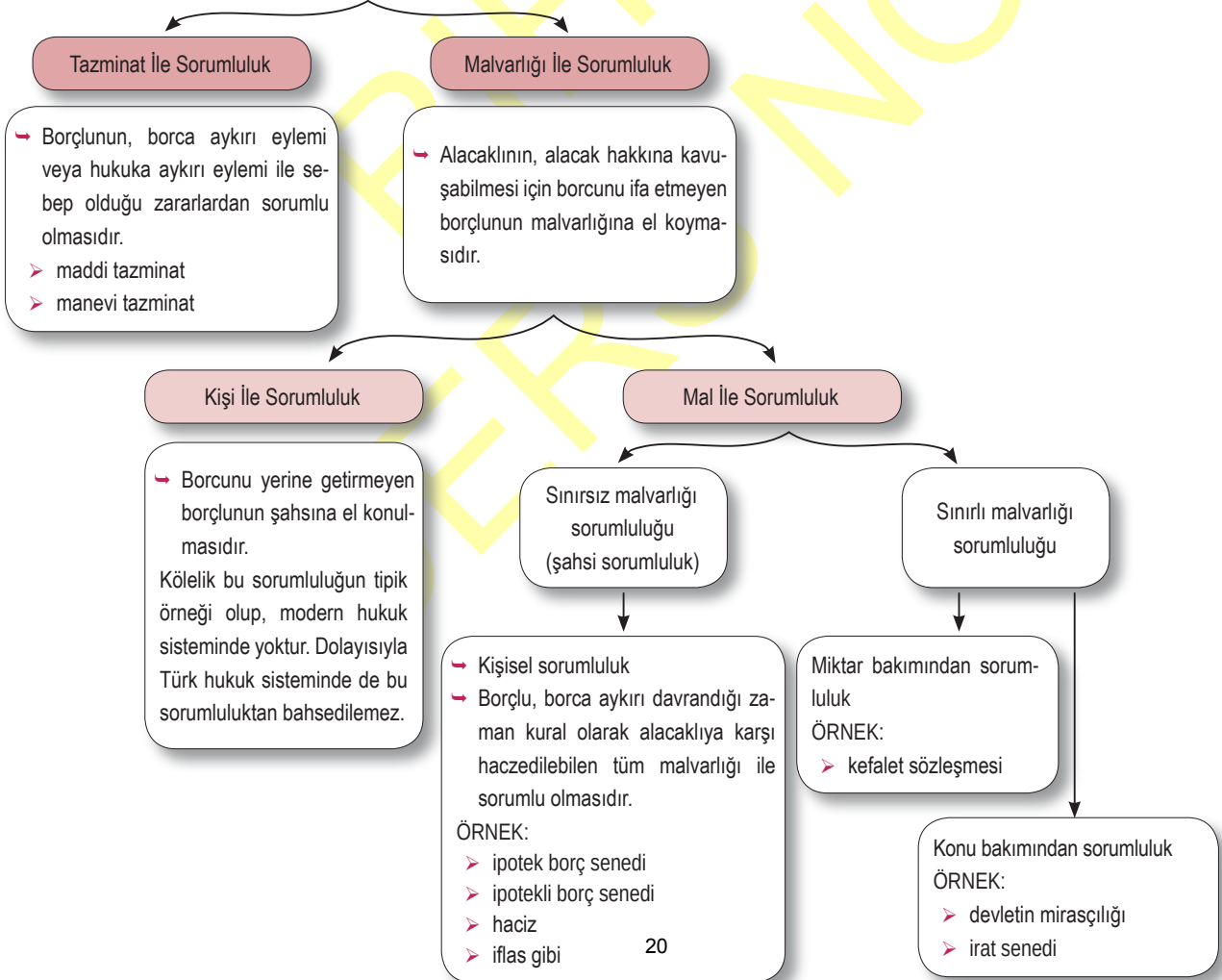
BORÇLAR HUKUKU

BORÇLAR HUKUKUNUN KAYNAKLARI

SORUMLULUK (MÜEYYİDE)

Borçlar Hukuku'nda borca aykırı davranıldığı hallerde haksız fiil ve hukuka aykırı fiil halinde ortaya çıkan sorumluluk iki şekilde olur.

EKSİK BORÇ (TABİİ BORÇLAR)

Borçlunun borç ilişkisine uygun davranma yükümlülüğü vardır, borçlunun borç ilişkisine aykırı davranması halinde alacaklı, yargı organlarına başvurarak borçlunun sorumluluğuna ilişkin hükmün kurulmasını ve icra yoluyla zorla icra edilmesini sağlayabilmektedir. Ancak bazı hallerde borç vardır ancak sorumluluk yoktur. Bu hallere eksik borç denir.

* Eksik borçların ortak özellikleri:

1. Borç mevcuttur.
2. Borçlu tarafından kendi isteği ile yerine getirildiği takdirde, ifa geçerli olacaktır. Bağışlama niteliğinde olmayacaktır.
3. Borçlu, borcun ifasını reddederse alacaklı, dava ve cebri icra yoluyla borcun ifasını sağlayamaz.
4. Eksik borç ödenirse sebepsiz zenginleşme davasına konu yapılamaz.

* Önemli eksik borç halleri şunlardır:

1. Kumar - Bahis Borçları:

- ❖ Dava açılmaz ve takip yapılamaz.
- ❖ Kumar borcu senet ile tespit edilmiş ve ifası vaadedilmiş bulunsa dahi dava açıldığı takdirde de açılan dava res'en reddolunur.

2. Evlenme Sımsarlığı (tellallığı):

- ❖ Dava açılmaz.
- ❖ Takip yapılamaz.
- ❖ Yapılan ifa geçerlidir, geri istenemez.
- ❖ Hakim res'en dikkate alır.

3. Zamanaşımına Uğramış Borçlar:

- ❖ Borçlu, zamanaşımına uğradığını bilmeden ödeme dahi geri isteyemez.
- ❖ Açılan dava veya takipte res'en dikkate alınmaz, istem üzerine dikkate alınır.

4. Ahlaki Görevden Doğan Borçlar (Genel Ahlak):

- ❖ Bazı ahlaki görevler, zorunlu hukuki görev haline gelebilir.

DİKKAT

Yoksulluğa düşen bir arkadaşına, komşuya ya da uzak bir akrabaya yardım etmek gibi.

- ❖ Bu hallerde yapılan ödeme geri alınamaz. Çünkü yapılan ifa geçerli bir ifa sayılır ve bağışlama niteliğinde değildir.
- ❖ Hakim res'en dikkate alır.

ÖRNEK:

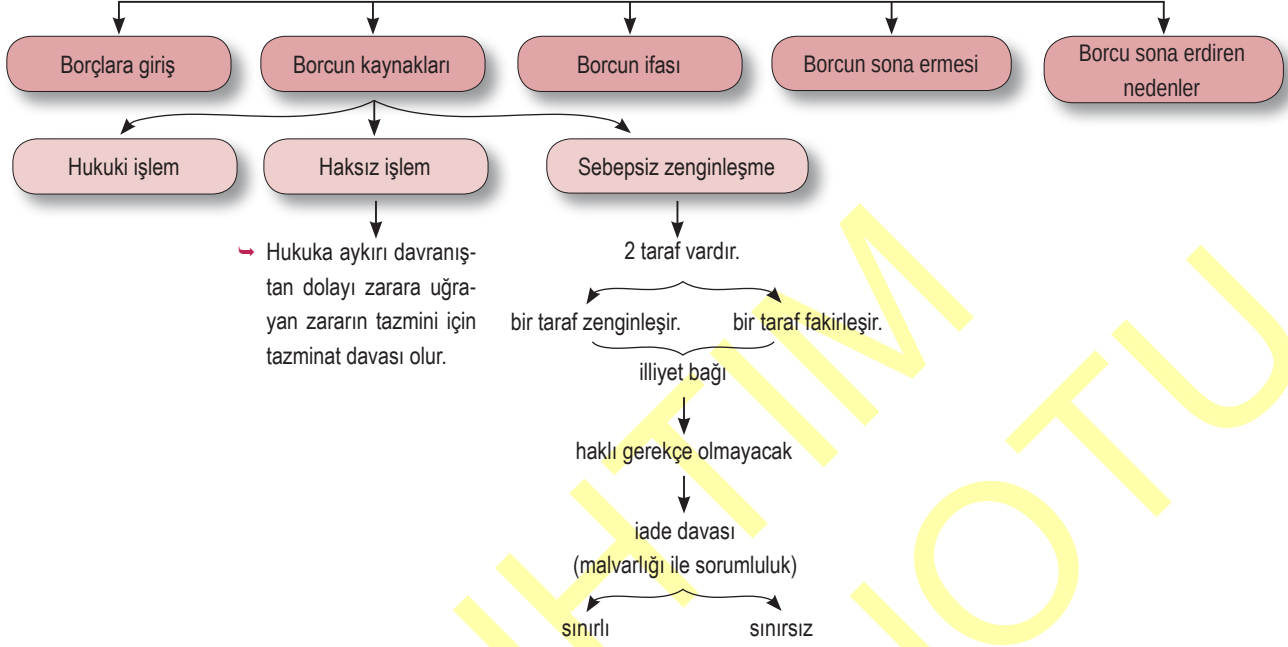
Üstsoy veya altsoy yoksulluğa düşecek olursa dava veya takibi yoluyla yardım talep edebilir. Ancak hukuki görev haline gelmeyen ahlaki görevler, dava veya icra takibi yoluyla talep edilemez.

5. Organ Naklinden Doğan Borçlar (Türk Medeni Kanununda düzenlenmiştir):

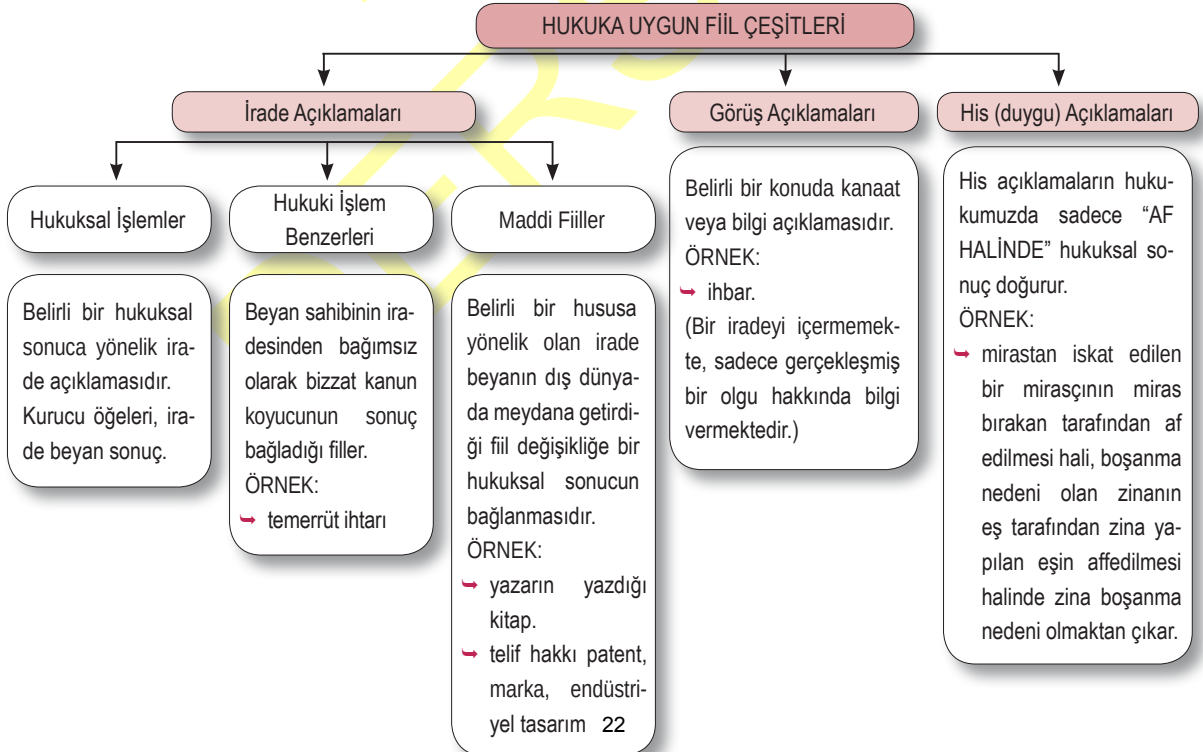
Hakim res'en dikkate alır.

BORÇLAR HUKUKU

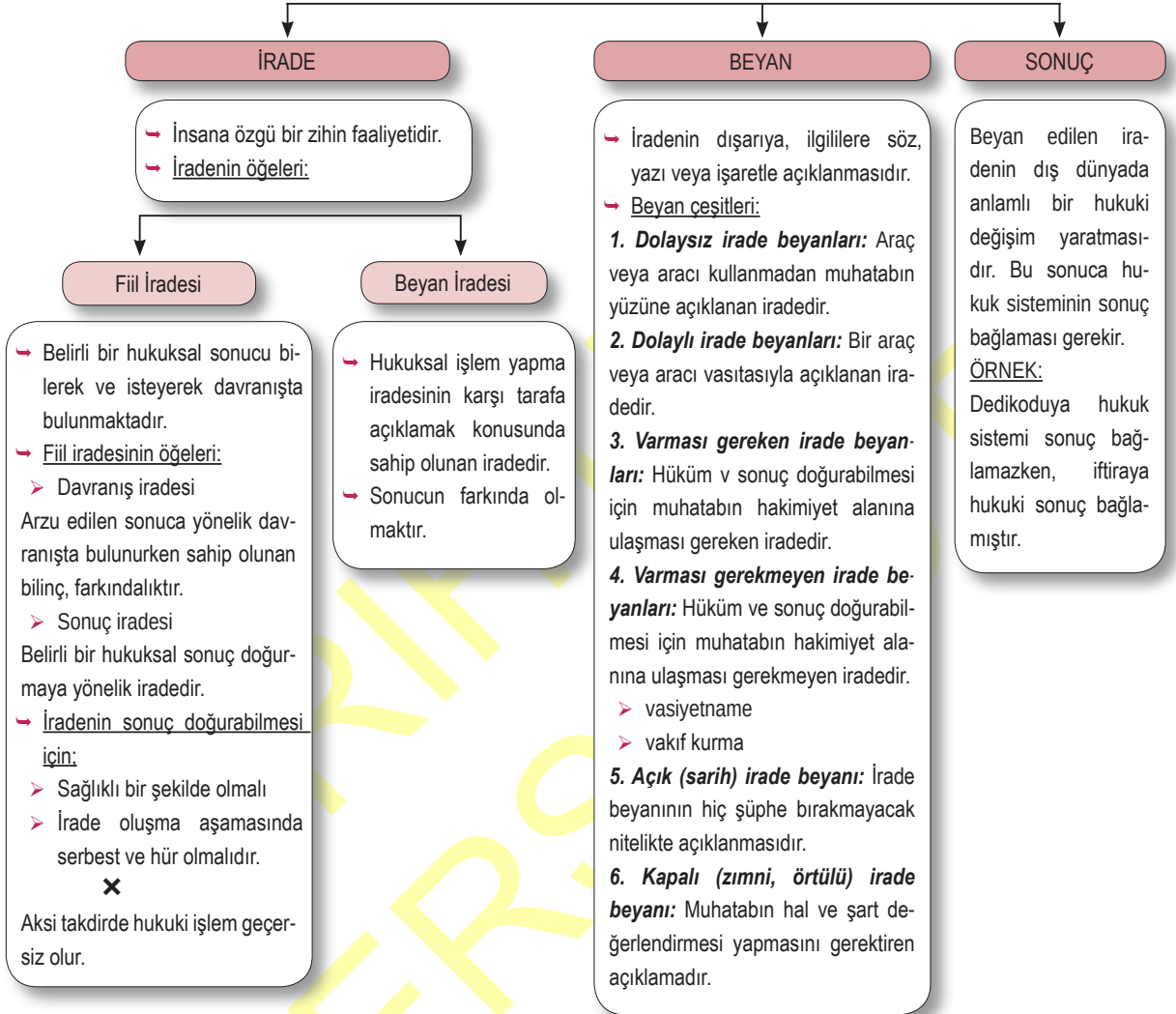
BORÇLAR HUKUKU

A. HUKUKSAL İŞLEMLERDEN DOĞAN BORÇLAR

HUKUKSAL İŞLEMİN UNSURLARI

SUSMA

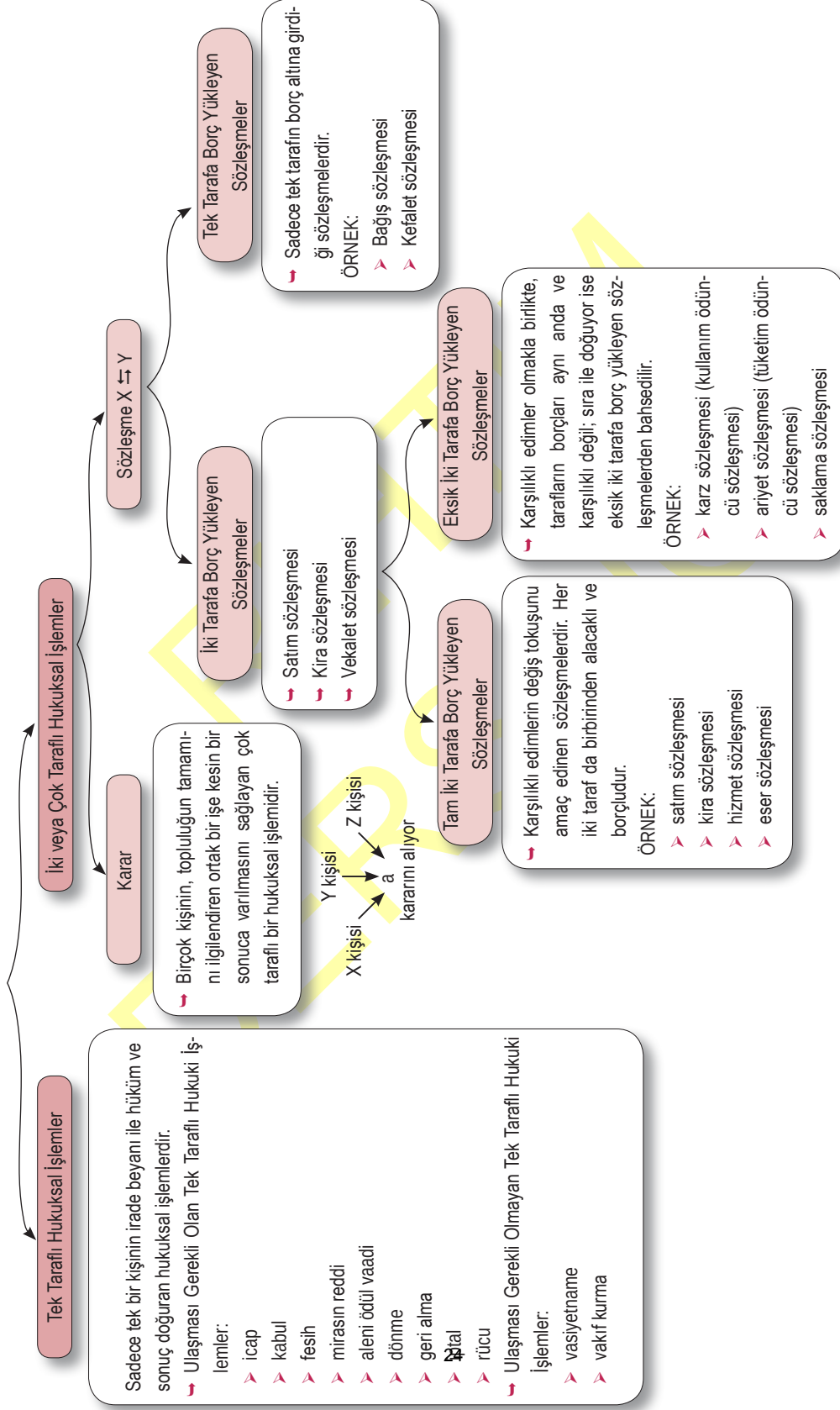
- * Kapalı bir irade beyanıdır.
- * Kural olarak RED anlamındadır.
- * İstisna olarak KURAL anlamındadır:
 - ❖ dürüstlük kuralı
 - ❖ yapılan işlemin niteliği
 - ❖ taraflar arası anlaşma
 - ❖ kanun içeriği

ÖRNEK:

Vekalette susma.

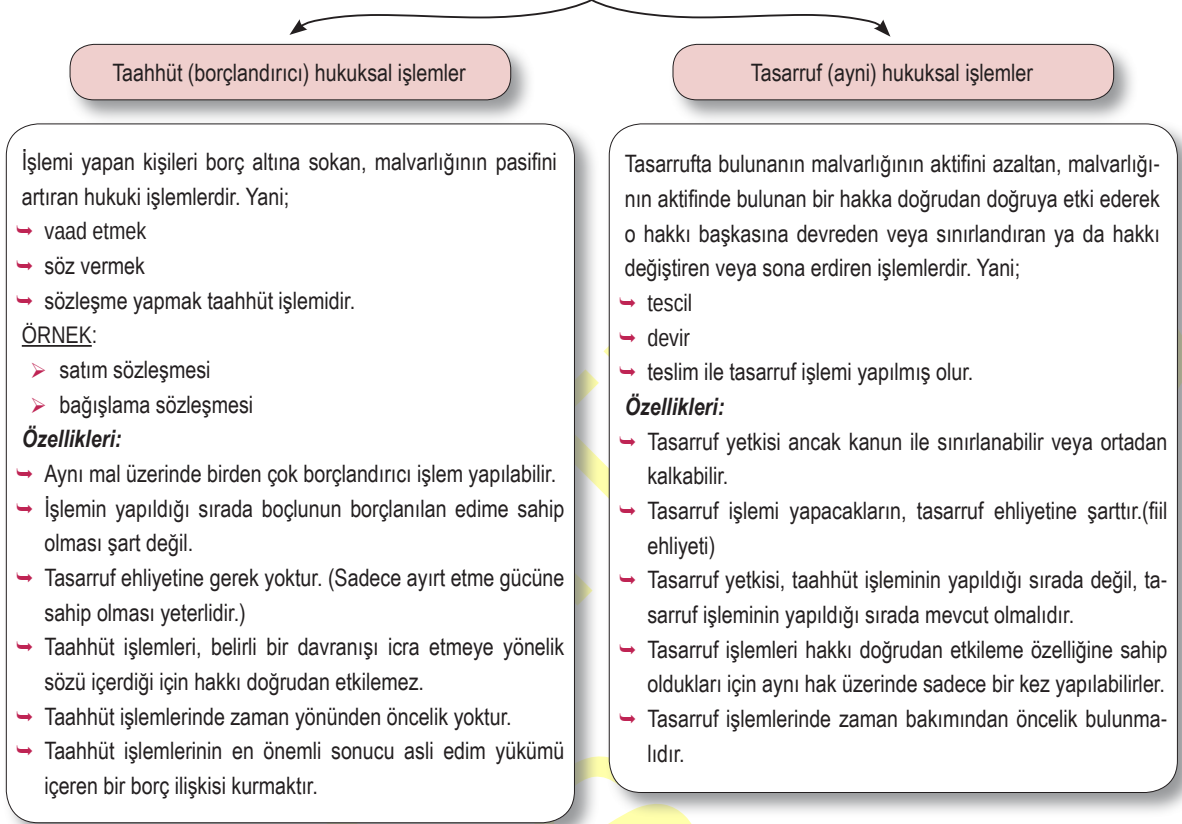
HUKUKSAL İŞLEM ÇEŞİTLERİ

I. TARAF SAYISINA GÖRE HUKUKSAL İŞLEMLER

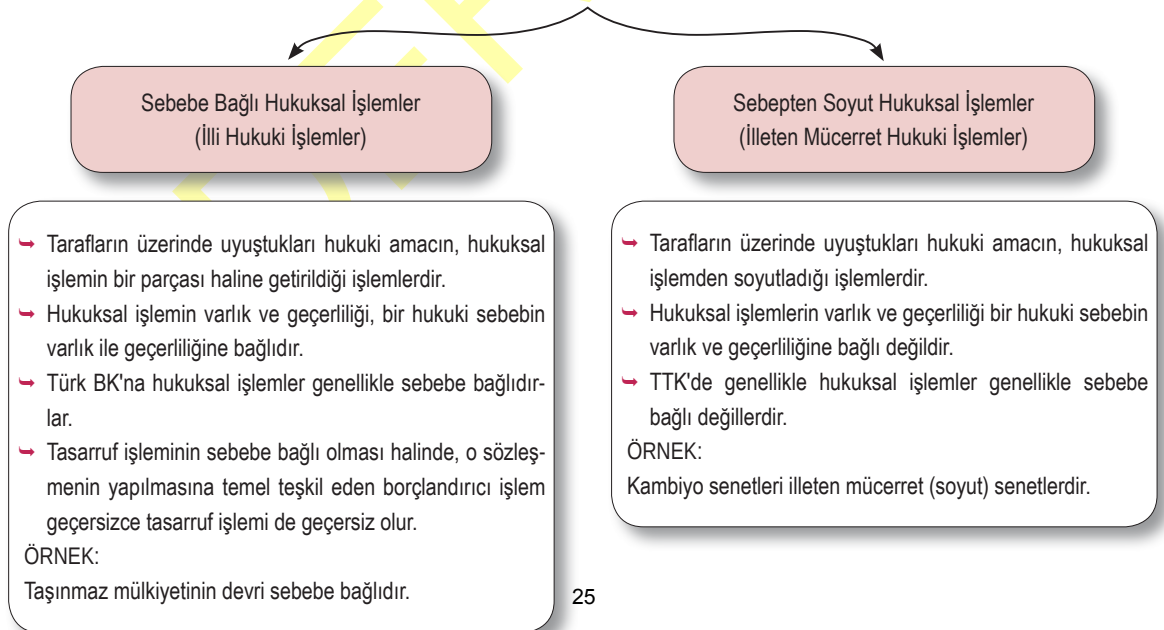

NOT: Ödemezlik def'ini ileri sürmek ve borçlu temerrüdünü özel sonuçlarından faydalanmak sadece tam iki taraflı borç yükleyen sözleşmeler bakımından mümkündür.

II. MALVARLIĞINA ETKİLERİNE GÖRE HUKUKSAL İŞLEMLER:

III. SEBEBE BAĞLI OLUP OLMAMALARINA GÖRE HUKUKSAL İŞLEMLER:

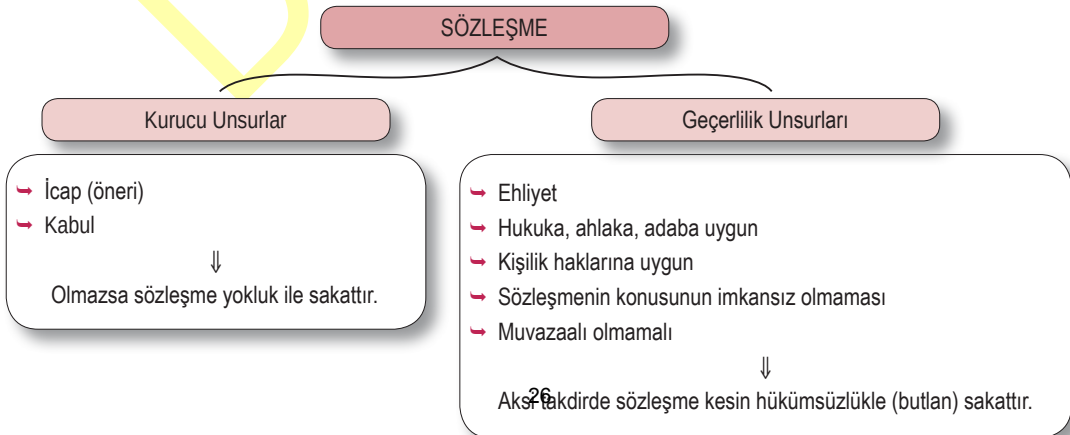
SOYUT BORÇ İKRARI (BORÇ TANIMASI)

- * Borçlunun sebep göstermeksizin borçlu olduğunu kabul ettiği hallerde bu beyan hukuken geçerli kabul edilir.
- * Borç tanımı ile ihtilaf halinde alacaklı borca esas olan hukuki sebebi ispat etme külfetine girmez.
- * İspat yükü borçluya aittir.
- * TBK kanunu bu tarz beyanları hukuken geçerli kabul etmiştir.

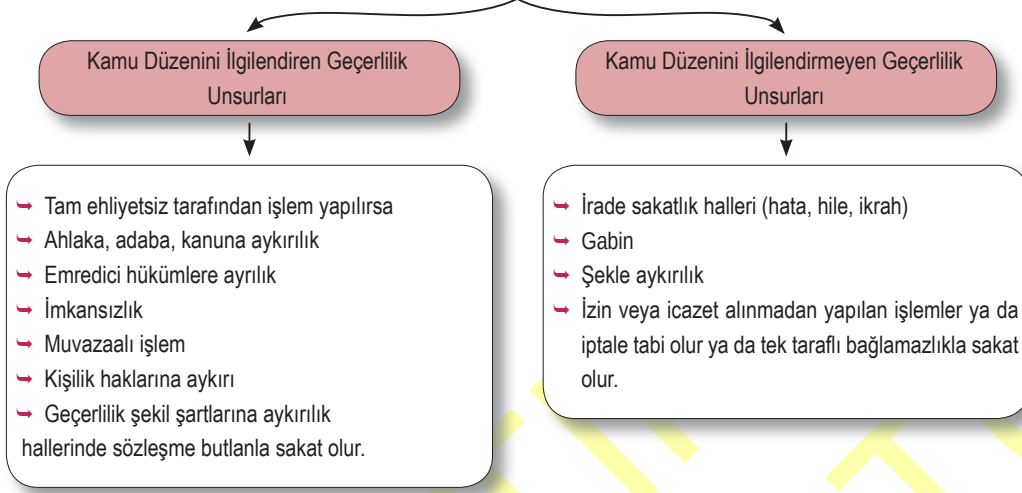
ÖRNEK:

A, B'ye 500 TL botçlu olduğunu beyan ederse soyut borç ikrarı yapmış olur.

ÖN SÖZLEŞME (VAAD)	≠	OPSİYON
* Bir sözleşmenin ileride kurulmasına ilişkin olarak akdedilen sözleşmesilerdir.		* Akdedilen bir opsiyon sözleşmesi vasıtasıyla taraflardan birine, bir borç ilişkisini önceden aralarında kararlaştırdıkları şartlarla ve tek taraflı irade beyanı ile kurma hakkını tanımalarıdır.
* Borç ilişkisi doğuran bir sözleşmedir.		* Yenilik doğuran bir haktır. ÖRNEK: alım hakkı
* Konusu ileride şartlar gerçekleştiğinde asıl sözleşmeyi yapma vaadidir.		* Opsiyon hakkı sahibi, opsiyon konusu borç ilişkisini kurmak için karşı tarafın irade beyanına ihtiyacı duymaz.
* Tasarruf işlemlerine ilişkin olarak ön sözleşme yapılamaz.		* Tek taraflı ve varması gereken irade beyanı ile kullanılır.
* Alacak hakkı doğduğu için alacaklı, sözleşmeyi akdetmeyen borçlu aleyhine bir ifa davası açma hakkına sahiptir.		
ÖRNEK: taşınmaz satış vaadi (noter) bir ön sözleşmedir.		
* İki taraf kurar. İki taraf kullanır.		

GEÇERLİLİK UNSURLARI

SÖZLEŞMENİN KURULMASI

YBK md 1: Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur."

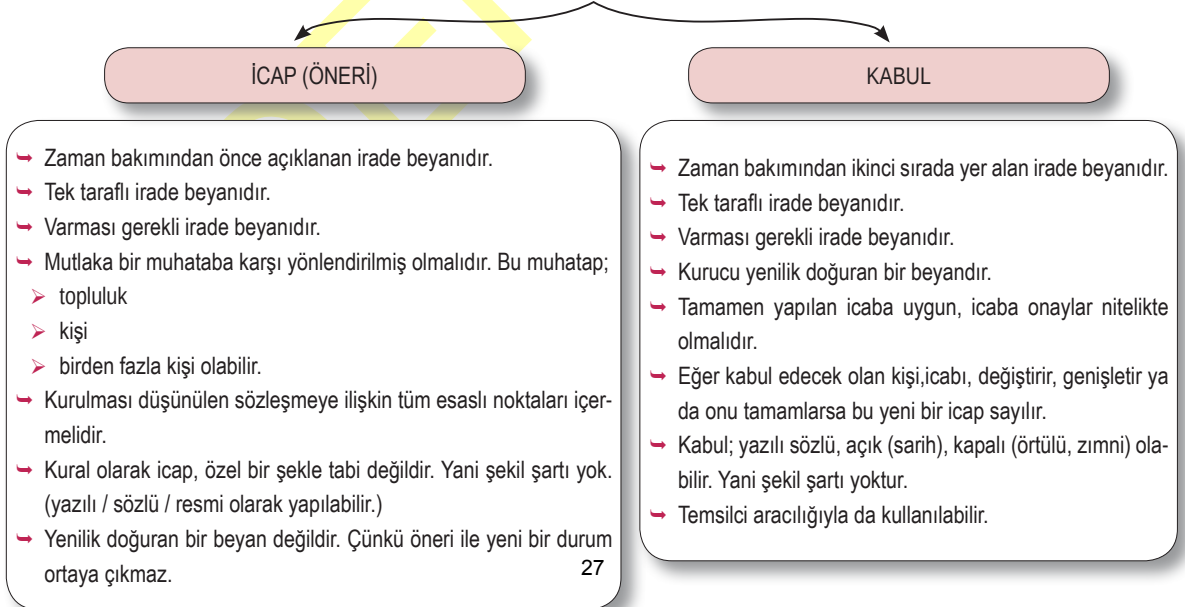
Yani;

- * Sözleşme bir hukuki işlemdir.
- * Sözleşmeden bahsedebilmek için tarafın varlığı şarttır.
- * Sözleşmede karşılıklı irade açıklaması olmalıdır.
- * Sözleşmede irade açıklamaları birbirine uygun olmalıdır.

İrade açıklamaları:

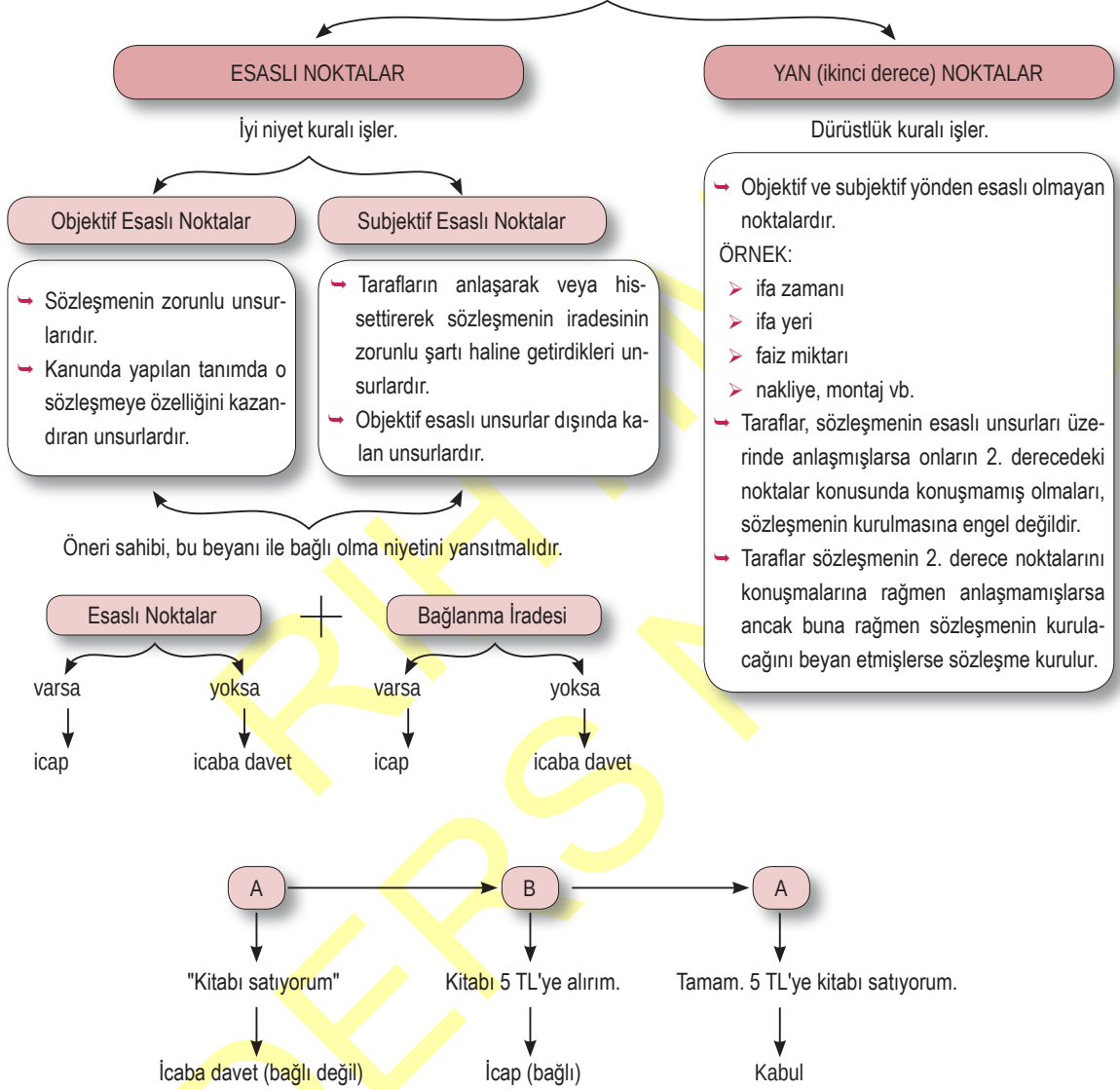
- ❖ İcap (öneri)
- ❖ Kabul şeklinde ortaya çıkar.

SÖZLEŞME

İCAP

Sözleşmenin tüm esaslı noktalarını içermelidir.

İCABA (ÖNERİYE) DAVET

- * Kişi, kendisine öneride bulunmasını sağlama amacı güder.
- * Karşı tarafın icapta bulunmasını sağlamak amacıyla açıklanan bağlanma iradesinden yoksun beyanlardır.
- * Öneriye daveti, öneriden ayıran en önemli unsur: Beyanda bulunan kişinin ister beyanından isterse hal ve hareketlerinden anlaşılın, onun hiçbir şekilde beyanı ile bağlı olmamak niyetinde olmasıdır.
- * Ayrıca, bir irade beyanı sözleşmenin esaslı unsurlarını içermiyorsa burada öneriye davet vardır.

DİKKAT

Bir malın kendisini değil de resmini, filmini, modelini fiyat göstererek sergilemek öneriye davet sayılır. Eğer sergilenen malın kendisi olsaydı bu bir öneri (icap) sayılacaktı.

DİKKAT

YBK md. 6: Öneren, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda değilse icap uygun bir sürede reddedilmediği takdirde sözleşme kurulmuş olur.

DİKKAT

Bir mağazanın vitrinine cep telefonu konulmuş ve üzerine fiyat yazılarak sergileniyorsa bu bir öneridir. Yani bir kişi içeri girer ve ben bu telefonu alıyorum derse (kabul), mağaza sahibi telefonu satmak zorundadır. Ancak bu kural, emredici kural değildir.

- * EBK, malın üzerine fiyat konulmak suretiyle sergilenmesine icap, tarife veya fiyat irsaliyesinin gönderilmesine icaba davet kabul ediyordu.
- * YBK, bu ayrımı kaldırmış tamamını öneri kabul etmiştir. Ancak, açıkça ve kolaylıkla anlaşılabilir şekilde kanıtlanması halinde öneri sayılmayacağı hükme bağlanmıştır.

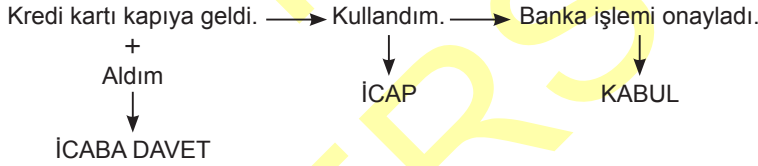
ÖRNEK:

- ❖ Marketlerin kapımıza bıraktığı fiyat listesi YBK'na göre öneridir. (Ancak üzerine bu öneri değildir diye açıkça yazarsa, stoklarla sınırlıdır veya fiyatlarda değişiklik mümkündür şeklinde örtülü bir beyanda olursa icap değil, icaba davete dönüşür.)

YENİ BK İLE GETİRİLEN BİR YENİLİK: ISMARLANMAYAN BİR ŞEYİN GÖNDERİLMESİ

YBK md. 7: "İsmarlanmamış bir şeyin gönderilmesi öneri sayılmaz. Bu şeyi alan kişi, onu geri göndermekle veya saklamakla yükümlü değildir." Yani, ismarlanmamış bir şeyi alan kişi ile satıcı arasında bir sözleşme kurulmuş olmaz. Hatta bu malı alan kişinin bunu saklama ve geri gönderme yükümlülüğü de yoktur. Burada, malı alan kişinin beyanı **öneridir**. Gönderen kişinin beyanı **kabul** olacaktır.

ÖRNEK:

ÖLÜM VE EHLİYET KAYBI HALİNDE ÖNERİ - KABUL

İCABIN (ÖNERİNİN) BAĞLAYICILIĞI

SÜRELİ İCAP (ÖNERİ)

- Kabul için süre belirleyerek bir sözleşme yapılmasını öneren (icapçı), bu sürenin sona ermesine kadar icabı ile bağlıdır.
- Bu süre içerisinde kabul beyanı, önerene ulaşmazsa icapçı önerisi ile bağlılıktan kurtulur.
- Süre sona erdikten sonra gelen cevap yeni bir icaptır.

SÜRESİZ İCAP (ÖNERİ)

Hazır olanlar arasında

- Yüzyüze yapılan işlemler hazırlar arasındadır.
- Kabul için süre belirlemeden hazır olan bir kişiye yapılan öneri, derhal kabul edilmezse öneri bağlayıcılığını kaybeder.

NOT:

Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla DOĞRUDAN İLETİŞİM SIRASINDA yapılan öneri hazır olanlar arasında yapılmış sayılır. Yani, internet ortamında online iletişim kurarak aynı anda yazışmak veya mesajlaşmak hazırlar arasında sayılırken, mail göndermek hazır olmayanlar arasında sayılır.

Hazır olmayanlar arasında

- Mektup, e-mail yoluyla haberleşerek işlem yapanlar hazır olmayanlar arasında işlem yapmış sayılırlar.
- Kabul için süre belirlemeden hazır olmayan bir kişiye yapılan önerinin bağlayıcılığını;

İcabın, kabulcüye varması için geçen süre
+
Kabulcünün düşünme süresi
+
Kabulün, icapçıya varması için geçen sürenin toplamı alınarak kabul edecek olan kişiye makul bir süre verilmelidir.

KABUL ZAMANINDA ULAŞMAZSA

Kabulün gecikmesi, icabın geç ulaşmasından kaynaklanmışsa

İcapçı, teklifin geciktiğini biliyorsa,
→ gecikme süresi, bağlayıcılık süresine dahil edilir.

İcapçı, teklifin geciktiğini bilmiyorsa,
→ sözleşme kurulmaz.
→ geç gelen kabul ise yeni bir icap sayılır.

İcap zamanından vardığı halde kabul geç ulaşmışsa

Kabul zamanında gönderilmişse,
→ İcap bağlayıcılığını kaybeder.
→ Sözleşme kurulmaz.
→ Gelen kabul cevabı yeni bir icap sayılır.

Kabul zamanında gönderildi ancak postada gecikme olmuşsa,
→ icapçı, bu cevabı onaylayıp onaylamamakta serbesttir.
→ onaylamazsa sözleşme kurulmaz. Ancak bu durumu DERHAL kabul edene bildirmek zorundadır.

İCABIN (ÖNERİNİN) VE KABULÜN GERİ ALINMASI

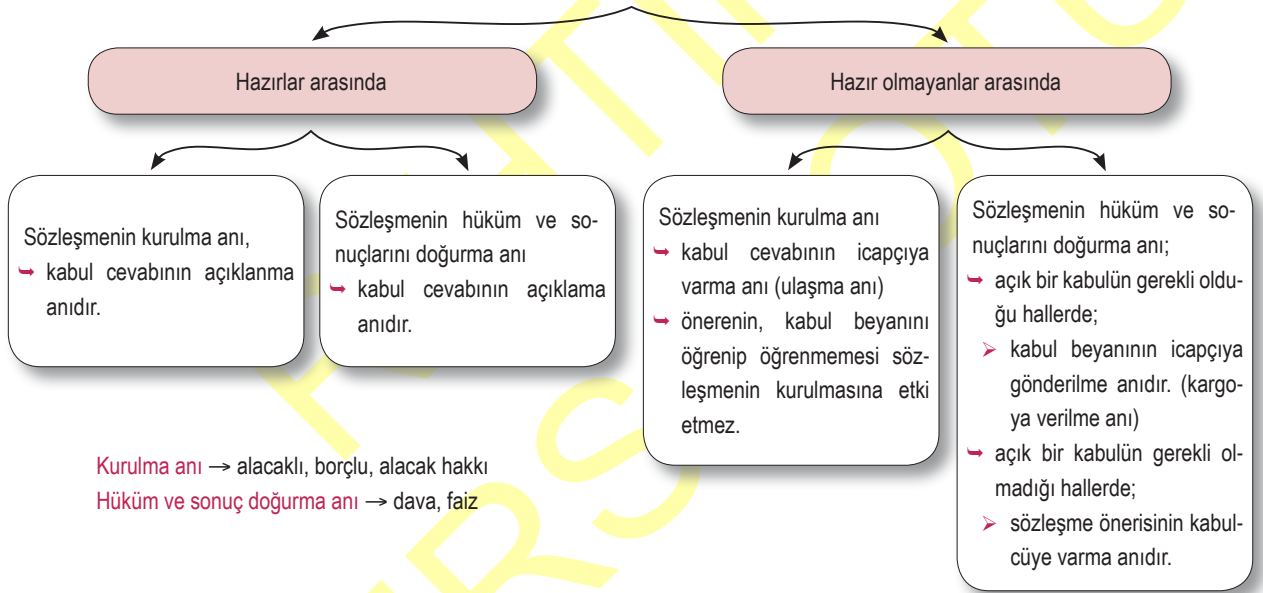
DİKKAT

Öneren, önerisi ile bağlılığı karşı tarafın bu öneriyi öğrenmesiyle başlar. Bunun için o vakte kadar icaptan dönmek mümkündür.

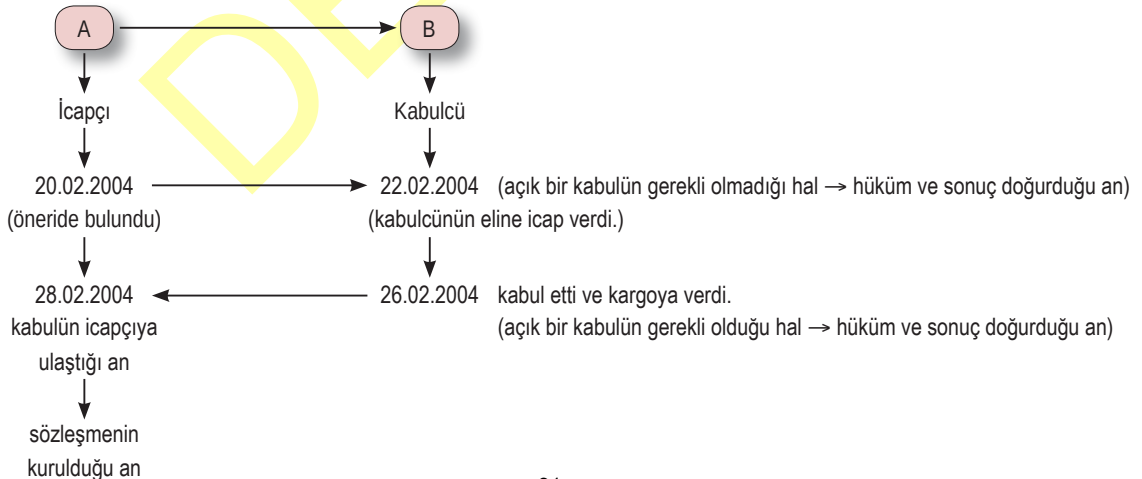
Geri alma açıklaması

- * Diğer tarafa kabulden önce icaptan dönme beyanı ulaşırsa,
- * İcaptan dönme beyanı ise icap aynı anda ulaşırsa,
- * İcaptan dönme beyanı, icaptan daha sonra ulaşmakla birlikte icaptan dönme icaptan önce öğrenilmiş olursa icap veya kabul yapılmamış sayılır.

SÖZLEŞMENİN KURULMA, HÜKÜM VE SONUÇLARINI DOĞURMA ANI

ÖRNEK:

İLAN SURETİYLE YAPILAN VAADLER VE ÖDÜLLÜ YARIŞMA İLANI

- ❖ İcaktır.
- ❖ Bağlayıcıdır.
- * Kanunda özel olarak düzenlenmiştir.
- * İlan yoluyla vaadde bulunma veya yarışma ilanı herkese karşı açık bir öneridir.
- * Bir sonucun gerçekleşmesi karşılığında ödül vereceğini ilan yoluyla duyuran kimse sözünü yerine getirmekle yükümlüdür.
- * Ödül sözü veren, sonucun gerçekleşmesinden önce sözünden cayarsa veya sonucun gerçekleşmesini engellerse dürüstlük kurallarına uygun olarak yapılan giderleri ödemekle yükümlüdür. Ancak bu giderler, ödülün değerini aşamaz.
- * Tek taraflı olarak geri dönülemez.

ÖRNEK:

Köpeği Papi kaybolan Sinan, bulana 5000 TL ödül vereceğini vaad ederse veya üniversitenin hazırlamış olduğu şiir yarışmasında birinci gelene üniversitenin 3000 TL ödül verileceğinin ilan etmesi halinde bu ilan suretiyle yapılan vaadler ve ödüllü yarışmalar birer icaktır. Bu nedenle biri Papi'yi bulup getirirse veya şiir yarışmasında birinci olursa bu kabul olacak ve aralarındaki sözleşme kurulmuş olacaktır.

SÖZLEŞMENİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI

1. Tarafların hukuki işlem ehliyetlerinin bulunması (fiil ehliyeti),
2. Sözleşmenin konusunun belirli veya belirlenebilir olması,
3. Hukuka, emredici kurallara, ahlaka ve kişilik haklarına uygun olmalı,
4. En baştan objektif olarak imkansız olmamalı,
5. İrade beyanlarının gerçek durumu yansıtmaması (muvazaalı olmaması)

Bir hukuk işlem sözleşmenin bu geçerlilik unsurlarını taşımazsa BUTLANLA sakat olur.

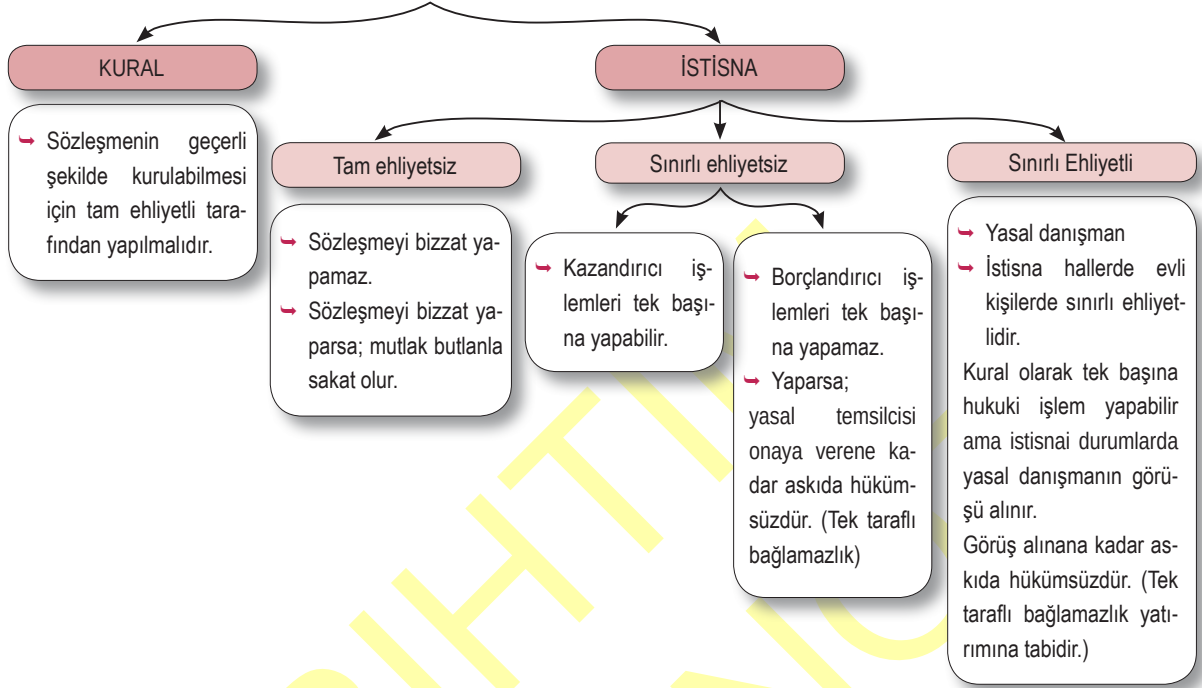
Butlanla sakatlığın özellikleri:

- * Baştan itibaren geçersiz olup sonradan da geçerli hale getirilemez.
- * Taraflar ileri sürebilir.
- * Hakim res'en dikkate alabilir.
- * Bu hakkın öne sürülmesi herhangi bir süreye bağlı değildir.
- * Hak bu imkana dayanarak kötüye kullanılamaz.

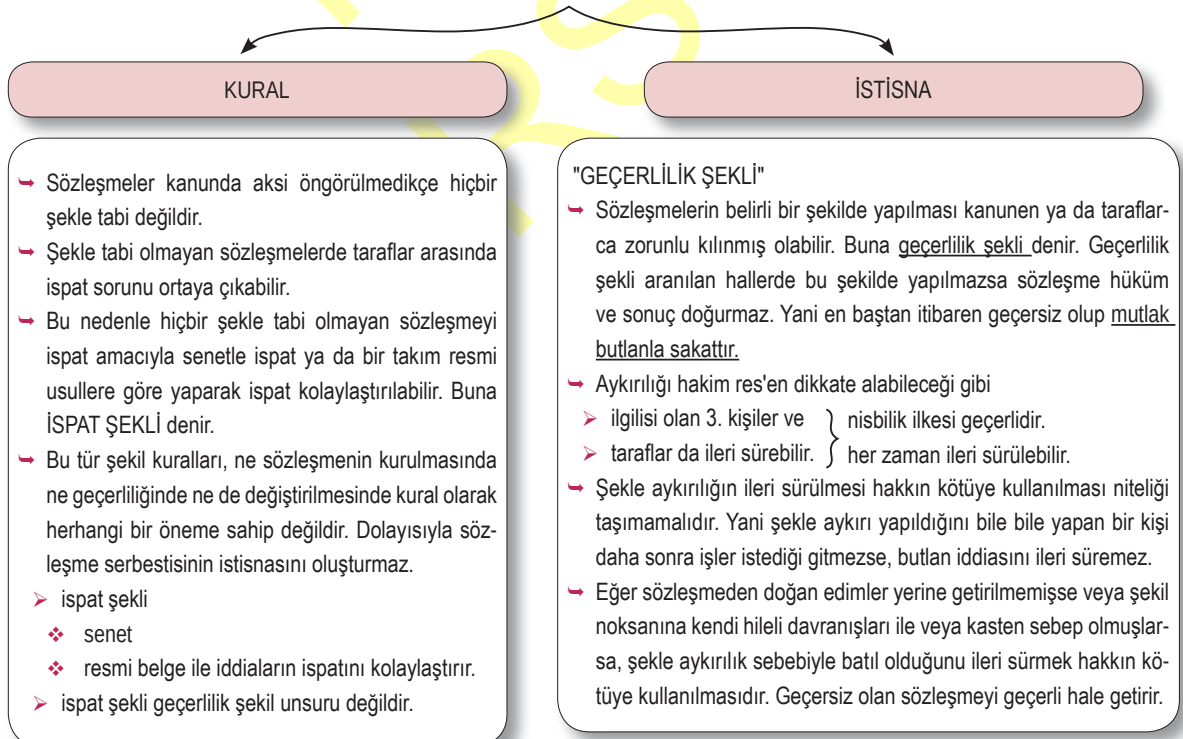
DİKKAT

Sözleşmenin hükümlerinden bir kısmının geçersiz olması sözleşmenin tamamının geçersiz olmasına sebebiyet vermez. Bu durumda kural olarak sadece o kısım geçeriz olur. Buna kısmi geçersizlik (butlan) denir. Ancak geçersiz olan kısım sözleşmenin kişi tarafından yapılma nedenini ortadan kaldırıyorsa böyle bir durumda kısmi geçersizlik, sözleşmenin tamamının geçersiz olmasına sebebiyet verir. (Yani kısmi geçersizlik sözleşmenin tamamına etki ediyorsa, tamamı geçersiz olur.)

I. EHLİYET

II. SÖZLEŞMELERİN ŞEKLİ

SÖZLEŞMELERİN TAHVİLİ

Bir sözleşmenin, geçerlilik şekil kurallarına aykırı olarak yapılması nedeniyle geçersiz sayılsa bile taraf iradeleri olabildiğince ayakta tutulmaya çalışıldığından sözleşme bu haliyle benzer bir sözleşmenin geçerlilik şartlarını taşıyorsa tarafların en başta yaptıkları sözleşme geçerlilik unsurları taşıyan benzer sözleşmeye "TAHVİL" edilir. Tahvil yoluyla sözleşme geçerli hale getirilir.

ÖRNEK:

Gayrimenkul satımı sözleşmesi tapuda yapılması gerekirken noterde yapılırsa gayrimenkul satış vaaidine dönüşür. Buna tahvil denir.

GEÇERLİLİK ŞEKLİ

KANUNİ GEÇERLİLİK ŞEKLİ

- Adi yazılı şekil
- Nitelikli yazılı şekil
- Resmi yazılı şekil
- Sözlü geçerlilik şekli

İRADİ ŞEKİL

- Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin taraflarca belirli bir şekilde yapılması kararlaştırılmışsa belirlenen şekilde yapılmayan sözleşme tarafları bağlamaz.
- Sözleşme taraflarca geçerlilik şekline tabi kılınmışsa kural olarak bu sözleşmede daha sonra yapılacak değişiklikler de aynı şekilde yapılmak zorundadır.

KANUNİ GEÇERLİLİK ŞEKİLLERİ

Adi Yazılı Şekil

- Metnin taraflarca düzenlenerek, borçlu veya borçlular tarafından herhangi bir resmi makama ihtiyaç duyulmadan imzalanması ile oluşturulan şekildir.
 - Metin ve imzadan oluşur. Metin, taraflar tarafından ve 3. kişi tarafından yazılabileceği gibi el yazılı, bilgisayar çıktısı ile veya daktiloyla da hazırlanabilir.
 - Alacaklının imzası olmak zorunda değildir. Borçlunun imzası yeterlidir.
 - İmza el yazısıyla atılmalıdır. (kural) = ıslak imza.
 - Temsilcinin imzası taraf imzası yerine geçer.
 - Kanunda aksi öngörülmedikçe:**
 - imzalı mektup (tarihli)
 - asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf
 - teyit edilmiş olması kaydıyla faks
 - güvenlik elektronik imza ile gönderilen metinler
- adi yazılı şekil sayılır.
- İmzanın el yazısı dışında atılması:**
 - örf-adetlerce kabul ediliyorsa
 - çok sayıda çıkarılan kıymetli evraklarda mümkündür. (Tahvil senetleri gibi)
 - İmza atamayanlar, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.

Nitelikli Yazılı Şekil

- Adi yazılı şekle tabi bir sözleşmede içerik olarak kanunen özel bazı şartların da arandığı durumlarda söz konusu olur.
 - ÖRNEK:**
 - Kefalet sözleşmesinde kefilin sorumlu olduğu azemi miktar sözleşmede yazılmak zorundadır.
 - El yazılı vasiyetnamede yapıldığı yıl, ay, gün gösterilerek miras bırakan imza atmış olmak zorundadır.
- Aksi halde sözleşme geçersizdir.
- Bir sözleşme, aynı anda birden fazla geçerlilik şekline tabi olabilir.
 - Kanunun - yaz } deme içeriğine - ekle } şeklindedir.

Resmi Yazılı Şekil

- Kanunen bir sözleşmenin metne resmiyet kazandıracak bir makam tarafından düzenlenmesi ya da onaylanmasıdır.
 - Genel yetkili resmi makam noterdir.
 - Hakim, noter, tapu memurunun düzenledikleri senetlere resmi senet denir.
 - Resmi belgelerin doğruluğu adi karinedir.
 - Noterce res'en düzenlenen senetler ise sahtelikleri ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılır. (Aksi mahkemece belirlenir.)
 - Resmi belge 2 şekilde olur:
 - düzenleme biçiminde
 - onaylama biçiminde
- DİKKAT:**
Kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri ilam niteliğinde belgedir.

Sözlü Geçerlilik Şekli

- Bu şekil TBK'da düzenlenmemiştir.
- Bu şeklin tipik örnekleri:
 - aile hukuku → evlenme anı sözlü beyanı ile olur.
 - miras hukukunda ise sözlü vasiyetname, olağanüstü bir durum içinde vasiyetname sözlü olarak yapılır.

BORÇLAR HUKUKU

GEÇERLİLİK ŞEKLİNE TABİ SÖZLEŞMENİN DEĞİŞTİRİLMESİ

III. SÖZLEŞMELERİN KONUSU YÖNÜNDEN GEÇERLİLİK ŞARTLARI

TBK uyarınca bir sözleşme;

- * Kanunun emredici hükümlerine,
- * Ahlaka,
- * Kamu düzenine,
- * Kişilik haklarına uygun olmalı,
- * Sözleşme kurulduğu sırada objektif imkansız olmamalı.

aksi takdirde kesin olarak hükümsüzdür. (mutlak butlanla sakatlık hali doğar.)

BORÇLAR HUKUKU

Sözleşmenin konusu; emredici kurallara, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmamalıdır.

Başlangıçtaki objektif imkansızlıkla hukuki işlemin konusu imkansız olmamalı

- Bu tür aykırılıklarda hukuki işlem başından itibaren geçersiz olup sonradan geçerli hale getirilemez. (Mutlak butlan)
- Kısmi Butlan: Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olmasıdır. Bu durum diğer hükümlerin geçerliliğini etkilemez. Ancak bu geçersiz sayılan hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılacağı açıkça anlaşılırsa sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur. (Mutlak butlan)
Yani nisbi butlan, mutlak butlana dönüşür.

- Sözleşme kurulduğu anda dünya üzerinde hiç kimenin yerine getiremeyeceği şekilde (objektif ve mutlak) imkansız olmamalıdır.
- Eğer objektif imkansız (en baştan beri) nedeniyle ödeme yapılmışsa sebepsiz zenginleşme gereği veriler geri alınacaktır.
- İmkansızlığın sözleşme kurulduğu sırada mevcut olması gerekir ve bu imkansızlık hukuki veya maddi olmalıdır.
- Başlangıçtaki objektif imkansızlıkta kusurun önemi yoktur.

İmkansızlık

Başlangıçtaki - Sonraki İmkansızlık

Objektif - Subjektif İmkansızlık

Sözleşme yapılmadan önce

Sözleşme yapıldıktan sonra

Objektif İmkansızlık

Subjektif İmkansızlık

Kusurlu ise;

Kusursuz ise;

Sözleşme zararı tazmin edilir.

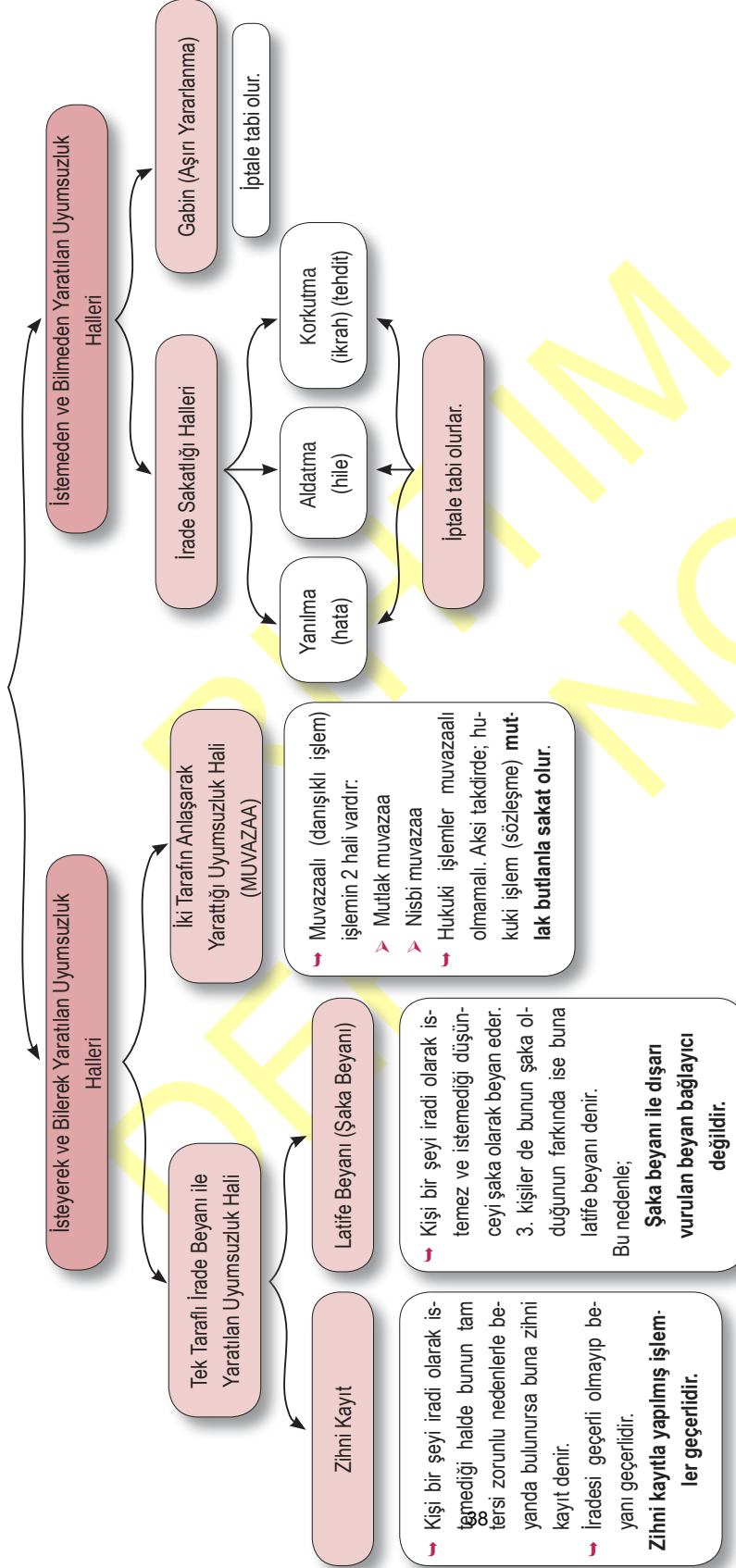
Sözleşme sona erer. (iade)

Alınanlar sebepsiz zenginleşme gereği iade edilir.

Herkes için borcun konusunun yerine getirilmesi imkansız ise objektif imkansızlıktan bahsedilir.

Sadece borçlu için borcun konusunun yerine getirilmesi imkansız ise buna da subjektif imkansızlık denir.

IV. İRADE İLE BEYAN ARASINDA OLUŞAN UYUMSUZLUK HALLERİ

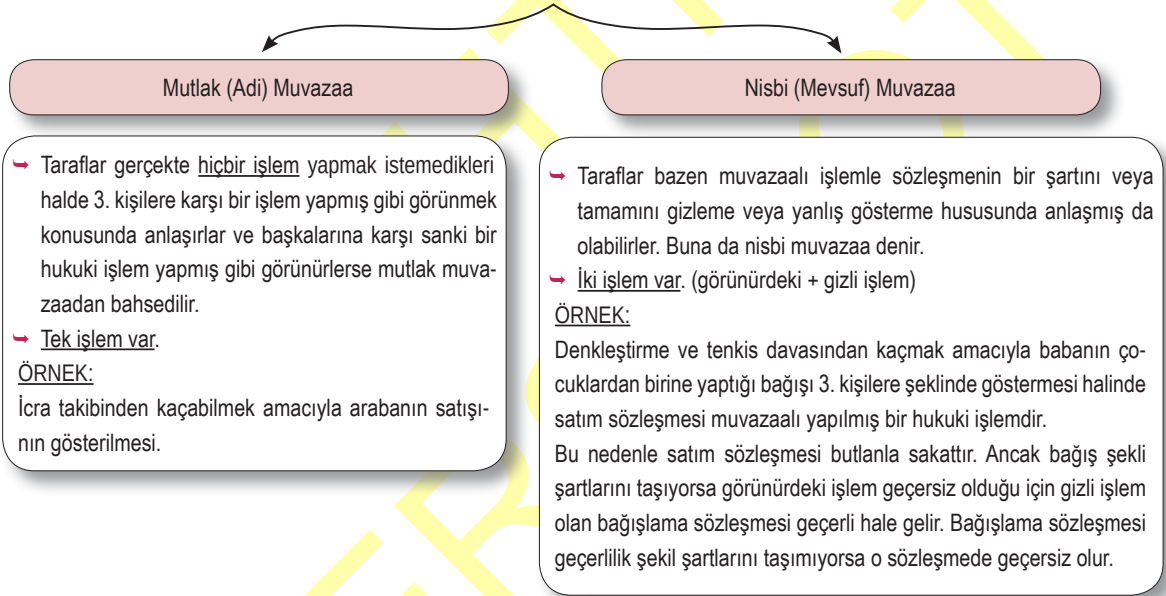

Zihni kayıt ile latife beyanı hukuka aykırı değildir.

DİKKAT

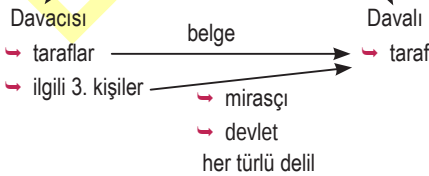
MUVAZAA (DANIŞIKLI İŞLEM)

- * Muvazaa, sözleşmenin her iki tarafının ortak iradeleriyle beyanları arasında bilerek ve isteyerek oluşturdukları uygunsuzluktur.
- * Kanun, tarafların gerçek iradelerini esas aldığından muvazaalı sözleşmeyi en baştan itibaren geçersiz saymaktadır. Muvazaalı sözleşme mutlak butlanla sakattır. Muvazaalı işlem sakatlığını iddia edebilmek için zaman sınırı yoktur. Yani;
 - ❖ Herkes
 - ➔ Taraflar
 - ➔ İlgili 3. kişiler
 - ➔ Res'en
 - ❖ Her zaman muvazaa iddiasını ileri sürebilir. Birileri ileri sürmese de hakim muvazaa durumunu res'en dikkate alır.
- * Muvazaanın iki türü vardır:

Mutlak - nisbi muvazaa iddiası nedeniyle durumu ortaya çıkarabilmek amacıyla tespit davası açılır.

Butlan nedeniyle tespit davasının

DİKKAT

Muvazaa iddiasını muvazaalı işlemin diğer tarafı ileri sürecek ise mutlaka belge ile ispat etmelidir.

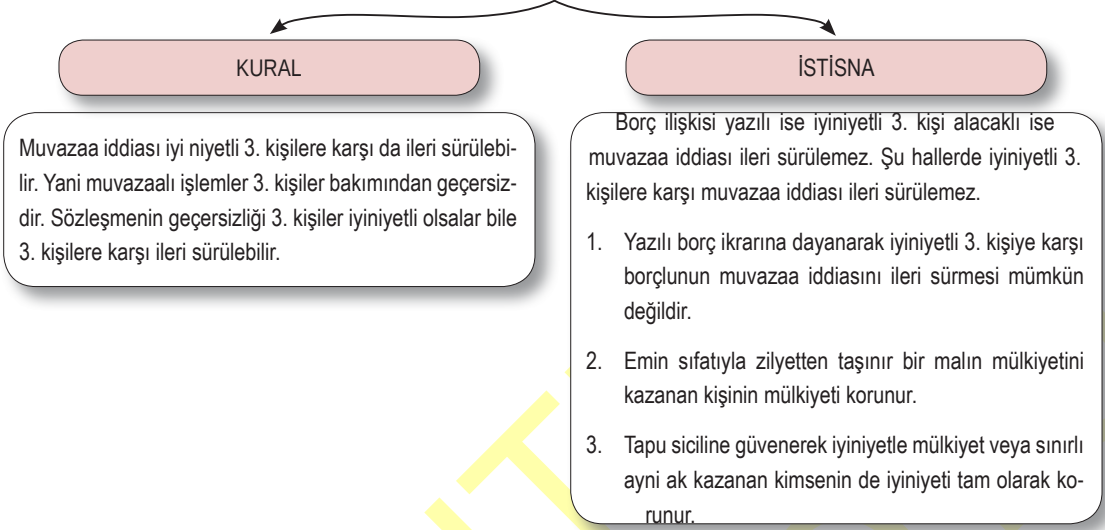
Bağış (şartı)

Taşınır malın bağışı adi yazılı şekilde yapılır.

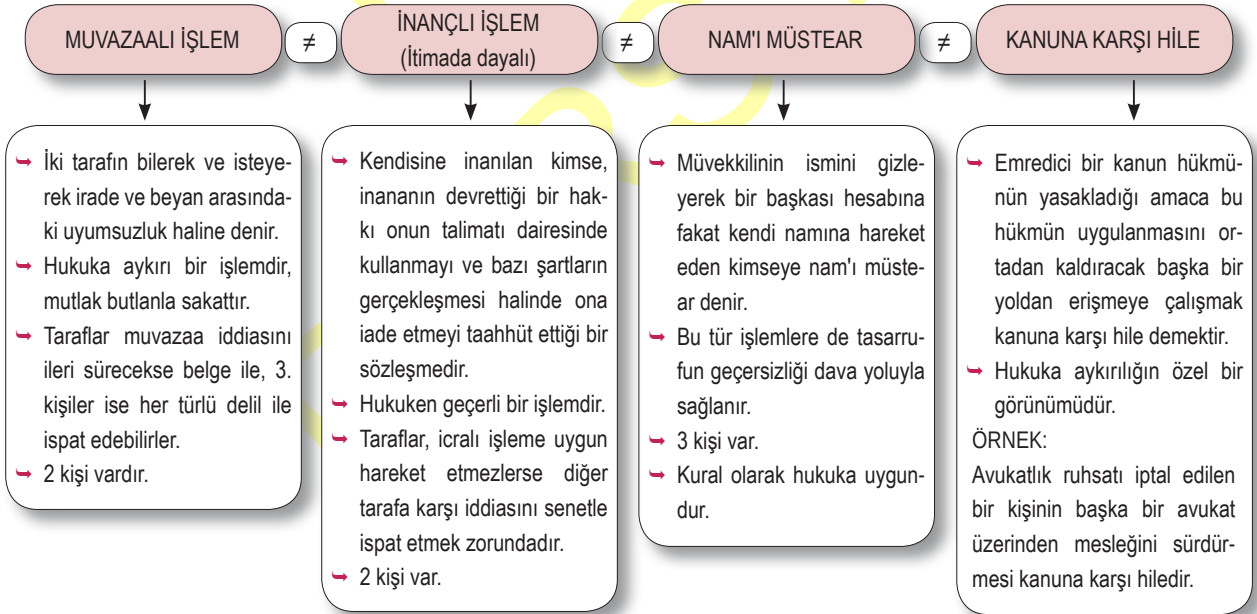
Taşınmaz malın bağışı noterde yapılır.

Ancak muvazaa iddiasını sözleşmenin tarafı olmayan 3. kişiler ileri sürerek ise her türlü ispat aracı ile iddiasını ispat edebilir.

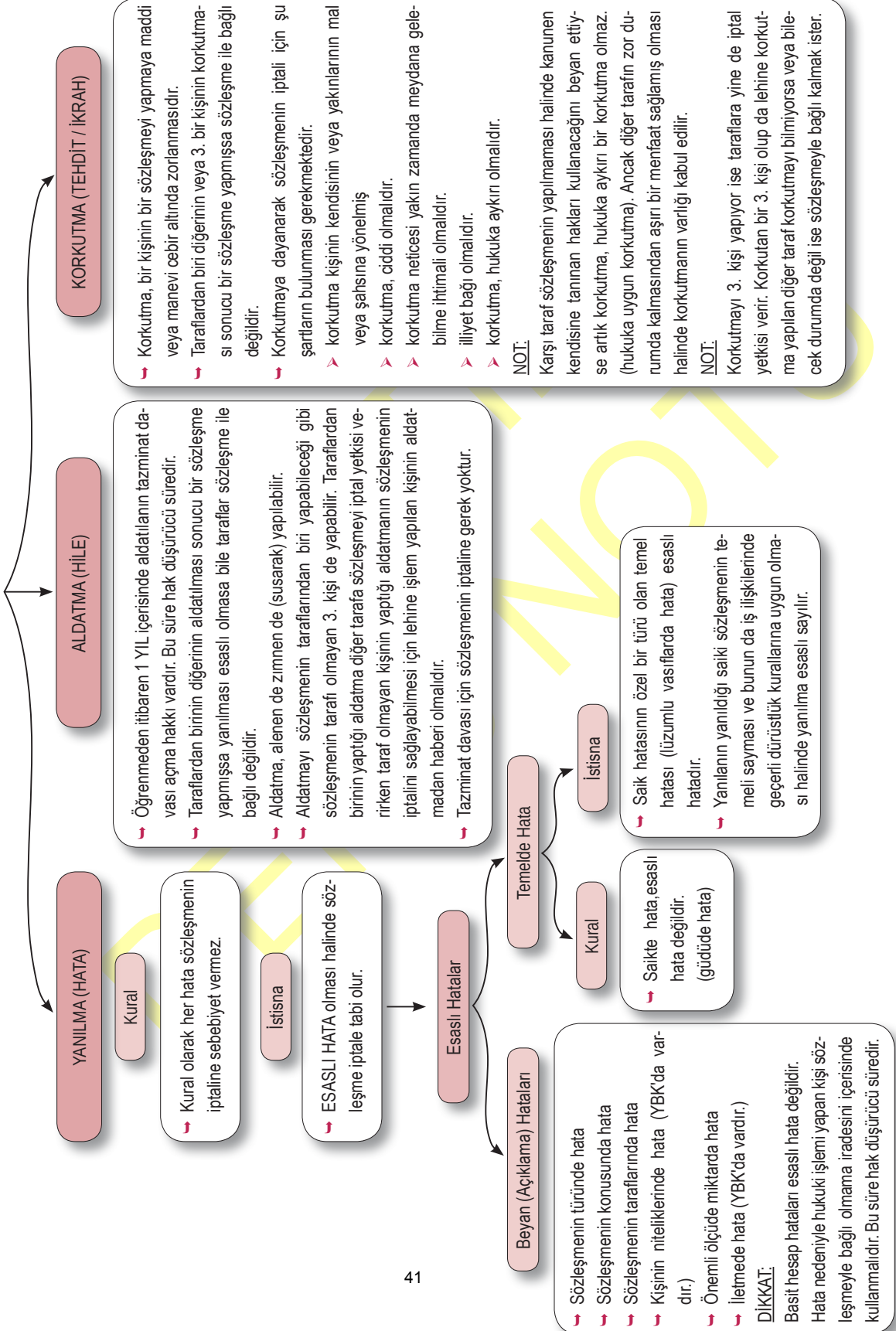
MUVAZAANIN 3. KİŞİLERE ETKİSİ

MUVAZAALI İŞLEMİN DİĞER KAVRAMLARDAN FARKLARI

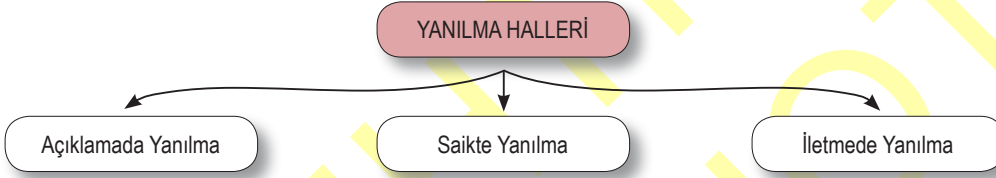
İRİDE BOZUKLUĞU HALLERİ

İRÂDE BOZUKLUKLARI

Yanılma: Yanılma, dar anlamda belirli bir duruma ilişkin olarak gerçekte bağdaşmayan yanlış bilgi veya tasavvur; geniş anlamda ise dar anlamdaki yanılma hâllerine ilaveten belirli bir olaya/duruma ilişkin eksik bilgi veya bilgisizlik olarak ifade edilebilir. Hukukta yanılma, kişinin iradesi ile beyanı arasında bir dış etki olmaksızın kendi hatası sonucu uyumsuzluk doğurması biçiminde ifade edilmektedir.

TBK m. 30 “sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, o sözleşme ile bağlı olmaz” hükmünü getirmiştir. Hükümden anlaşıldığı üzere kanun koyucu her tip yanılığı, sözleşmenin iptaline yol açar nitelikte kabul etmemiştir. “Esaslı yanılma” vurgusu yaparak yanılma hâllerini **kendi** içinde esaslı olan ve esaslı olmayan biçiminde ayırmıştır. Hakikaten, her tip yanılma hâli sözleşmenin geçersizlik sonucunu doğuracak olsa **idi**, sözleşmeden beklenen amaca erişmek çoğu zaman mümkün olmaz, sözleşmeyi geçersiz kılmak kolaylaşır, buna bağlı olarak güven ve istikrar olguları ortadan kalkardı. Bu sebeple kanun koyucu, tarafları bir sözleşme akdederken o sözleşmeye yönelik beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı sonucu ile ilgilenmemiştir. Bir diğer ifade kanun koyucu, “ne umdum ne buldum” tavrını himaye etmemiştir.

Açıklamada Yanılma: Kişinin düştüğü yanılığı, iradenin oluşumu sırasında değil; iradenin açıklanması (beyan edilmesi) sırasında meydana gelmişse, açıklamaya ilişkin yanılma hâlinde bahsedilir. TBK m. 31, açıklamada yanılma hâllerini beş bent şeklinde düzenlemiştir. Buna göre:

- * Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa
- * Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa
- * Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa
- * Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa
- * Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa sayılan yanılma hâlleri, esaslıdır. (Basit hesap yanlışlıkları sözleşmenin geçerliliğini etkilemez; bunların düzeltilmesi ile yetinilir (TBK m.31/son).

Saikte Yanılma: Kural olarak saikte yanılma, esaslı yanılma sayılmaz (TBK m.32). Dolayısıyla saik yanılmaları, yani kişiyi o sözleşmeyi yapmaya sevk eden temel dürtüde, iç motivasyonda iradenin sakatlanması, sözleşmenin iptal edilmesi için yeterli değildir. Ancak yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması hâlinde yanılma esaslı sayılır ve sözleşme iptal edilebilir. Ancak bu durumun karşı tarafa da bilinebilir olması gerekir (TBK m.32).

Şu hâlde saikte yanılmanın, esaslı sayılması için sübjektif ve objektif şartların birlikte gerçekleşmesine ihtiyaç vardır.

Sübjektif şart, yanılanın sözleşme yapma arzusuna etki eden hususta yanılmasıdır. Bir diğer ifade ile kişiyi böyle bir sözleşme yapmaya sevk eden temel dürtüde bir yanılma gerçekleşmiş olmalıdır. Bu ise, sözleşmenin esaslı unsurlarına ilişkin olabilecek bir durumdur. Yanılma, sözleşmenin esaslı unsurları ile ilgili değil; ikinci derecedeki noktalar ile ilgili ise sözleşmenin geçersizliği ihtimalinden bahsedilemez. Örneğin bir satım sözleşmesinde esaslı unsurlar, satım konusu şey ve satım parası olarak kabul edilir. Diyelim ki satın aldığı arazide inşaat yapmayı plânlamış; bir diğer ifade ile arsayı inşaat yapmak dürtüsü ile satın almış ve fakat arsanın SİT alanı olması sebebiyle bu hayalini gerçekleştirme mümkün ⁴²olamamışsa yanılma, sözleşmenin temeline yani esaslı unsurlarına ilişkin gerçekleşmiş olur.

İletmede Yanılma: Sözleşmenin kurulmasına yönelik iradenin haberci veya çevirmen gibi aracı ya da bir araç tarafından yanlış iletilmiş olması hâlinde yanılmaya ilişkin hükümler uygulanır (TBK m.33).

Yanılmada dürüstlük kuralları: Yanılan, yanıldığını dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri süremez. Özellikle diğer tarafın, sözleşmenin yanılanın kastettiği anlamda kurulmasına razı olduğunu bildirmesi durumunda, sözleşme bu anlamda kurulmuş sayılır (TBK m.34).

Yanılmamanın Hüküm ve Sonuçları:

- * TBK m. 39/I uyarınca yanılan kişi, yanıldığını fark ettiği tarihten itibaren 1 yıllık HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE içinde sözleşmeyi İPTAL EDEBİLİR (sözleşme ile BAĞLI OLMADIĞINI bildirebilir).
- * İptal ile birlikte sözleşme ilişkisi geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve hiç yapılmamış gibi bir sonuç doğar. Bunun anlamı, alınanların sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade edilecek olmasıdır.
- * Yanılan, 1 yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmez veya verdiği şeyi geri istemez ise sözleşmeyi onamış sayılır (TBK m.39/I).
- * Yanılan, yanılmada KUSURLU ise, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

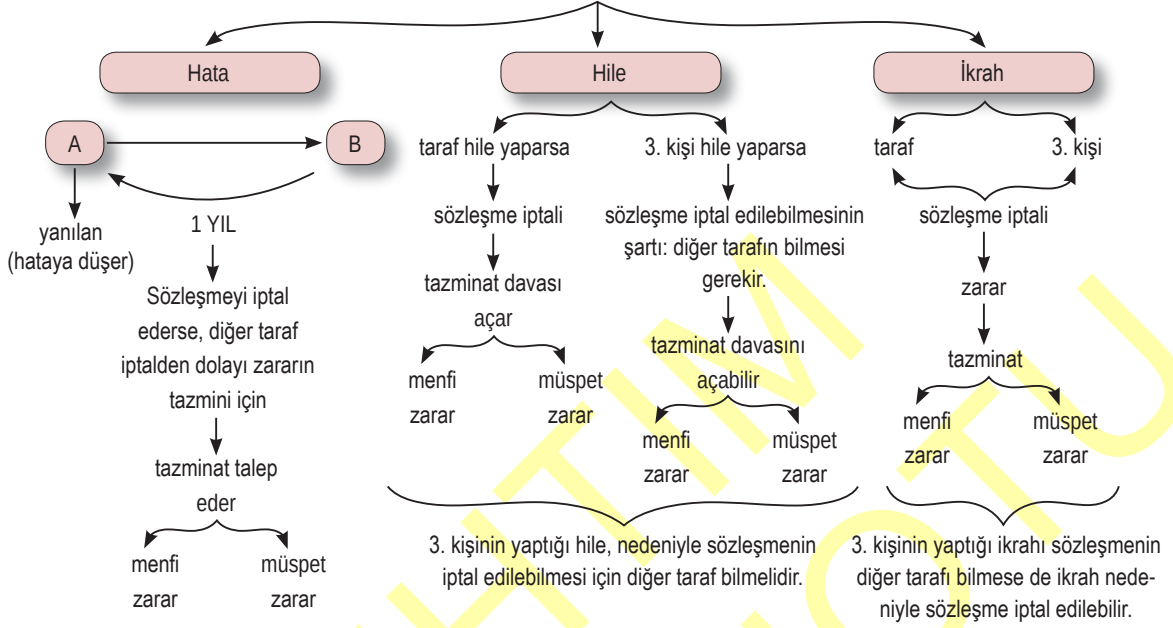
Aldatma:

- * Bir kişinin, diğerini bir sözleşme yapmaya sevk etmek amacı ile sözleri/ davranışları ile kasten onda yanlış bir kanaat uyandırmasıdır.
- * Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşme ile bağlı değildir (TBK m.36/I).
- * Aldatmada, aldatmanın esaslı olup olmadığı ayırımına gidilmez.
- * Aldatma sebebiyle sözleşmenin hükümsüz sayılabilmesi için kişide ALDATMA KASTININ bulunması gerekir.
- * Üçüncü bir kişinin aldatması sonucu bir sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilebilecek durumda olması hâlinde sözleşme ile bağlı değildir (TBK m.36/II).

Korkutma:

- * Bir kişinin, istediği hukuksal işlem yapılmazsa, karşı tarafta, bizzat kendisinin veya yakınlarından birisinin bir kötülüğe hedef olacağı, bir zarara uğrayacağı kanaatinin uyandırılmasıdır.
- * Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmış ise, sözleşme ile bağlı değildir.
- * Korkutma kişilik haklarına ya da malvarlığına yönelik olabilir (TBK m.38).
- * Korkutma, ağır ve yakın bir zarar tehlikesi barındırmalıdır (TBK m.38).
- * Korkutan bir üçüncü kişi olup da diğer taraf korkutmayı bilmiyor veya bilebilecek durumda değilse, sözleşme ile bağlı kalmak istemeyen korkutulan, hakkaniyet gerektiriyorsa diğer tarafa tazminat ödemekle yükümlüdür.

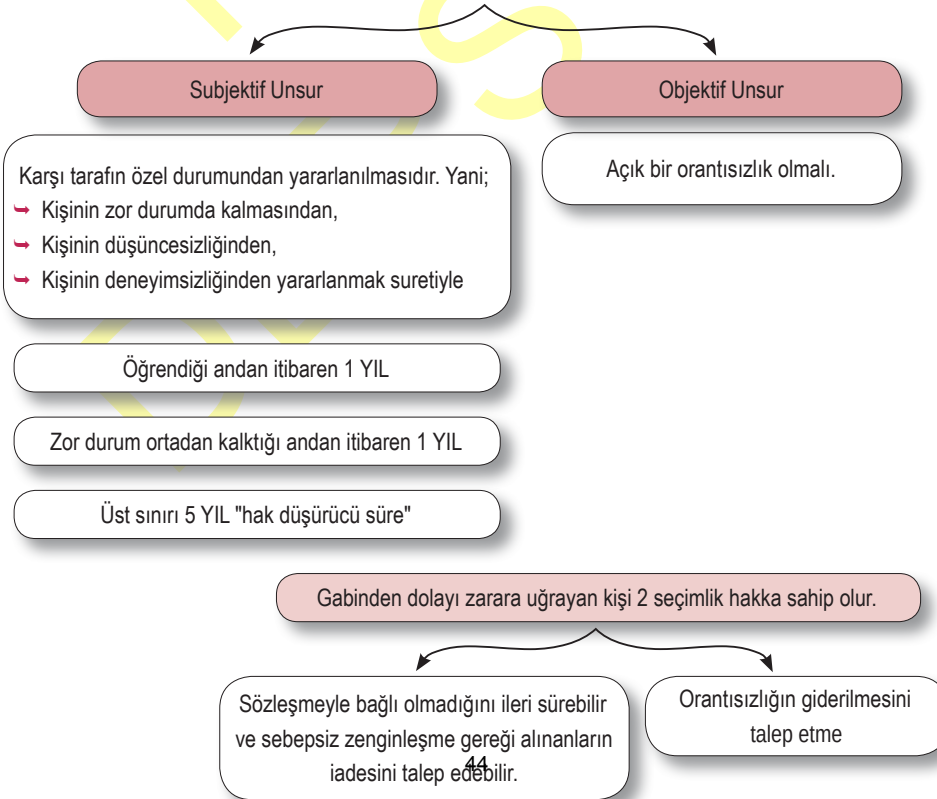
İRİADE SAKATLIĞI HALLERİ VE TAZMİNAT

DİKKAT

Tazminattaki süreler zamanaşımı süresidir.

GABİN (AŞIRI YARARLANMA)

NOT:

Ticaret hayatında tacirlerin kanun gereği basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tacirlerin kural olarak düşüncesizliğe ve deneyimsizliğe dayanarak gabin ileri sürmesi mümkün değildir. Ancak zorda kalma hali herkes için mümkün kabul edildiğinden tacirin de yalnız bu nedenle gabini ileri sürmesi mümkündür.

SÖZLEŞMENİN GEÇERSİZLİĞİ

Sözleşme formülünde yer alan unsurlardan herhangi birindeki eksikliğin yarattığı geçersizlik sonucudur. Bir diğer ifade ile sözleşmenin geçersizliği ile kast edilen durum, sözleşmenin, hukuk kurallarının öngördüğü biçimde yapılmaması nedeniyle hukuki sonuç doğurmamasıdır.

YOKLUK: Bir hukuksal işlemin kurucu unsurlarından yoksun olması hâlinde uygulanan, en ağır derecedeki geçersizlik yaptırımıdır. Hakikaten yokluk yaptırımının söz konusu olduğu durumlarda o işlem, sanki hiç var olmamış gibi kabul edilmektedir. Bir diğer ifade ile yokluk yaptırımı, hukuksal işlemin kurulmamış sayılmasına yol açmaktadır. Bu sebeple, yokluk yaptırımının, uygulama alanı son derece dardır. Eğer karşılıklı açıklanan iradeler, öneri ve kabul niteliğini taşıyorlarsa, o hukuksal işlem yok kabul edilir. Yokluk sonucunu doğuracak sebebi, HERKES ileri sürebilir, HER ZAMAN ileri sürebilir; ileri sürülmemişse hâkim tarafından RE'SEN nazara alınır.

HÜKÜMSÜZLÜK: Bir hukuksal işlemin hüküm ve sonuç doğurmasına kesin ya da geçici surette engel olan yaptırım türüdür. Hükümsüzlük yaptırımı kendi içinde KESİN HÜKÜMSÜZLÜK (BUTLAN) ve ASKIDA HÜKÜMSÜZLÜK (TEK TARAFLI BAĞLAMAZLIK) biçiminde ikiye ayrılır.

Kesin Hükümsüzlük (Butlan): Bir hukuksal işlemin geçerlilik unsurlarında kamu düzenini etkiler ağırlıkta bir eksikliğin bulunması hâlinde uygulanan yaptırım türüdür. Kesin hükümsüzlük yaptırımının söz konusu olduğu hâllerde hukuksal işlem kurulmuştur; ancak geçerlilik kazanmamıştır. Şu hâlde kesin hükümsüzlük, hukuksal işlemin kurulmasına değil; geçerlilik kazanmasına etki eden bir yaptırım türüdür. Kesin hükümsüzlük sonucunu doğuracak sebepler kamu düzeninden sayıldığı için, bu sebebi HERKES ileri sürebilir, HER ZAMAN ileri sürebilir; ileri sürülmemişse hâkim tarafından RE'SEN nazara alınır.

KESİN HÜKÜMSÜZLÜK SEBEPLERİ:

- * Ehliyetsizlik
- * Hukuka ve ahlaka aykırı olma
- * Başlangıçta ve objektif manâda imkansız olma
- * Şekle aykırılık
- * Muvazaa

Hukuksal işlemin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması (butlan ile sakatlanması), diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Bir diğer ifade ile hukuksal işlemin geriye kalan kısımları geçerliliğini devam ettirir. Buna "kısmi butlan" denir. Ancak, bu hükümler olmaksızın hukuksal işlemin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, hukuksal işlemin tamamı kesin olarak hükümsüz olur (TBK m. 27). Bir diğer ifade ile, tarafların farazi iradelerinden bâtil olan hükümler olmasaydı o hukuksal işlemi hiç yapmayacakları anlaşılıyorsa hukuksal işlem, kesin olarak hükümsüz sayılır. Tarafların farazi iradelerini, hâkim tespit edecektir.

Askıda Hükümsüzlük: Bir hukuksal işlemin, taraflardan birisi için hüküm ve sonuç doğurmamasını ifade eden yaptırım türüdür. Askıda hükümsüzlük yaptırımının uygulandığı hâllerde taraflardan biri hukuksal işlem ile bağlı ve fakat diğer taraf bağlı kabul edilmemektedir. Bu durum aksak (topal) hukuksal işlemlere vücut vermektedir. Dolayısıyla askıda hükümsüzlük hukuksal işlemlerde, işlemin izin ya da onay yolu ile dengeye oturması hedeflenmektedir.

Borçlar hukukunda yetkisiz temsilcinin yaptığı hukuksal işlemler, temsil olunan tarafından onay verilinceye kadar yalnızca üçüncü kişiyi bağlar.

İPTAL EDİLEBİLİRLİK: Bir hukuksal işlemin geçerlilik unsurlarında yalnızca o sözleşmeye taraf olanları etkiler derecede bir eksikliğin bulunması hâlinde uygulanan yaptırım türüdür. İptal edilebilirlik yaptırımının söz konusu olduğu hâllerde hukuksal işlem kurulmuştur; ancak geçerlilik kazanmamıştır. Şu hâlde iptal edilebilirlik, hukuksal işlemin kurulmasına değil; geçerlilik kazanmasına etki eden bir yaptırım türüdür. Ancak butlandan farklı olarak iptal edilebilirlik sonucunu doğuracak sebepler kamu düzeninden sayılmadığı için, iptal sebebini HERKES ileri süremez, HAK DÜŞÜRÜCÜ süre içinde ileri sürülebilir; ileri sürülmemişse hâkim tarafından RE'SEN nazara alınamaz.

İptal Edilebilirlik Sebepleri:

- * Yanılma
- * Aldatma
- * Korkutma
- * Aşırı yararlanma (Gabin)

GENEL İŞLEM KOŞULU

Aşağıdaki hususlar olmasa dahi büyük firmalar, mağazalar ve bankalar tarafından hazırlanan hazır sözleşmeler genel işlem koşulu kabul edilir:

1. Sözleşmenin metninde veya ekinde yer almasının,
2. Kapsamının,
3. Yazı türü ve şeklinin,
4. Tartışılarak kabul edildiğine ilişkin ek bir kayıt bulunmasının,
5. Metin ve içeriklerinin aynı amaç ile düzenlenen diğer sözleşmelerle özdeş olmasına gerek yoktur.

NOT:

Genel işlem koşullarına dürüstlük kurallarına aykırı olarak karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz.

NOT:

Genel işlem koşullarında yer alan bir hüküm, açık ve anlaşılır değilse veya birden çok anlama geliyorsa düzenleyenin aleyhine ve karşı tarafın lehine yorumlanır.

NOT:

Şu 4 durumda asıl sözleşme hükümleri geçerliliğini korusa dahi genel işlem koşulu hiç yazılmamış sayılır. Yani hukuki işlem yokluk yaptırımına tabidir.

1. Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşulu sözleşmenin kapsamına alınmış ama sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyen karşı tarafa bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip bunların içeriğini öğrenme imkanı hiç sağlamamışsa,
2. Sağlanmış olsa dahi karşı taraf bu koşulları da ayrıca kabul etmemişse,
3. Yapılan sözleşmelerin niteliğine ve işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulunda sözleşmeye eklenmemişse,
4. Genel işlem koşulunu karşı taraf aleyhine değiştirme ya da yeni düzenleme getirme yetkisini tek yanlı olarak düzenleyene veren ek kayıtlar genel işlem koşulu olarak yazılsa bile sözleşme geçerli bu koşullar yoklukla geçersiz sayılır.

SÖZLEŞME ÖNCESİ SORUMLULUK (CULPA IN CONTREINENDO)

- * Kanunda doğrudan düzenlenen bir sorumluluk şekli değildir. Ancak ağır basan görüşe göre MK md. 2 hükümlerine göre yorumlanır. Yani sözleşme öncesi sorumluluk dürüstlük kuralı hükümlerine göre yorumlanacaktır.
- * Kıta Avrupası hukuk sisteminde uygulanır.

ÖRNEK:

Bir sözleşmenin yapılacağı inancıyla hazırlıklara başlayan kişinin bu inancın başa çıkması nedeniyle uğradığı zararlar bu kapsamdadır.

- * Benzer şekilde kendi kusuruyla bir sözleşmenin geçersiz hale gelmesine sebep olan tarafın bu geçersizlik nedeniyle doğan zararı karşılaması da bu yolla mümkün olabilmektedir.

HUKUKİ İŞLEMLERDE TEMSİL ≠ VEKALET ≠ HABERCİ (ULAK)

- * Temsil tek taraflı bir hukuki işlemdir.
- * Şekle tabi değildir. Ancak kişilere yetki belgesi verilebilir.

Vekalet ⇒

- ❖ Sözleşmedir.
- ❖ İki taraflıdır. İki tarafında tam ehliyeti olacak.
 - Muayenehanesinde doktorun hastasını tedavi etmesi
 - Kendi bürosu olan avukatın müvekkili ile ilişkisinde
 - Öğretmenin öğrencisine özel ders vermesi

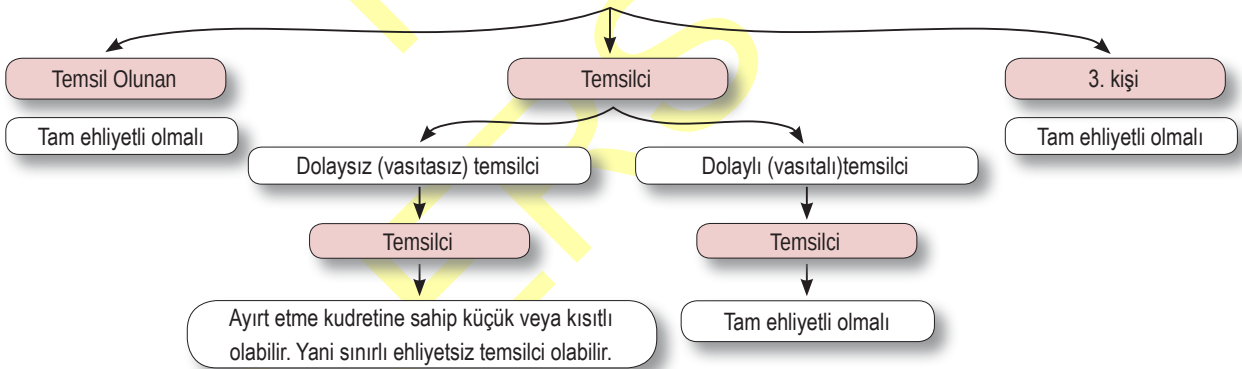
Haberci (ulak) ⇒

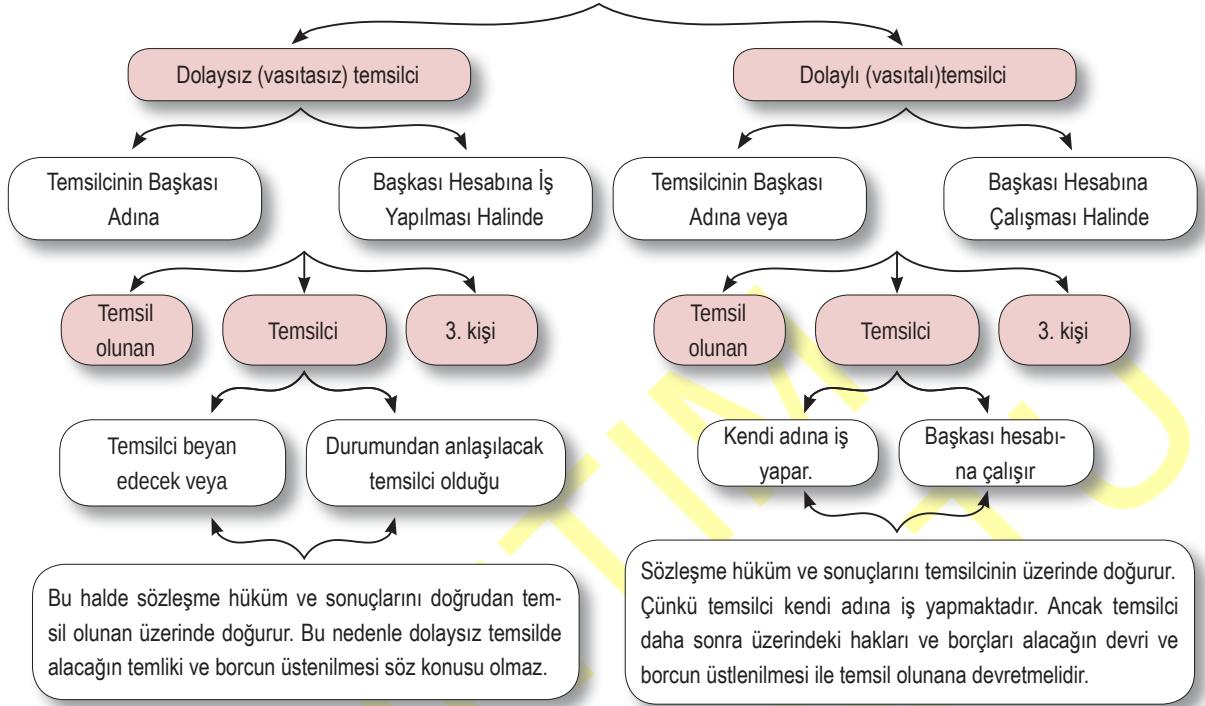
- ❖ Tam ehliyetsiz de olabilir.
- ❖ Bilgi veya haberi
 - Bir yerden başka bir yere taşır.
 - Kendi fikri, anlayışı yoktur.

TEMSİL

- ❖ Temsilcinin ayırtma kudretinin olması yeterlidir.

Kural olarak hizmet akdinin olduğu yerde temsil söz konusudur.

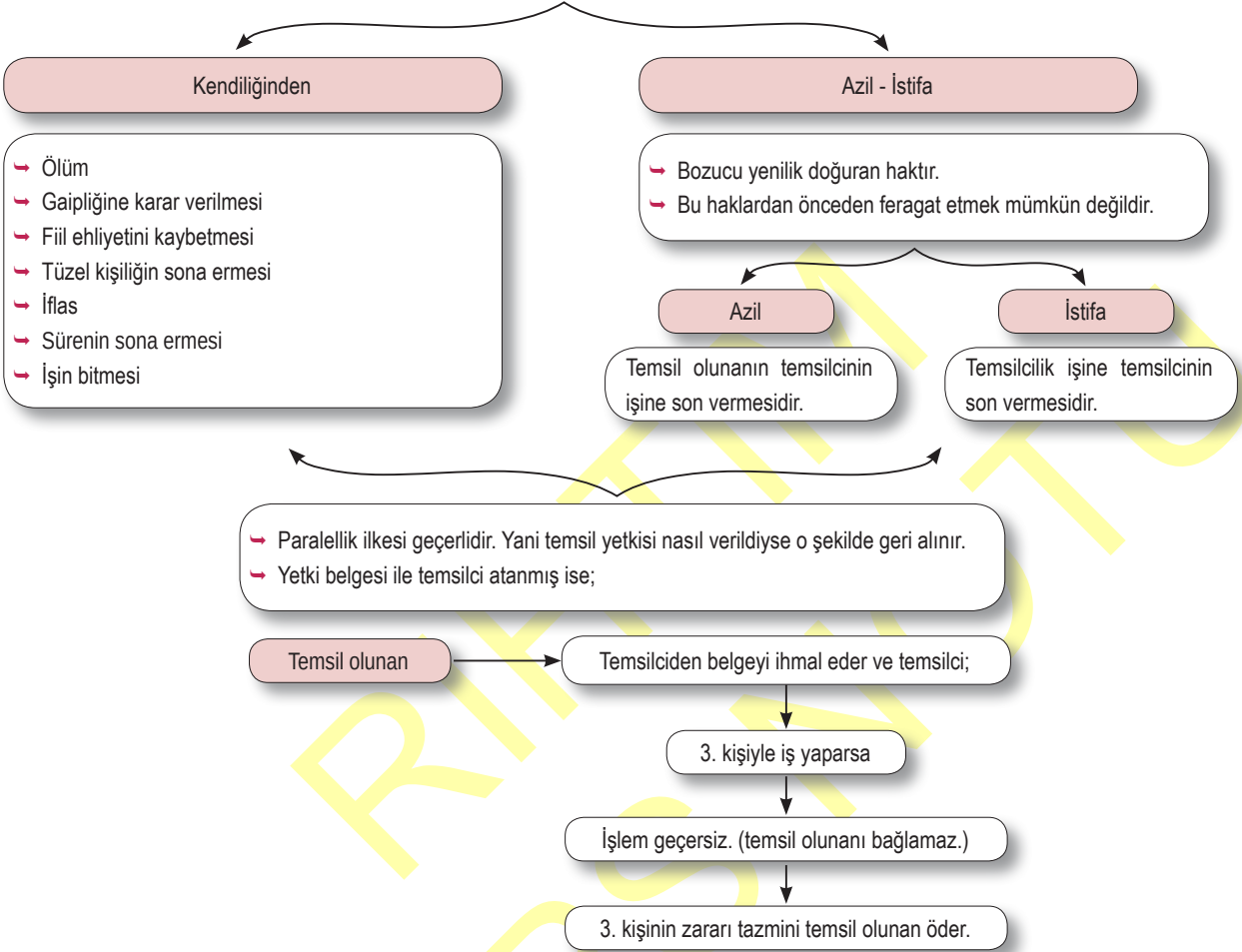

TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMI

1. Temsil olunan temsilciye yer ve konu bakımından her zaman sınırlandırabilir (istediği gibi) veya geri alabilir. Temsil olunan bu haktan önceden feragat edemez. Feragat ederse, feragat geçersizdir.
2. Temsil olunan verdiği yetkiyi 3. kişilere açıkça veya dolaylı bir biçimde bildirmişse bu yetkiyi tamamen veya kısmen geri aldığı onlara bildirmediği takdirde yetkinin geri alındığı iyi niyetli 3. kişilere karşı ileri süremez.
3. Temsilci kural olarak kendi kendisiyle sözleşme yapamaz. Ancak temsilci, menfaat dengesini sağlamak ve tarafların rızasını almak koşulu ile karşılıklı olarak sözleşmenin her 2 tarafını da temsil edebilir. (Çifte temsil)
4. Temsil yetkisi temsil olunana ait her türlü işlemin yapılması için verilmişse buna genel temsil yetkisi denir. Fakat bazı hukuki işlemler yönünden genel temsil yetkisi yeterli olmamaktadır. **Kanunen temsilcinin şu işlemleri yapabilmesi için ayrıca özel olarak yetkilendirilmesi gerekir:** (Özel temsil yetkisi aranan haller)

- * Dava açma
- * Sulh olma
- * Tahkim
- * Kambyo taahhüdünde bulunma
- * Bağışlama
- * Gayri menkulü devretme veya aynı bir hakla sınırlama

TEMSİL İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

TEMSİL

- * Temsil, bir başkası ad ve/veya hesabına hukuksal işlem yapma yetkisidir. Bir diğer ifade ile bir kişinin, bir hukuksal işlemi bir başka kişi ad ve hesabına yapması ve işlemin hukuksal sonuçlarının bu kişi üzerinde doğmasının sağlanmasıdır.
- * TBK genel hükümlerde, İRADİ ve DOĞRUDAN temsili düzenlemektedir.
- * İRADİ temsilde, temsilcinin bir başka kişi ad ve hesabına hareket etme yetkisinin kaynağı bizzat temsil edilen kişinin kendi iradesidir. Hakikaten de kişiler iş ve günlük yaşamlarında masraf yapmamak, zamandan tasarruf etmek veya sözleşmede gizli kalmak amacı ile ya da ilgili işlem teknik bilgi ve beceri gerektirdiği için kendilerine bir temsilci atayabilir, işlemi temsilci marifetiyle yapabilirler. İradî temsil, yasal temsil ile karıştırılmamalıdır. Çünkü yasal temsilde temsilcinin bir başka kişi ad ve hesabına hareket etme yetkisinin kaynağı bizzat kanundur. Yasal temsil, özellikle bazı kişi grupları bakımından himaye etme amacı ile sevk edilmiş bir hukuki kurumdur. TBK, veli, vasi ve kayıymın sahip oldukları yetki ile ilgilenmemektedir. Yasal temsil ve yasal temsilciler, TMK'da düzenlenmiştir. İradî temsilde, bir kişiyi temsilci olarak atayan kişi, aynı konuda bizzat işlem yapma yetkisini hiçbir zaman kaybetmez. Buna karşılık, kendisine yasal temsilci atanan kişi, kural olarak bizzat işlem yapmak imkânını haiz değildir.
- * DOĞRUDAN temsilde, temsilci başından sonuna kadar temsil olunanın ad ve hesabına hareket ederek işlem yapar. Bir diğer ifade ile kendisi, üçüncü kişi ile ⁵⁰kurulan hukuksal işlemin tarafı olmaz. Doğrudan temsilin söz konusu olduğu hâllerde asıl ilişkiye ilaveten bir de temsilciye temsil yetkisi verilmesi söz konusu olmak-

tadır. Borçlar hukukunda aksi belirtilmedikçe “temsil” ile kast edilen doğrudan temsildir. Bu sebeple doğrudan temsil, dolaylı temsil ile karıştırılmamalıdır. Dolaylı temsilde temsilci önce kendi adına sonra temsil edilenin hesabına olmak üzere hukuksal işlem tesis eder. Bir diğer ifade ile temsilci, üçüncü kişi ile kurulan hukuksal işlemin tarafı olur. Dolaylı temsilde, temsilci kendi adına kurduğu hukuksal işleminden doğan tüm hakları, aralarındaki iç ilişkiye dayanarak temsil edilene devretmekle yükümlüdür. TBK ‘da dolaylı temsili konu alan sözleşme, komisyon sözleşmesidir.

TEMSİLCİNİN BENZER KİŞİLERDEN AYIRT EDİLMESİ

Haberci: Bir iradeyi, olduğu gibi bir başkasına ulaştırarak, başkasının irade beyanını taşımakla görevli olan kişidir.

- * Haberci, kendi iradesini beyan etmez. Buna karşılık temsilci, kendisine verilen yetkinin kapsamı içinde, kiminle ve hangi şartlar altında işlem yapacağı ile ilgili olarak bağımsız karar alır. Temsilci, kendi iradesini, temsil edilenin adına olmak üzere beyan ederek işlem yapar.
- * Habercide temsilciden farklı olarak ehliyet şartı aranmaz.
- * Geçerliliği şekle bağlı hukuksal işlemlerde, şeklin gerçekleşmiş sayılabilmesi için işlem yapan kişi ya bizzat sözleşmeyi imzalamalı ya da sözleşme, yetkili temsilci tarafından imzalanmalıdır. Bir diğer ifade ile şekle bağlı hukuksal işlemlerde temsilcinin irade beyanı şekle bağlıdır. Buna karşılık haberci söz konusu olduğunda hukuksal işlemin geçerliliği bakımından haberciyi görevlendiren kişinin irade beyanı şekle bağlıdır.

Vekil: Vekâlet sözleşmesi gereğince bir başka kişinin ad ve hesabına hareket eden kişidir.

- * Vekâlet ilişkisinin hukuksal niteliği, vekil ile müvekkil arasında karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulan bir sözleşmedir. Buna karşılık, temsil yetkisinin hukuksal niteliği, tek taraflı, varması gerekli kurucu yenilik doğuran irade beyanıdır.
- * Vekâletin konusunu, hukuksal işlemler, hukuksal işlem benzeri fiiller veya maddi fiiller oluşturabilir. Buna karşılık, maddi fiillere ilişkin olarak temsil söz konusu olmaz.
- * Vekâlet sözleşmesinin kurulması ile birlikte vekil, vekâlet konusu işi yapma borcu altına girer. Halbuki kendisine yetki verilen temsilci, sırf bu yetki ile herhangi bir borç altına girmez.

Temsil İlişkisinin Kurulması: Temsil ilişkisinin kurulması, temsil edilen ile temsilci arasında bir iç ilişkisinin başlamasına yol açmaktadır. İç ilişki, temsil edilenin, temsilcisini ataması ile kurulan bir ilişkidir. Atama beyanı, tek taraflı, varması gerekli, kurucu yenilik doğuran nitelikte bir beyandır. Bu sebeple temsil ilişkisinin kurulması için, bu beyanın temsilcinin hâkimiyet sahasına ulaşması yeterlidir. Aynı zamanda temsilcinin beyandan haberdar olması şart değildir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, iç ilişkinin kurulmuş sayılması için atama beyanının temsilciye varmış olmasının yeterli olduğudur. Çünkü temsil ilişkisi, temsil edilen ile temsilci arasında cereyan eden bir efendi-köle ilişkisi değildir. Elbette, temsilcinin kendisine verilen yetkiyi kabul etmeyerek, icra hakkından imtina etmesi mümkündür. Ancak diyelim ki temsilci, kendisine bahsedilen yetkiyi kullanmayı kabul etti; işte bu kabul, bir sözleşmenin kuruluşuna vücut veren teknik kabulün hüküm ve sonuçlarını doğurmayacaktır. Çünkü yukarıda da açıkladığımız üzere temsil ilişkisinin hukuki mahiyeti, vekâlet ilişkisinden farklı olarak, tek taraflı bir hukuksal işlemidir.

İç ilişki kurulduktan sonra temsil yetkisinin, temsil edilen tarafından hukuksal işleme taraf olacak üçüncü kişilere bildirilmesi ile dış ilişki başlamış olur. Temsil edilen temsil ilişkisinin kurulduğunu sözlü ya da yazılı, ilân yolu ile veya fiili davranışları ile bildirebilir. Temsil yetkisi yazı yolu ile üçüncü kişilere bildirilmişse temsil yetkisini gösterir bu belgeye “yetki belgesi” denir.

TEMSİL İLİŞKİSİNİN GEÇERLİLİĞİ:

- * Yetkilendirme işleminin geçerli olabilmesi için temsil edilenin tam fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Temsilcinin ehliyeti bakımından ise bir ayırım gözetilmektedir. Buna göre iç ilişki dolaylı temsile dayanıyorsa

temsilci evvela kendi adına hukuksal işlem yaptığı ve borç altına girdiği için tam fiil ehliyetine sahip olmak zorundadır. Buna karşılık iç ilişki doğrudan temsile dayanıyorsa temsilci başından itibaren temsil edilenin ad ve hesabına hareket ettiği için temsilcinin ayırt etme gücünü haiz olması gerekli ve yeterlidir.

- * Yetkilendirmenin içeriği, mümkün, hukuka ve ahlâka uygun olmalıdır. Aksi hâlde verilen temsil yetkisi geçersizdir.
- * Yetkilendirme işleminin geçerliliği, şekle bağlı değildir.
- * Temsil edilen, temsil yetkisinin süresini, kapsamını dilediği gibi belirleyebilir. Bu noktada temsil yetkisinin kapsamına yönelik çeşitli ayrımlar yapılabilmektedir.

1) MÜTESELSİL-BİRLİKTE TEMSİL AYRIMI: Temsil edilen, ad ve hesabına hareket etmek üzere birden fazla kişiyi temsilci olarak atamış ve bunlardan her biri, tek başına hukuksal işlem yapma yetkisine sahip kılınmışsa müteselsil temsil yetkisinden bahsedilir. Buna karşılık, temsil edilen birden fazla kişiyi ancak birlikte hareket etmeleri için yetkilendirmişse birlikte temsil yetkisinden bahsedilir.

2) AKTİF-PASİF TEMSİL AYRIMI: Temsil edilen kendisi adına irade beyanında bulunabilmesi hususunda yetki vermişse, aktif temsil yetkisinden bahsedilir. Kural olarak, temsilciye aktif temsil yetkisi verilmişse aksi kararlaştırılmadıkça o kişi pasif temsil yetkisi de kazanır. Temsil edilen, kendisine yöneltilen irade beyanlarına muhatap olabilme konusunda yetki vermişse, pasif temsil yetkisinden bahsedilir.

3) GENEL-ÖZEL TEMSİL AYRIMI: Temsil edilen, şahsına sıkı sıkıya bağlı hukuksal işlemler hariç her türlü borçlandırıcı işlemi yapabilecek tarzda yetki vermişse genel temsil yetkisinden bahsedilir. Buna karşılık temsil edilen ayrıca ve açıkça belirli bir ya da birkaç hukuksal işlemin yapılabilmesi için yetki vermişse özel temsil yetkisinden bahsedilir. TBK m. 504/III uyarınca vekil özel olarak yetkili kılınmadıkça DAVA AÇAMAZ, SULH OLAMAZ, HAKEME BAŞVURAMAZ, İFLAS, İFLASIN ERTELENMESİ ve KONKORDATO TALEP EDEMEZ, KAMBİYO TAAHHÜDÜNDE BULUNAMAZ, BAĞIŞLAMA YAPAMAZ, KEFİL OLAMAZ, TAŞINMAZI DEVREDEMEZ ve BİR HAK İLE SINIRLANDIRAMAZ.

****Temsilci, atanması suretiyle iç ilişki kurulduktan ve fakat üçüncü kişi ile hukuksal işlem yapmadan önce kendisinin temsilci olduğunu üçüncü kişiyi bildirmek yükümlülüğü altındadır. Temsilci hukuksal işlemi yaparken bu sıfatını bildirmezse, hukuksal işlemin sonuçları kendisine ait olur. Ancak, karşı taraf bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da hukuksal işlemi temsilci veya temsil edilenden biri yapması farksız ise, hukuksal işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil edilene ait olur (TBK m.40/II). Diğer durumlarda alacağın devri veya borcun üstlenilmesine ilişkin hükümler uygulanır (TBK m.40/III).

Temsil İlişkisinin Sona Ermesi: Temsil ilişkisi, beyan ile ve kendiliğinden sona erme olmak üzere iki şekilde sona erer.

- * Temsil ilişkisi beyan ile GERİ ALMA ve İSTİFA (ÇEKİLME) yolu ile sona erer.

1) GERİ ALMA: Temsil ilişkisinin temsil edilen tarafından sona erdirilmesidir. Temsil edilen, hukuksal bir işlemde doğan temsil yetkisini her zaman sınırlandırabilir veya geri alabilir (TBK m.42/I). Geri alma, tek taraflı, varması gerekli, bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğini taşır. Temsil edilen, geri alma hakkından önceden feragat edemez (TBK m. 42/II).

2) İSTİFA(ÇEKİLME): Temsil ilişkisinin temsilci tarafından sona erdirilmesidir. Temsilci, temsil ilişkisi sebebiyle sahip olduğu yetkileri her zaman temsil edilene iade ederek, temsilci sıfatından çekilebilir. Çekilme, tek taraflı, varması gerekli, bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğini taşır.

- * Hukuksal işlemde doğan temsil yetkisi, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça İŞİN GÖRÜLMESİ, SÜRENİN GEÇMESİ, BOZUCU KOŞULUN GERÇEKLEŞMESİ; temsil edilenin ya da temsilcinin ÖLÜMÜ, GAİPLİĞİNE KARAR VERİLMESİ, FİİL EHLİYETİNİ KAYBETMESİ YA DA İFLAS ETMESİ durumlarında kendiliğinden sona erer (TBK m.43/I).

Yetki Belgesinin Geri Verilmesi: Temsilciye yetki belgesi verilmişse, yetkinin sona ermesi durumunda temsilci, bu belgeyi temsil edilene iade etmekle veya hâkimin belirleyeceği bir yere bırakmakla yükümlüdür. Temsil edilen veya halefleri, temsilcinin yetki belgesini geri vermesi için gerekeni yapmazlarsa bundan dolayı iyi niyetli üçüncü kişilerin zararını tazmin etmekle yükümlü olurlar (TBK m. 44).

Yetkinin Sona Erdiğinin İleri Sürülememesi: Temsilci, yetkisinin sona ermiş olduğunu BİLMEDİĞİ sürece, temsil edilen veya halefleri, temsilcinin yapmış olduğu hukuksal işlemin sonuçları ile BAĞLIDIRLAR. Ancak bu kural, üçüncü kişilerin, yetkinin sona ermiş olduğunu bildikleri durumlarda uygulanmaz (TBK m. 45).

YETKİSİZ TEMSİL

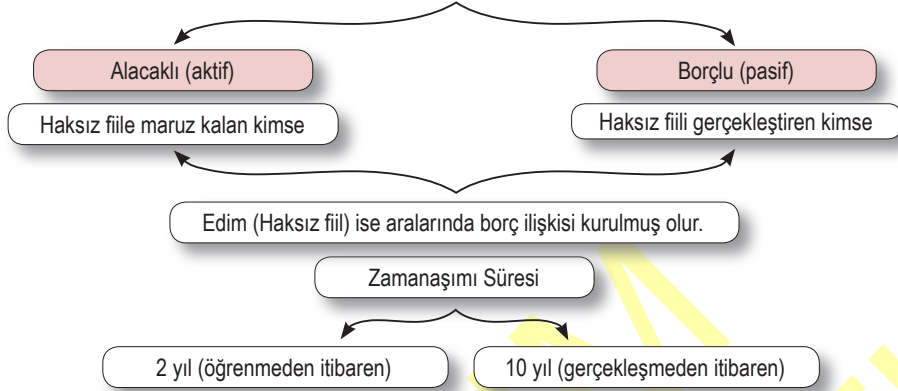
1. Bir kişinin temsil yetkisi bulunmaksızın başkası hesabına bir hukuki işlem gerçekleştirmesi durumudur.
2. Yetkisiz temsilcinin yapmış olduğu işlem kural olarak temsil olunanı bağlamaz. Ancak temsil olunan bu işlemi onarsa işlem başından itibaren temsil olunanı bağlar.
3. Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf temsil olunanı uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir. Onama gelip gelmeyeceğinin belli olmadığı bu dönemde işlem tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tabidir. (Askıda hükümsüz)
4. Temsil olunanı verilen süre içerisinde temsil olunan yetkisiz temsilcinin yapmış olduğu işlemi onarsa bu işlemle başından itibaren bağlıdır. Eğer onamazda diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur. Yetkisiz temsilci de bu işlemle bağlı değildir. Sadece yetkisiz temsilci 3. kişinin uğradığı zararı tazmin edecektir.

Yetkisiz Temsil: Bir kimsenin yetkisi olmadığı hâlde bir başkasının ad ve hesabına hukuksal işlem yapması hâli yetkisiz temsil olarak anılmaktadır (TBK m.46/I).

- * Yetkisiz temsilde dikkat edilmesi gereken husus, hukuksal işlem için hareket eden kişinin kendisini borç altına sokma iradesi taşımadığıdır. Bir diğer ifade ile hukuksal işlem bir başkası ad ve hesabına yapılmaktadır. Ancak burada eksik olan, bir başkası ad ve hesabına hareket eden kişinin, söz konusu hukuksal işlemi kurmaya yönelik herhangi bir yetkisinin bulunmadığıdır. Yetkisiz temsil, ya temsil yetkisinin hiç verilmediği durumlarda (yetki yokluğu) ya da verilen yetkinin sınırlarının aşıldığı durumlarda (aşkın yetki) ortaya çıkmaktadır.
- * Bir kimse, yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukuksal işlem yaparsa, bu işlem ancak onandığı takdirde temsil edileni bağlar (TBK m.46/I).
- * Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil edilenden uygun bir süre içinde bu hukuksal işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir. Bu süre içinde işlemin onanmaması durumunda, diğer taraf da bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur (TBK m.46/II).
- * Temsil edilenin açık ya da örtülü olarak hukuksal işleme onay vermemesi hâlinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. Ancak, yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez (TBK m. 47/I).

B. HAKSIZ FİİLDEN KAYNAKLI BORÇLAR

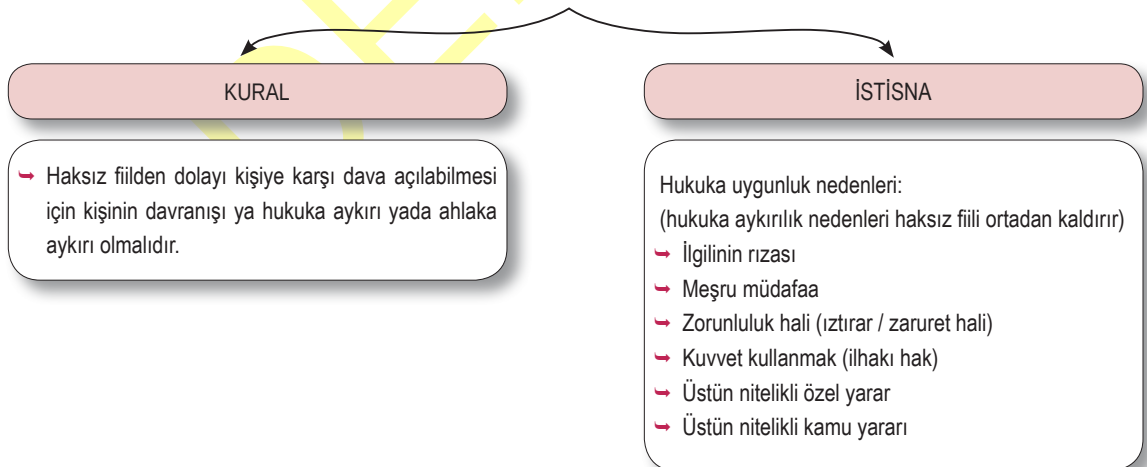
HAKSIZ FİİLİN UNSURLARI

İnsan:

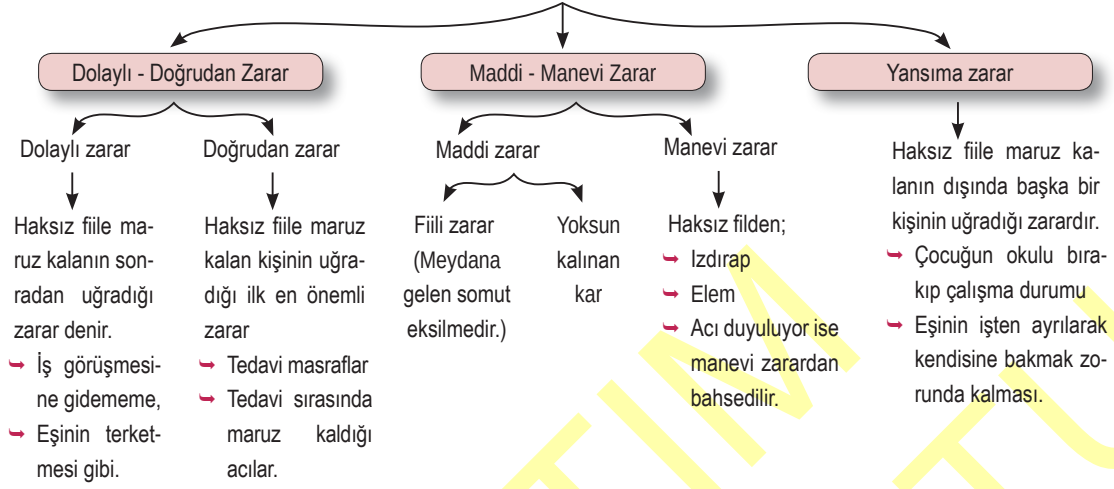
- Fiil
- Hukuka aykırı fiil
- Zarar
- İliyet bağı
- Kusurlu davranış

→ Şartların tamamının olması halinde kural olarak haksız fiil ortaya çıkmış olur.

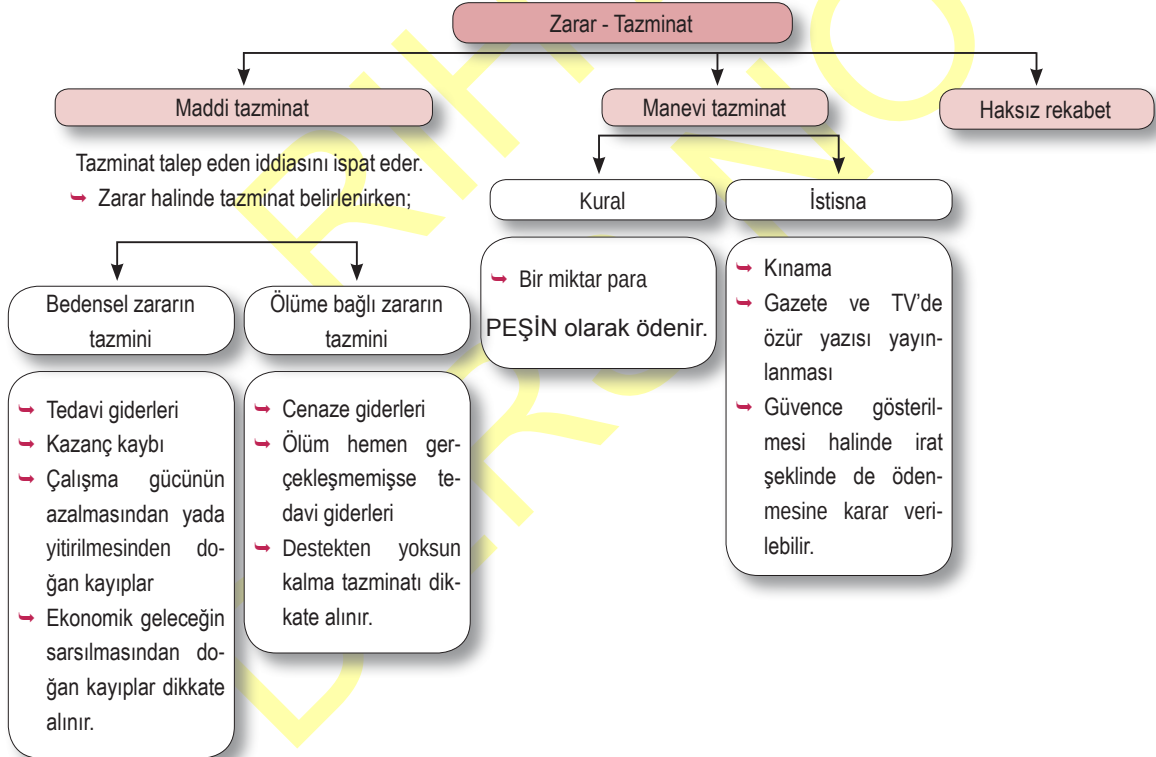
I. HUKUKA VE AHLAKA AYKIRI DAVRANIŞ

II. ZARAR UNSURU

ZARAR - TAZMİNAT

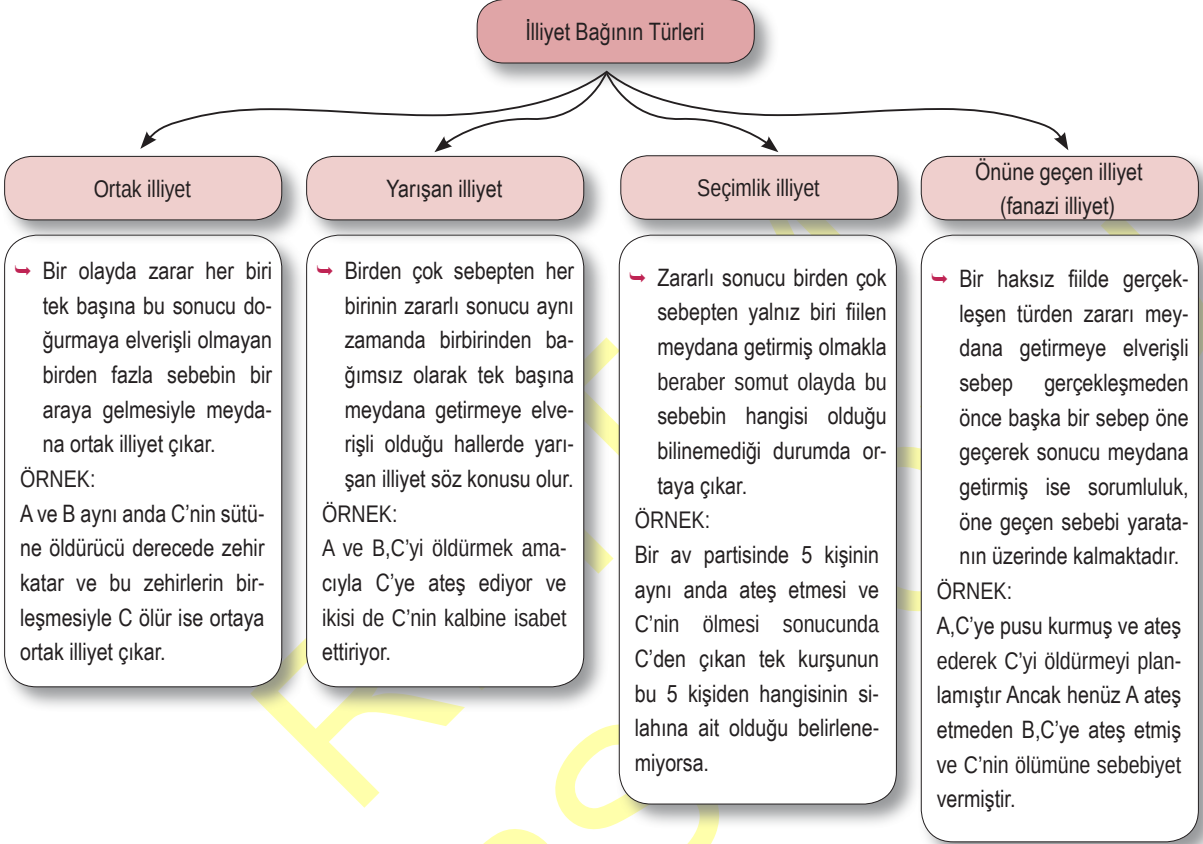

KANUNDA SAYILAN TAZMİNATTAN İNDİRİM NEDENLERİ ŞUNLARDIR;

1. Zarar gören zararı doğrudan fiile razı olmuşsa
 2. Zararın doğmasından ve artmasından etkili olmuşsa
 3. Tazminat yükümlüsünün durumu ağırlaştırılmış ise
 4. Zarar hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olursa ya hakkaniyet de geciktirse
- Tamamen tazminat kaldırılabilir
- Tazminat kısmen indirilebilir.

III. HUKUKA AYKIRI FİİL İLE ZARAR ARASINDA İLLİYET BAĞI (NEDEN-SONUÇ İLİŞKİSİ)

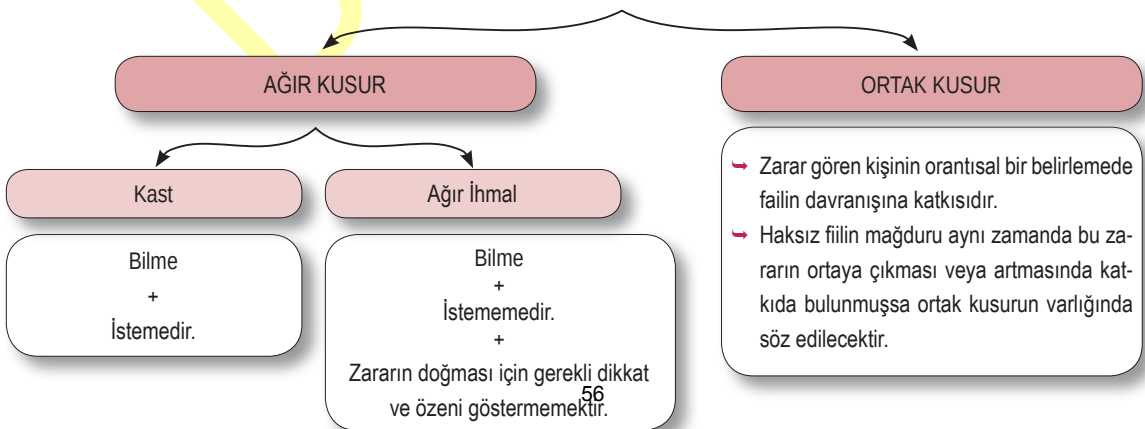
Sorumluluğun doğabilmesi için uygun illiyet bağı bulunmalıdır

İLLİYET BAĞINI KESEN SEBEPLER ŞUNLAR:

1. Zorlayıcı mücbir sebepler
2. Zarar görenin ağır kusuru
3. 3. kişinin ağır kusuru

IV.KUSUR UNSURU

Haksız fiil sorumluluğunun değerlendirilmesinde esas alınacak üçüncü ve son nokta, faile atfedilecek kusurdur. Diğer bir ifade ile Türk Borçlar Kanununun 49. maddesi uyarınca failin, hukuka aykırı davranışından sorumlu tutulabilmesi için, bu davranışı kusurla gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Kural olarak faile izafe edilebilecek bir kusur yoksa sorumluluk söz konusu olmayacaktır. Kusur, hukuka aykırı sonucu istemek veya bu sonucu istememiş olmakla birlikte hukuka aykırı davranıştan kaçınmak için gereken iradeyi yeteri derecede kullanmamak suretiyle kişide tezahür eden zaaf ve kötülük olarak tanımlanabilir.

Kusur, kasıt ve ihmal biçiminde belirebilir. Kasıt, zararın doğumuna yönelik olarak faildeki şuuru ifade etmektedir. Buna karşılık ihmalde, failin kasıt derecesinde olduğu gibi canavarca bir ruh hâli yoktur fakat burada gevşeklik gösterme, tedbir almama ya da mesleki acemilik biçiminde tarif edilebilecek davranış eksikliği söz konusudur. Kusurun bu şekilde derecelendirilmesinin haksız fiil sorumluluğuna bir etkisi yoktur. Kusurun derecelendirilmesi, tazminat miktarının tayininde önem taşımaktadır. Gerçekten de zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat borçlusu, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminat miktarından indirim yapmak hakkını haizdir (TBK m. 52).

HAKSIZ FİİLİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Haksız fiil sorumluluğunun amacı, bir kimsenin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen eksilmeyi (zararı), aynen veya nakden gidermek, haksız fiil neticesinde zarar gören kişinin malvarlığı değerlerini mümkün olduğu nispette haksız fiile maruz kalmadan önceki hâline taşımaktır.

Zararın Hesaplanması: Tazminat sorumluluğunun (tazminat miktarının) tespit edilebilmesi için her şeyden önce zararın hesaplanması gerekir. Bu bağlamda zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat etmek zorundadır (TBK m. 50/I). Zarar gören kişi, maruz kaldığı haksız fiil neticesinde mal ya da şahıs varlığında ne gibi eksilmeler meydana geldiğini en iyi tayin edebilecek kişidir. Bu sebeple, zarardan sorumlu tutulan kişinin zararı ispat etmesi beklenmez. Zarara uğrayan kişi zararını her türlü delil ile ispat edebilir. Maruf ve meşhur olayların ayrıca ispatlanmasına gerek yoktur. Zarar hesaplanırken göz önünde tutulacak an, zararın meydana geldiği andır.

Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

- 1) Cenaze giderleri
- 2) Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar
- 3) Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar (TBK m. 53).

Destekten Yoksun Kalma Tazminatı: Ölen kimseden düzenli olarak yardım görmekte olan kimseler, şartlara göre ölüm meydana gelmeseydi yardım devam edecek idiyse ve destek olanın ölümü ile bu desteğe muhtaç hâle gelmişlerse söz konusu bu tazminatı talep edebileceklerdir. Ölenin desteğinden yoksun kalanlar, ölüm neticesi ortaya çıkan fayda dolayısıyla desteğe ihtiyaç duymaz duruma gelmişlerse (örneğin kendilerine kalan miras nedeniyle), tazminat talep edemezler.

Bedensel zarar ise özellikle şunlardır:

- 1) Tedavi giderleri
- 2) Kazanç kaybı
- 3) Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar
- 4) Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.

Zararın hesaplanmasındaki bazı özel durumlar:

- * **HAKSIZ REKABET:** Gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesi ile karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararın giderilmesini, ticari işlere ait haksız rekabet hakkındaki hükümler saklı kalmak kaydı ile isteyebilir (TBK m. 57)
- * **KİŞİLİK HAKKININ ZEDELLENMESİ:** Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.

Tazminatın Hesaplanması: Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, somut olayın niteliği ve özellikle kusurun derecesini göz etmek suretiyle serbestçe tayin etmek yetkisine sahiptir (TBK m. 51). Eğer zarar gören kişi, zararı doğuran fiile zararın doğumundan sonra rıza göstermişse ya da kendi etkili davranışı ile zararın doğumuna ya da artışına katkıda bulunmuşsa veya tazminat borçlusunun sorumluluğunu ağırlaştırmışsa hâkim, tazminat miktarını indirebilir ya da tamamen kaldırabilir. Aynı şekilde zarara hafif kusuruyla sebebiyet veren tazminat borçlusu, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet ilkesi gerekli kılarsa hâkim, tazminat miktarından indirimle gitme hakkını haizdir (TBK m. 52).

Tazminatın üst sınırı, uğranılan gerçek zarardır. Gerçek zarardan fazlasına tazminat olarak hükmedilemez fakat tazminat, zararın altında kalabilir. Türk hukukunda tazminat zenginleşme aracı ya da amacı olarak kullanılmaz.

MÜTESELSİL SORUMLULUK

- * **DIŞ İLİŞKİDE:** Birden fazla kişi birlikte bir zarara sebep oldukları veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır (TBK m. 61).
- * **İÇ İLİŞKİDE:** Tazminatın aynı zarardan sorumlu olan müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde bulundurulur. Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen borçlu, yaptığı bu fazla ödeme oranında diğer müteselsil borçlulara başvurabilir. Rücû hakkını kullanan borçlu, alacaklının haklarına halef olur (TBK m. 62).

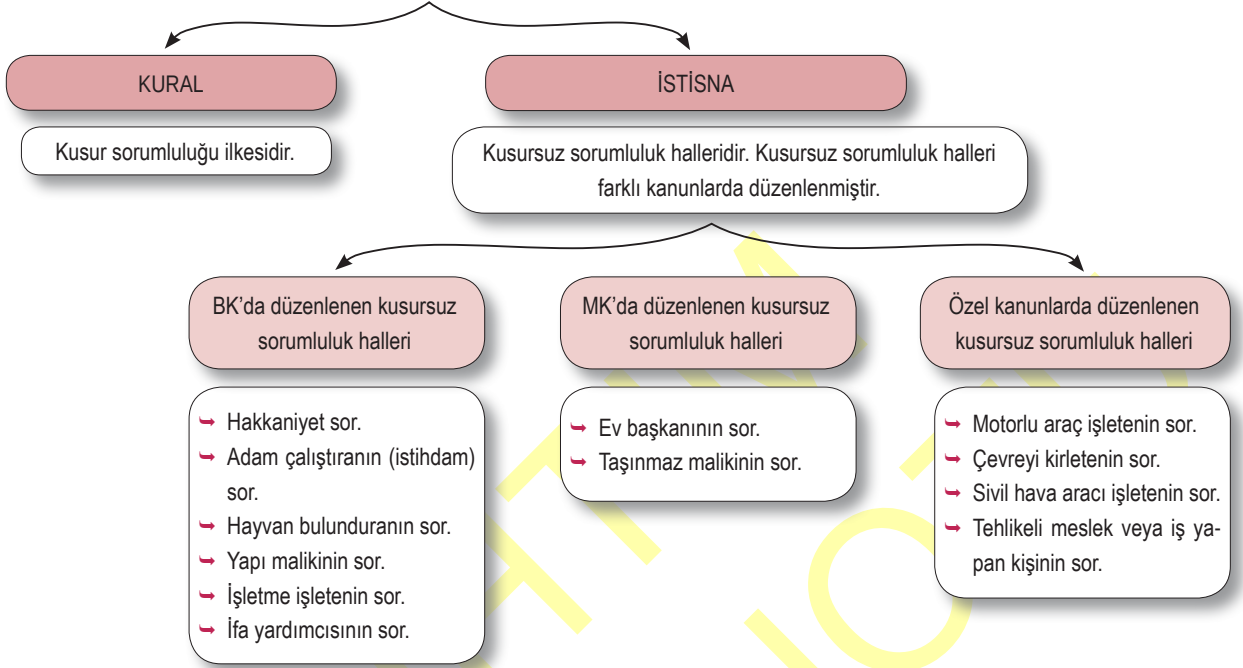
Ceza Hukuku İle İlişki: Hâkim, zarar verenin kusurlu olup olmadığı, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleri ile ve ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararı ile bağlı değildir. Ceza hâkiminin, kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da hukuk hâkimini bağlamaz (TBK m. 74).

Tazminat Hükümünün Değiştirilmesi: Bedensel zararın kapsamı, karar verme aşamasında tam olarak belirlenememişse hâkim, kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde tazminat hükmünü değiştirebilir (TBK m.75).

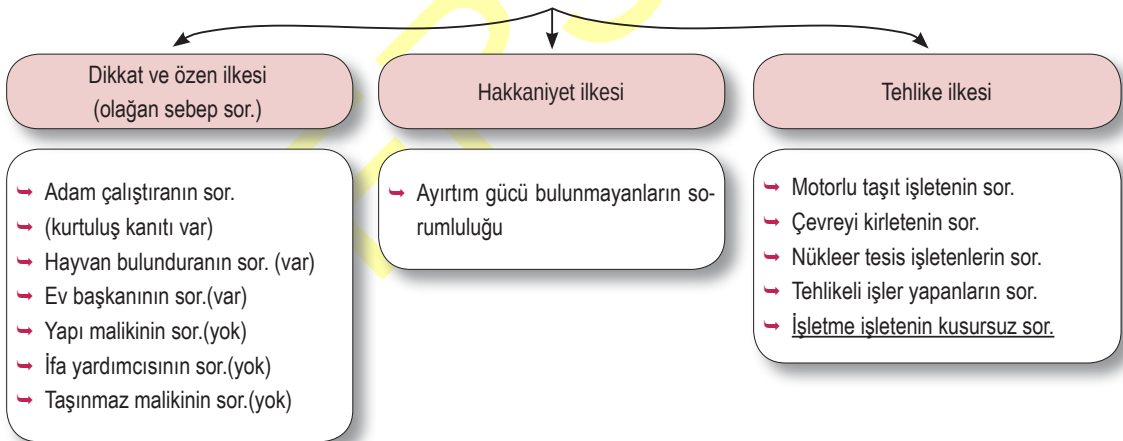
Geçici Ödemeler: Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, talep üzerine davalının, zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir.

Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir (TBK m.76).

HAKSIZ FİİL SORUMLULUĞUNDA

KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİNİN FAYANDIĞI İLKEYE GÖRE

BORÇLAR HUKUKU

I. ADAM ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU (TBK MD. 66)	≠	İFA YARDIMCISININ SORUMLULUĞU (MD. 116)
* Kusursuz sorumlu kişiyle asıl fail arasında <u>iş ilişkisi</u> bulunmalıdır ≠ iş akdi anlamında istihdam değildir. (İstihdam ilişkisi → Talimat-emir içerir.)		* Sözleşmeden doğan sorumluluk geçerlidir.
* Zararın işin görülmesi sırasında ve işle ilgili olarak verilmesi gerekmektedir.		* Kurtuluş kanıtı yok
* Zararın kusursuz sorumluluyla hiçbir <u>sözleşme ilişkisi bulunmayan (sözleşme dışı)</u> 3. bir kişiye verilmiş olması gerekir.		* Taraflar arasında sorumsuzluk sözleşmesi yapılabilir
* Kurtuluş kanıtı getirilebilir.		* Zamanaşımı → 10 yıl
* Sözleşme dışı sorumluluktur.		* Sözleşme içi sorumluluktur.
* Sözleşme dışı sorumluluk.		* Sözleşmenin diğer tarafına zarar verilir.
* Zaman aşımı süresi: ❖ 2 yıl (öğrenildiği andan itibaren) ❖ 10 yıl (her halükarda)		

II. YAPI MALİKİNİN SORUMLULUĞU	≠	TAŞINMAZ MALİKİNİN SORUMLULUĞU
<pre> graph TD Bina --> Yapim[Yapımında bozukluk varsa] Bina --> Bakim[Bakımından ihmalkarlık varsa] Diğer_yapı[Diğer yapı eserlerindeki] --> Yapim Diğer_yapı --> Bakim Yapim --> Malike Yapim --> İntifa[İntifa hakkı sahibine] Bakim --> Malike Bakim --> İntifa Malike --> Sorumluluk[Oturma hakkı sahibine karşı sorumluluk davası açılabilir. Çünkü bunların tamamı müteselsilen sorumludurlar.] İntifa --> Sorumluluk </pre>		* Kurtuluş kanıtı yok. * 3. kişilere taşınmazın zarar vermesi genelde komşuluk hukukundan kaynaklanır. * Evin penceresinin kenarındaki saksının düşmesi halinde sokaktan geçen bir kişinin zarar görmesi halinde taşınmaz malikinin sorumluluğundan bahsedilir.
* Kurtuluş kanıtı getiremezler.		

III. MOTORLU ARAÇ İŞLETENLERİN SORUMLULUĞU

- * Karayolları Trafik Kanunu'nda düzenlendi.
- * Kusursuz sorumluluk hallerindendir.
- * Kurtuluş kanıtı getirilemez.
- * Tehlike ilkesine dayanır.

ARAÇ İŞLETENLER ŞUNLARDIR;

- * Aracın sahibi
- * Uzun süre kiralayanlar (3 günden fazla)
- * Uzun süre ödünç alanlar (3 günden fazla)
- * Rehin alanlar (rehin alacaklısı)
- * Mülkiyeti muhafaza kaydıyla alanlar (sözleşme = noter) (taşınır mallar)
- * Yolcu taşıma firmaları
- * Yarış düzenleyicileri
- * Araçla ilgili meslek sahipleri (özel şoförler ,taksiciler)
- * Aracı çalan ,gasp eden kişiler araç işleten sayıldıkları için kusursuz olarak sorumludurlar.

Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu (TBK m. 66): Adam çalıştırmanın sorumluluğu, özen sorumluluğu ilkesine dayanan bir kusursuz sorumluluk hâlidir. Burada kusursuz sorumluluğun kabul edilme sebebi, sorumlu tutulan kişinin üzerine düşen dikkat ve özen yükümlülüğünün gereğini yerine getirmemiş olmasıdır. Bir diğer ifade ile başkaları için zarar doğurma tehlikesinin bulunduğu hâllerde, kusursuz sorumluluğun varlığı kabul edilerek, böyle bir sorumlulukla karşı karşıya kalacak kişinin zararın doğmaması için daha dikkatli ve özenli davranması sağlanmış olmaktadır.

SORUMLULUK ŞARTLARI:

- 1) Adam çalıştırın bulunması
- 2) Çalışan bulunması
- 3) Bağımlılık ilişkisinin bulunması
- 4) Üçüncü bir kişinin zarar görmesi
- 5) Zararın, işin görüldüğü sırada ve işin görülmesi ile ilgili doğması
- 6) Adam çalıştırının kurtuluş kanıtı getirememiş olması

Adam çalıştırının sorumluluğunun doğabilmesi için bir kişinin diğer bir kişinin hizmetinden kendi amaç ve menfaatleri için yararlanmış olması gerekir. TBK m. 66'a göre adam çalıştırın kavramı, işveren kavramından daha geniştir. İşlerini gördürmek amacıyla, bağımlılık ilişkisi içinde üçüncü bir kişinin hizmetine başvuran, bu kişi üzerinde gözetim ve denetim yetkisi bulunan kişiye adam çalıştırın denir.

- * Gerçek veya tüzel kişiler, adam çalıştırın sıfatını haiz olabilirler. Ancak bir kamu tüzel kişinin TBK m. 66 uyarınca adam çalıştırın sıfatını kazanabilmesi için çalışan kişi ile arasındaki ilişki, bir özel hukuk ilişkisi olmalıdır
- * Adam çalıştırın ile çalışan arasındaki çalışma ilişkisinin, sözleşmesel bir bağa dayanması şart değildir. Örneğin, babasının yanında ve onun talimatı altında çalışan çocuk da çalışan kişi olabilir. Buna karşılık eser, vekâlet ve ortaklık sözleşmesi uyarınca çalışanlar ile hiçbir sözleşmeye dayanmaksızın sadece bir hususta yardımcı olmak için başkasının işini gören kişiler, bağımlı çalışma şartı gerçekleşmediğinden işini gördükleri kişinin TBK m. 66 anlamında sorumlu olmasına yol açmazlar.

Adam çalıştırının sorumluluğunun doğabilmesi için, adam çalıştırının emir ve talimatlarına dayalı olarak hizmet gören bir çalışana ihtiyaç vardır. Başka bir kişinin işlerini, onun gözetimi içinde gören kişiye çalışan denir.

- * Adam çalıştırının onayı ile, çalışan da bir başkasını çalıştırırsa, zarardan, asıl adam çalıştırın ve alt adam çalıştırın kişi müteselsilen sorumlu olurlar.
- * Çalışanın birden çok adam çalıştırının emrinde çalışması hâlinde ve zarar adam çalıştırınlarının işinin görüldüğü sırada doğmuşsa, adam çalıştırınların tümü, müteselsilen sorumlu olurlar.

BORÇLAR HUKUKU

- * Çalışan, işi gördüğü sırada ayırtım gücüne sahip olmasa bile adam çalıştıran sorumluluktan kurtulamaz.

Adam çalıştırma ilişkisinde önemli olan, çalışanın, işi görürken, çalıştırmanın talimatları altında olmasıdır. Bir diğer ifade ile çalışan kişilerin belirlenmesinde bağımlılık ilişkisi, gözetim ve denetim yetkisi ölçü olarak kabul edilmektedir. Buna göre çalışan, işini gördüğü sırada işe kendi inisiyatiflerini yansıtamıyorsa, kendi kararları doğrultusunda işinde ilerleyemiyor ve bir sonraki aşamaya geçemiyor ise bağımlı çalışıyor demektir.

Adam çalıştırmanın kusursuz sorumluluğunun doğabilmesi için, kendisi ile herhangi bir sözleşme ilişkisi içinde bulunmayan üçüncü bir kişinin zarar görmüş olması gerekmektedir. Ancak üçüncü kişinin gördüğü zarar, çalışana verilen işin görülmesi sırasında ve görülen iş sebebiyle doğmuş olmalıdır.

- * Zarar, işin görülmesi sırasında değil de sadece işin vesile edilmesi sonucu meydana gelmişse, işin görülmesi ile zarar arasında doğrudan bir işlevsel bağ kurulmadığı için adam çalıştırmanın sorumluluğuna başvurulmaz. Örneğin, çatıdaki kiremitleri onarırken kişisel husumet sebebiyle hasmının üzerine kiremit atmada olduğu gibi.
- * Çalışanın, adam çalıştırmanın talimatlarından ayrılması veya bu talimatı yanlış yorumlaması veya işgüzarlığı sebebiyle göreceği işin kapsamı dışına çıkması hâlinde işlevsel bağ devam ettiği için adam çalıştırmanın sorumluluğu ortadan kalkmaz.

Son olarak adam çalıştırmanın sorumluluğundan bahsedebilmek için adam çalıştırmanın kurtuluş kanıtı getirememiş olması gerekmektedir. Bir diğer ifade ile adam çalıştırmanın, üzerine düşen objektif özen yükümlülüğünü yerine getirmediğine ilişkin olan sorumluluk karinesinin çürütülebilmesi için durumun gerektirdiği tüm itina ve dikkatin gösterildiğinin kanıtlanması gerekecektir.

- * “Adam çalıştırın, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz” (TBK m. 66/II).
- * Adam çalıştırın, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir (TBK m. 66/IV).

Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk (TBK m. 116): Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılarına kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.

TBK M. 66	TBK M. 116
1. TBK m.66'da zarar gören alacaklı ile zarardan sorumlu tutulan borçlu arasında önceden kurulmuş bir sözleşme ilişkisi yoktur. TBK m.66, sözleşmeden doğan borç ilişkilerine uygulanmaz. Sadece sözleşme dışı sorumlulukta geçerlidir. 2. TBK m.66'da adam çalıştırın ile çalışan arasında bağımlılık ilişkisinin bulunması şarttır. 3. TBK m.66'da kurtuluş kanıtı getirmek imkanı mevcuttur. Adam çalıştırın, çalışanını seçerken, ona talimat verirken gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini kanıtlayarak sorumluluktan kurtulabilir. 4. TBK m. 66'da söz konusu olacak zamanaşımı süresi haksız fiil zamanaşımı süresidir, yani 2 ve 10 yıldır.	1. TBK m.116'da zarar gören alacaklı ile zarardan sorumlu tutulan borçlu arasında önceden kurulmuş bir sözleşme ilişkisi vardır. TBK m.116 hükmü de üçüncü bir kişiye karşı doğan kusursuz bir sorumluluğu düzenlemektedir. Ancak salt bir kusursuz sorumluluktan ziyade burada sorumluluğun gerisinde borca aykırılık fikri yatmaktadır. 2. TBK m.116'da bağımlılık ilişkisinin bulunması şart değildir. 3. TBK m.116'da borçlunun, sorumluluktan kurtulabilmesi için, yardımcı kişinin fiilini bizzat borçlu sıfatı ile kendisi yerine getirmiş olsaydı dahi zararın doğacağını, bu sebeple kendisinin kınanamayacağını kanıtlaması gerekir. 4. TBK m. 116 için söz konusu olan zamanaşımı süresi sadece 10 yıldır.

Hayvan Bulunduranın Sorumluluğu (TBK m.67): Sevk ve idare edilebilen cinsten bir hayvanın, bakımı ve yönetimi sürekli veya geçici olarak üstlenen kişi, hayvanın kendi içgüdüleriyle bir başkasına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.

- * Zarar veren hayvanın sahibi olma zorunluluğu yoktur.
- * Hayvan bulunduran, bu zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini kanıtlarsa sorumluluktan kurtulur.
- * Hayvan bir başkası veya bir başkasına ait hayvan tarafından ürkütölmüş olursa, hayvanı bulunduran, bu kişilere rücu edebilir
- * Hayvan, başkasının taşınmazı üzerinde (bitkiler, hayvanlar, ürünler, geçici veya sabit yapı eserleri ve hatta insanlar) bir zarar meydana getirirse, taşınmazın zilyedi, o hayvanı;
 1. Yakalayabilir.
 2. Zararı giderilinceye kadar alıkoyabilir.
 3. Durum ve koşullar haklı gösteriyorsa hayvanı diğer yollarla etkisiz hale getirebilir. Bu durumda, taşınmazın zilyedi, derhâl hayvan sahibine bilgi vermek zorundadır. Sahibini bilmiyorsa onun bulunması için gerekli girişimleri yapmak zorundadır.

Ev Başkanının Sorumluluğu: Ev başkanlığı ilişkisi genellikle aynı çatı altında birlikte yaşayan kişiler üzerinde az çok belli bir zamandan beri otorite sevk etmiş kişiler ile bu otoriteye itaat edenler arasındaki ilişkiye dayanır. Ev başkanının kusursuz sorumluluğu da dikkat ve özen ilkesine dayanan olağan bir sebep sorumluluğudur. Kanun, ev başkanına tâbi kişilerin genellikle ya küçük olmaları ya da sezgin olmamaları nedeniyle fiillerinin sonuçlarını tartımayan ve bilemeyen kişiler olduğunu, bu nedenle başkalarına zarar verme tehlike-lerinin bulunduğunu göz önünde tutarak böyle bir kusursuz sorumluluk öngörmüş-tür. Böyle bir ağır sorumluluk sayesinde, ev başkanına tâbi kişilerin başkalarına zarar vermemeleri için gerekli dikkat ve özeni göstermeleri sağlanmak istenmiştir.

- * Medeni Kanun, ev başkanının denetim, emir ve talimatlarına bağlı olarak yaşayacak kişileri, KÜÇÜKLER, KISITLILAR, AKIL HASTALIĞI veya AKIL ZAYIFLIĞI BULUNANLAR biçiminde belirlemiştir (m. 369).
- * Ev başkanının kusursuz sorumluluğu yoluna başvurulabilmesi için bir zararın doğması gerekmektedir. Bu zarar, ev başkanına tâbi kişi tarafından bir üçüncü kişiye verilmiş olabileceği gibi; ev başkanına tâbi diğer bir kişiye de verilmiş olabilir.
- * Ev başkanı, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini kanıtlayarak sorumluluktan kurtulabilir.

Yapı Malikinın Sorumluluğu (TBK m.69): Bir binanın veya diğer bir yapı eserinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakımındaki eksikliklerden dolayı doğacak zararlar karşısında kusursuz sorumlu kabul edilmiştir.

Yapı malikinın sorumluluğu, TBK'da sistematik olarak özen sorumluluğu içinde değerlendirilerek nitelendirilmiştir. Ancak, yapı malikinın kusursuz sorumluluğunda, özen sorumluluğuna dayanan diğer kusursuz sorumluluk hâllerinden farklı olarak kurtuluş kanıtı getirmek imkânı bulunmamaktadır. Bir diğer ifade ile yapı maliki, üzerine düşen her türlü dikkat ve özeni sarf ettiğini kanıtlayarak sorumluluktan kurtulamaz. Fakat yapı maliki, nedensellik bağıını kesen sebeplerden birine dayanabilir.

Bina, "kişilerin barınma ya da korunma amacıyla toprağa bağlı olarak yaptıkları, etrafı çevrili, genellikle üstü örtölü sabit yapılarıdır". Örneğin, ev, mahzen, sığınak, dükkân, garaj, spor salonu gibi. Bina yapımının tamamlanmış olup olmadığı, bina sahibinin sorumluluğunun "yapım bozukluğuna" dayandırıldığı hâllerde önem taşır. Çünkü böyle bir durumda bina henüz tamamlanmamışsa sorumluluk söz konusu olmayacaktır.

Bina dışında kalan tüm yapılar, elektrik direği, reklam panosu, teleferik gibi, “diğer yapı eserleri” kategorisine dahildirler. Bunların ortak özelliği, toprağa sabit olmaları ve insan eli ile yapılmış olmalarıdır.

TBK m. 69 hükmü yapı malikinin sorumluluğunu düzenlerken ikili bir ayırım gözetmiştir.

1. Malikin Sorumluluğu
2. İntifa ve oturma hakkı sahiplerinin sorumluluğu.

İntifa ve oturma hakkı sahipleri, binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan malikle birlikte MÜTESELSİLEN sorumludurlar(TBK m. 69/II). Birlikte sorumlu olanlar, daha sonra bu sebeplerle kendilerine karşı sorumlu olan diğer kişilere rücu edebilirler (TBK m.69/III).

Bir başkasına ait bina veya diğer yapı eserlerinden zarar görme tehlikesi ile karşılaşan kişi, bu tehlikenin giderilmesi için gereken önlemlerin alınmasını hak sahiplerinden isteyebilir (TBK m.70).

TEHLİKE SORUMLULUĞU:

Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşleten İle Araç İşleticisinin Bağlı Bulunduğu Teşebbüs Sahibinin Sorumluluğu: Ülkemizde motorlu araç işletilmesine bağlı olarak her yıl ortalama 9000 kişi hayatını kaybetmekte; 12.000 kişi de yaralanma suretiyle hayat kalitesini azaltmaktadır. Bu tablo gün geçtikçe trafiğe çıkan motorlu araç sayısının fazlalaşması ve eğitim bilincinin bir türlü yerleşememesi sebepleri ile daha vahim bir hâl aldığı için kanun koyucu buradaki sorumluluğu daha da ağırlaştırmak yolunu seçmiştir ki can ve mal kayıplarının önüne geçilebilsin. Bu sebeple konu TBK’nın kapsamından çıkartılmış ve 2918 sayılı KTK’da düzenlenmiştir.

Bir Aracın İşletilmesi Sebebiyle Doğan Tehlike Sorumluluğu: “Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi hâlinde motorlu aracın işleteni ve bağlı bulunduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müteselsilen sorumlu olurlar”(KTK m.85/I).

Sorumluluk kusura dayanmadığı için, kendileri veya eylemlerinden sorumlu tutuldukları kişiler, ayırtım gücüne sahip olmasalar dahi, işleten ve işletenin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, doğan zarardan sorumludur.

KTK’da düzenlenen sorumluluk, TBK’da düzenlenen kusur sorumluluğuna nazaran daha özel bir sorumluluk türü olduğundan tehlike sorumluluğu ile kusur sorumluluğu aynı işletenin şahsında birleştiği zaman, işleten veya teşebbüs sahibi, tehlike sorumluluğuna tâbi olur.

GENEL ŞARTLAR

Bir Motorlu Aracın Varlığı: Motorlu araç tanımı, KTK’da şu şekilde yapılmıştır. Karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan araçlardan makine gücü ile yürütülenlere motorlu araç, insan ve hayvan gücü ile yürütülenlere motorsuz araç denir (KTK m.3). Uçak, helikopter, tren, teleferik, vinç, asansör motorlu araç sayılmazken; iş ve tarım makineleri ve bir traktör tarafından çekilen römork, kendi motor güçleri ile karayolunda hareket etmek şartı ile KTK kapsamına girerler.

Trafik Kazası: Karayolu üzerinde hareket hâlinde olan bir ya da birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararla sonuçlanmış olaydır (KTK m.3).

Zarar: Trafik kazaları, zarar görenin maddi kişilik değerlerini ihlal edebileceği gibi, malvarlığı değerlerini de ihlal edebilir(KTK m.85/I). Dolayısıyla trafik kazasının neticesinde zarar görenin şahıs ya da malvarlığında bir eksilme meydana gelmiş olmalıdır.

Nedensellik Bağı: Zarar, motorlu aracın sebep olduğu bir trafik kazasından doğmuş olmalıdır.

ÖZEL ŞARTLAR

Aracı İşleten: İşleten sıfatının belirlenmesinde şekli ve maddi ölçü olmak üzere iki ölçü göz önünde bulundurulmaktadır. Şekli ölçüye göre motorlu aracı işleten kişi, trafik sicilinde veya ruhsatta aracın maliki gözüken kişidir. Maddi ölçüye göre motorlu aracı işleten kişi, bir aracı kendi ekonomik menfaatine, masraflarına katlanmak suretiyle fiili bir hâkimiyet kurarak sürekli kullanan, araçtan ekonomik bir fayda sağlayan, aracın rizikolarını üstlenen, aracın işletilmesi için gerekli olan personel üzerinde emir ve talimat yetkisi bulunan kişidir. Doktrinde motorlu aracı işleten kavramının belirlenmesinde hâkim görüş, maddi ölçünün kullanılması yönündedir.

MUNZAM (EK) KUSUR

Bir kişi kusursuz sorumlu iken kusurlu davranış ile birilerinin zarara uğramasına sebebiyet verir ise munzam (ek) kusur ortaya çıkar.

ÖRNEK:

Hayvan bulunduranın sorumluluğu olan ve hayvanı gezdirmeye çıkaran A ayrıca hayvanı kıskırtması halinde munzam kusur ortaya çıkar.

MUNZAM KUSUR SONUÇLARI :

1. Kurtuluş kanıtı getirilebilen hallerde artık şartları bulunsa bile bu yolla sorumluluktan kurtulamaz.
2. Kurtuluş kanıtı getirilemeyen ancak illiyet bağının kesilmesi yoluyla sorumluluktan kurtulabilme hallerinde şartları bulunsa bile artık ne zarar görenin ne de 3. kişinin ağır kusurunu öne sürerek bu bağı kesemez. Yani, artık sadece mücbir sebepten yararlanabilme imkanı bulunmaktadır.
3. Tazminat miktarı munzam kusur göz önüne alınarak hesaplanacaktır. Hatta zarar görenin ortak kusurunun bulunduğu bir durumda tazminatın indirimi bile söz konusu olmayacaktır.
4. Diğer sorumlulara rücu imkanı ortadan kalkacaktır.
5. Zarar görenle önceden yapılmış bir sorumsuzluk anlaşması varsa bundan yararlanamayacaktır.

C. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞMEDEN DOĞAN BORÇLAR

- * Borçlunun malvarlığından bir çoğalma olmuş olmalı
- * Alacaklının malvarlığındaki azalma borçlunun malvarlığındaki çoğalmaya denk olmalı
- * Fakirleşme ile zenginleşme arasında illiyet bağı olmalı
- * Zenginleşme haklı bir sebebe dayanmayarak

ŞU HALLERDE SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASI AÇILAMAZ:

- * Zamanaşımına uğramış bir borç ifa edildikten sonra
- * Ahlaki bir görevin ifası için yapılan ödemeler hukuka, ahlaka aykırı bir şekilde yapılan ödemeler
- * Kanun gereği mülkiyet hakkını geçerli bir hukuki nedene dayanarak kazananlar
- * İade yükümlülüğünün bir sözleşmeden kaynaklanması halinde

Sebebsiz zenginleşme davası açılmaz.

ŞU HALLERDE SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME DAVASI AÇILABİLİR:

- * Geçersiz (mutlak butlan, iptala tabi) bir sözleşmeye dayanan zenginleşmeler.
- * Yoklukla malul bir sözleşmenin ifası.
- * Gerçekleşmemiş bir nedene dayanan zenginleşmeler.
- * Sonradan ortadan kalkan bir hukuki nedene dayanan sözleşmeler.
- * Haklı bir neden olmaksızın meydana gelen zenginleşmeler.

BORCU SONA ERDİREN NEDENLERİ

- * İfa → zamanında / yerinde
- * İbra → YBK ile kanuna girdi.
- * Yenilenme (tecdit)
- * Takas
- * Birleşme
- * İmkansızlık (aşırı ifa güçlüğü) (sonraki kusursuz imkansızlık hali)

NOT:

Borç ilişkisi iki taraf için de borcu sona erdiren bir neden değildir.

1. İBRA:

İlk kez YBK'de öngörülmüş. Ancak eski kanun döneminde de varlığı kabul edilen bir nedendir.

- * Alacaklının borçluyu borçtan kurtarmasına yönelik bir sözleşmedir.
- * Tarafların iradeleri şekle bağlı değildir.
- * Yapılan bu sözleşme borcu sona erdirdiği ve geri dönülemediği için tasarruf işlemidir.
- * Alacağın bir kısmına yönelik olabileceği gibi tamamına yönelik de olabilir. Hatta ibra, feri haklara yönelik de olabilir.

2. YENİLEME (TECDİT):

- * Yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesidir. Bu nedenle diğer sona erme nedenlerinden farklı olarak yalnızca bir borcun sona ermesi nedeni değil; aynı zamanda yeni bir borcun da doğma nedenidir.
- * Bir sözleşme olup tarafların açık iradeleri gerekmektedir. Bu nedenle örtülü irade beyanı ile tecdit olmaz.

Yenileme sayılamayacak haller şunlardır :

- * Mevcut bir borç ilişkisine 3. kişilerin katılması veya taraf değişimine yol açan alacağın devri veya borcun üstlenilmesi gibi haller,
- * Mevcut borç için kambyo taahhüdünde bulunulması,
- * Mevcut borç için yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi hallerinde tarafların açık iradesi olmadığın için yenileme meydana gelmez.

3. BİRLEŞME:

Geçerli bir borç ilişkisinden söz edebilmek için bu ilişkide alacaklı ve borçlu olmak üzere iki taraf bulunmalıdır. Eğer herhangi bir hukuki ilişkiyle veya asli olayla alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişide birleşirse borç sona erer.

NOT:

Taşınmaz Rehni, alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişide birleşse dahi taşınmaz rehni kendiliğinden sona ermez. İpotekğin kaldırılabilmesi için ya alacaklı bunu tapudan talep etmeli ya da alacaklıya ulaşamıyorsa, alacaklı ipoteği kaldırmamaya çalışıyorsa borçlu mahkemeye başvurarak ipoteğin çözdürülmesini istemelidir.

4. KUSURSUZ İFA İMKANSIZLIĞI:

- * Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkansızlaşırsa borç sona erer. Ancak;
 - ❖ Subjektif imkansızlıklar
 - ❖ Önceki imkansızlıklar
 - ❖ Sonraki ve kusurlu imkansızlıklar
 - ❖ Borçlunun temerrüde olduğu dönemde gerçekleşen imkansızlıklar halinde borç sona ermez.

5. TAKAS:

İki kişinin karşılıklı, aynı cinsten ve muaccel olan borçlarının taraflardan birinin yapacağı beyan ile daha az olan borç tutarından sona erdirilmesine yol açan hukuki sebeptir.

Şartları:

1. Alacak ve borçların karşılıklı olması,
2. Alacak ve borçların aynı cinsten olması,
3. Alacak ve borçların geçerli olması.
4. Alacaklar muaccel olması
5. Takas engellenmemiş olması (takastan af mümkündür)
6. Taraflardan birinin tek taraflı irade beyanı olmalıdır.

NOT:

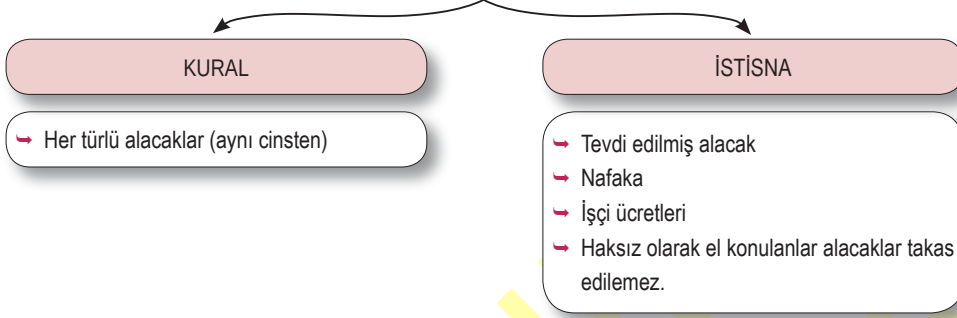
Bir kimsenin alacağı, eksik borca karşılık geliyorsa alacaklı bu alacağını dava edemeyeceğine göre takası da ileri süremez.

NOT:

Bir alacak takasın ileri sürebileceği tarihte henüz zamanaşımına uğramamış ise bu alacağın takası ileri sürülebilir.

NOT:

Çekişmeli alacaklar da takas edilebilir.

TAKASIN HÜKÜM VE SONUÇLARI:

- * Takasın koşulları gerçekleştiğinde borçlunun borcu takas edilebildiği oranda son bulacaktır.
- * Takasın hükümleri geçmişe etkilidir. Takas edilen borçlar, takas beyanının ileri sürüldüğü andan itibaren değil; takas edilebilirliğinin mümkün olduğu andan itibaren sona ermiş sayılır.
- * Cari hesap sözleşmesine ilişkin kurallar saklı olup bu sözleşme özel takas rejimine tabidir.

6. ZAMANAŞIMI:

Zamanaşımı, alacak hakkının belirli bir süre kullanılamaması nedeniyle dava edilebilme niteliğinden yoksun kalmasıdır.

- * Borcu sona erdiren neden değildir.

ZAMANAŞIMININ ÖZELLİKLERİ:

1. Zamanaşımı borçlu açısından borcu sona erdiren bir sebepken alacaklı açısından alacağın dava ve takip edilme hakkını sona erdiren bir sebeptir.
2. Taşınmaz rehni ile güvenceye bağlanmış alacakların dışında her alacak için zamanaşımı süresi işler.
3. Kanunda belirtilmiş olan zamanaşımı süreleri kesin olup sözleşmeyle taraflar değiştiremez. Zamanaşımı alacağın muaccel olması ile işlemeye başlar. Alacağın muaccel olmasının bir bildirimle bağlı olduğu hallerde zamanaşımı süresi bu bildirimin yapıldığı günden itibaren işlemeye başlar.
4. Ömür boyunca gelir vb. dönemsel edimlerde alacağın tamamı için zamanaşımı ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olduğu günden itibaren işlemeye başlar.
5. Alacağın tamamı zamanaşımına uğramış ise ifa edilmemiş edimler de zamanaşımına uğrar. Asıl alacağa bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğrar.
6. Zamanaşımından önceden feragat edilemez. Müteselsil borçlardan birinin zamanaşımında feragat etmesi diğerine karşı ileri sürülemez. Asıl borçlunun zamanaşımından kefile karşı ileri sürülemez.
7. Zamanaşımı bir def'dir. Hakim res'en dikkate almaz.

ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ

Zamanaşımının Durması

Şu hallerde zamanaşımı durur:

- Velayet süresince çocukların ana ve babalarından olan alacakları
- Vesayet süresince vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle devletten olan alacakları
- Evlilik devam ettiği sürece eşlerin birbirinden olan alacakları
- Hizmet ilişkisi süresince ev hizmetlilerinin çalıştıranlardan olan alacakları
- Borçlu alacak üzere intifa hakkına sahip olduğu sürece
- Alacağı Türk mahkemelerinde ileri sürme imkanının bulunmadığı sürece
- Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmenin geçmişe etkili ortadan kalkması halinde bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek süre

Zamanaşımının Kesilmesi

Şu hallerde zamanaşımı kesilir :

- Borçlu borcu ikrar etmişse özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse alacaklı dava veya def'i yolu ile mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa yada iflas masasına kaydolmuşsa zamanaşımı kesilir.

NOT:

Kural olarak kesilen zamanaşımı süresi, yeniden işlemeye başlar ve eski sürenin aynısıdır. Ancak borç senetle ikrar edilmişse bir mahkeme yada hakem kararına bağlanmışsa yeni süre 10 yıldır. (eski süre önemli değildir.)

NOT:

Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince kefile karşı da kesilmiş olur. Ancak kefile karşı kesilmiş olan Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz. (feri ✗ , asıl ✓)

ZAMANAŞIMI

Hukuki işlemlerden kaynaklı borçlarda

Hukuki işlemlerden kaynaklı borçlarda, hukuki işlem yapıldığı andan itibaren zamanaşımı süresi 10 yıldır. Ancak istisna hallerde bu süre 5 yıldır.

Haksız fiilden kaynaklı borçlarda

Haksız fiil ve fail öğrenildiği andan itibaren 2 yıl, olay gerçekleştiği andan itibaren 10 yıldır.

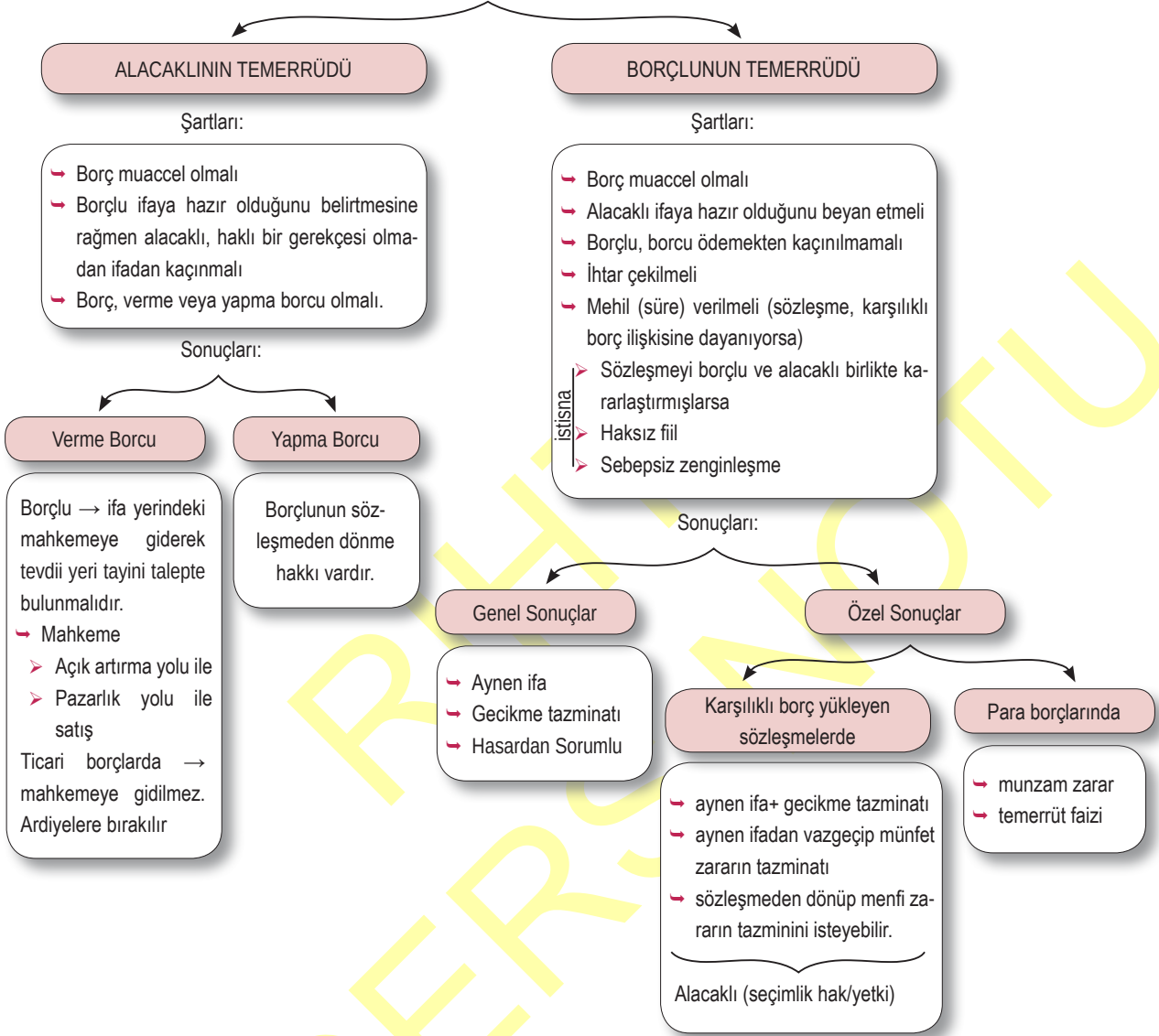
Sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı borçlarda

Sebepsiz zenginleşme öğrenildiği andan itibaren 2 yıl, her halükarda sebepsiz zenginleşmeden itibaren 10 yıldır.

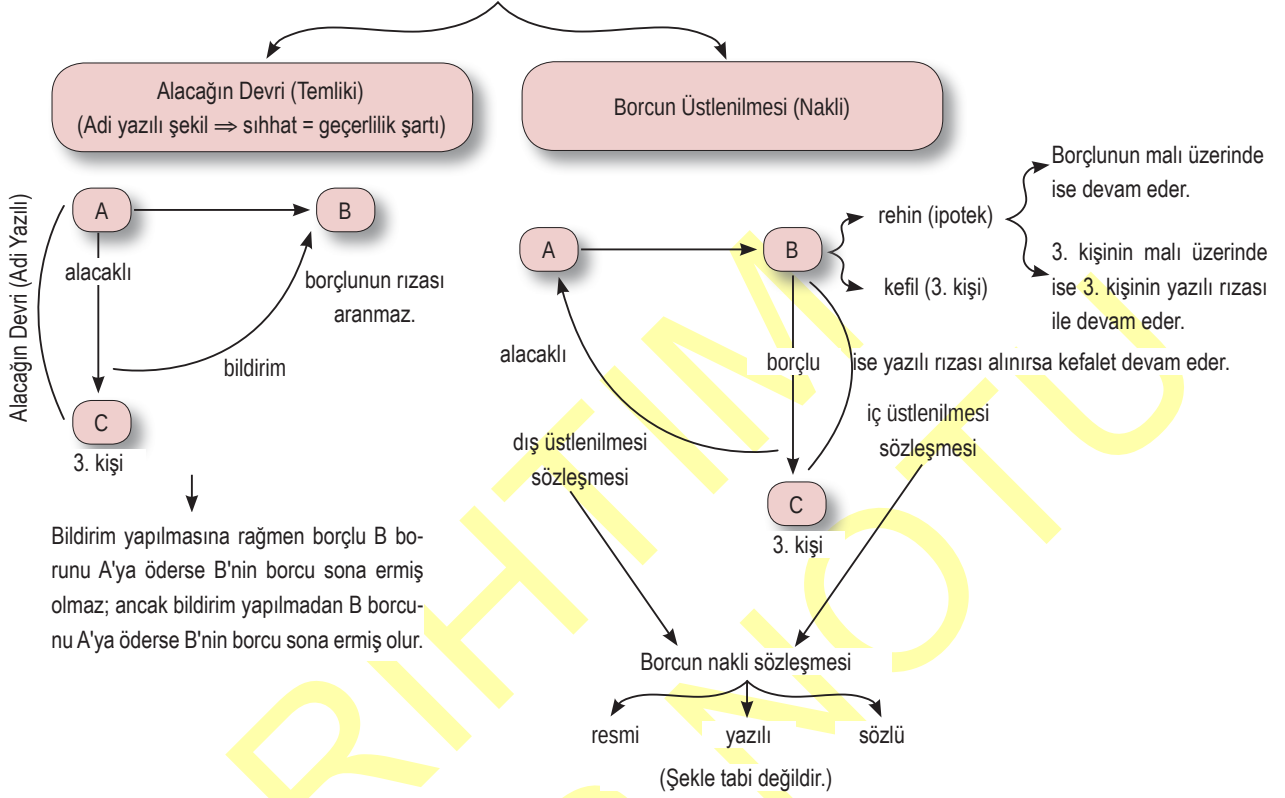
Bazı alacaklarda zamanaşımı süresi 5 YILDIR. Bunlar ;

- * Kira bedelleri, ana para faizleri ve ücret gibi dönemsel edimler
- * Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta vb. yerlerdeki yeme içme bedelleri
- * Küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklarda
- * Bir ortaklıkta ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar
- * Vekalet, komisyon ve acentalık sözleşmesinden ticari simsarlık alacağı dışında simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklarda yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuru ile hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında eser sözleşmesinden doğan alacaklar.

BORCA AYKIRILIK HALLERİ

ALACAĞIN DEVRİ - BORCUN ÜSTLENİLMESİ

ALACAĞIN TEMLİKİNİN HÜKÜMLERİ :

- * Bir kişinin alacağını 3. kişiye devretmesidir.
- * Borçlunun rızası aranmaz.
- * Mutlaka adi yazılı bir şekilde yapılmalıdır.
- * İleride doğacak bir alacak da ya da şarta bağlı alacaklar da devredilebilir. Her türlü alacağın devri mümkündür. Ancak manevi tazminat alacağı, nafaka alacağı, işçi maaşının 1/4'den fazlası, hasılat kirasında kiracının hakkı, ariyet sözleşmesinde ariyet alım hakkı karşı tarafın rızası olmadıkça devredilemez.
- * Borçluya temlik bildirilmezse borçlu, eski alacaklıya borcu ödeyerek borçtan kurtulur.
- * Borçlu eğer alacaklı çekişmeli ise ifadan kaçınabilir. Borçlu alacağın çekişmeli olduğunu bildiği halde ifade bulunursa bundan doğacak sonuçlardan borçlu sorumlu olur.
- * Alacak, ferî hak ve faizleri ile birlikte devralana geçer.
- * Borçlu devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları devralana karşı da ileri sürebilir.

BORCUN ÜSTLENİLMESİNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI :

- * Borçlunun yerini başka bir borçlunun almasıdır.
- * Mutlaka alacaklının rızası aranır.
- * Alacaklının rızası olmadıkça borçlu borcundan kurtulamaz.

- * Herhangi bir şekle tabi değildir.
- * Borcun üstlenilmesi sözleşmesi yapıldığında borçlu borcundan kurtulur. Sözleşmenin tarafları değişir ve artık borçlu olan kişi borcu üstlenen kişi olur.
- * Borçlunun kendi verdiği rehin devam eder ancak borcun güvencesi olarak rehin veren 3. kişinin ve kefilin sorumlulukları yazılı rızaları varsa devam eder.
- * Üstlenilen borca ilişkin savunmaları ileri sürme hakkı yeni borçluya geçer.

BORÇLU HUKUKUNDA ÖZEL DURUMLAR

1. 3. KİŞİ LEHİNE SÖZLEŞME - 3. KİŞİNİN FİİLİNİ ÜSTLENME

a. 3. Kişi lehine Sözleşme:

Kendi adına sözleşme yapan kişi, sözleşmeye 3. kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, 3. kişiye ifa edilmesini isteyebilir.

- * Tam 3. kişi lehine sözleşme: Edim ifa edilmediğinde 3. kişi ifayı borçludan talep ediyorsa buna tam 3. kişi lehine sözleşme denir.
- * Eksik 3. kişi lehine sözleşme: edim ifa edim edindiğinde 3. kişi borçludan ifayı talep edemiyorsa eksik 3. kişi lehine sözleşme denir.

b. 3. Kişinin fiilini üstlenme:

3. kişinin fiili başkasına karşı üstlenen, bu fiilin gerçekleşmemesinden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

2. MÜTESELSİL BORÇLULUK:

- * Birden çok kişinin borcun tamamından sorumlu olmasıdır. Kanundan, sözleşmeden veya mahkeme kararından doğabilir.
- * Alacaklı, istediği kişiden borcu talep edebilir ve borçlu taksim def'i ileri süremez. (Taksim def'i: borçlunun alacaklıya kendi payı kadar sorumlu olacağını beyan etmesidir.)
- * Alacaklı, borçlardan birine karşı dava açıp keybetse bile diğer borçlara karşı dava hakkını kaybetmez.
- * Alacaklı tatmin edildiği oranda diğer borçlular alacaklıya karşı borcundan kurtulur.
- * Payından fazlasını söyleyen borçlu diğer borçlulara rücu edebilir. Ödediği fazla pay için ödeme yapan borçlu, alacaklıya halef olur yani onun yerine geçer, ancak borçlu olan kişi ortak def'i ve itirazları ileri sürmeden borcu ödemişse diğer borçlara rücu hakkını kaybeder.
- * Eğer kişisel def'i ve itirazlar ileri sürülmedi diye rücu hakkı kaybolmaz.
- * Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya ödenmeyen borcun borçlarından birine karşı kesilince diğerlerine karşı da kesilmiş olur.
- * Bir borçlu temerrüde düşürülmüşse diğerleri de temerrüde düşürülmüş olur.
- * Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi diğer borçluları da o oranda kurtarır.

3. PEY AKÇESİ (BAĞLANMA PARASI)

- * Sözleşmenin kurulduğunu ispat etmek için, kurulduğu sırada karşı tarafa ödenen paradır.
- * Aksine hüküm veya yerel adet olmadıkça, bağlanma parası alacaktan düşürülür.

- * Sözleşmede bir para belirlenmiş ama ne olduğu belirtilmemiş ise pey akçesi olduğu kabul edilir.

NOT:

Toplumda kapora olarak bilinen kavram, pey akçesidir.

4. CAYMA PARASI

Cayma parası kararlaştırılmasına taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır, bu durumda parayı vermiş olan cayarsa verdiği bırakır, almış olan cayarsa aldığı katını geri verir.

5. CEZA-İ ŞART

- * Bir sözleşme yerine getirilmediği takdirde kişinin ödemekte yükümlü olduğu paralardır.
- * Sözleşmede mutlaka belirlenmelidir.

ŞART (KOŞUL)

Hüküm doğması ya da sona ermesi gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bağlanan hukuki işlemlere şarta bağlı hukuki işlemler denir. İleride gerçekleşmesi şüpheli olay ise şarttır.

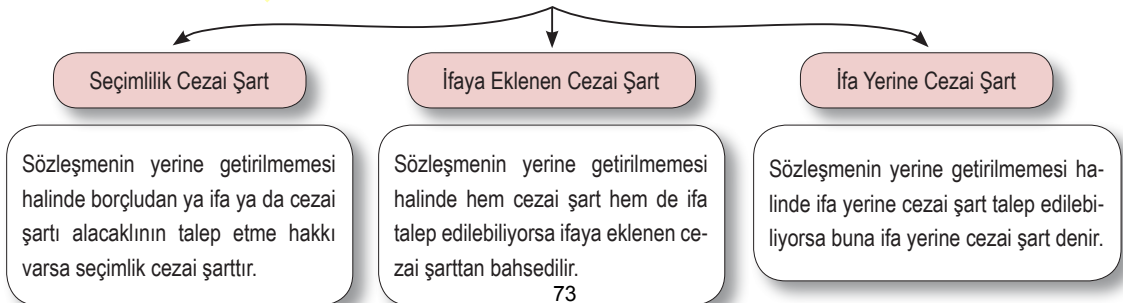
ŞARTIN ÖZELLİKLERİ:

1. Şart ileride meydana gelecek bir olaydır.
2. Şart ileride meydana gelmesi şüpheli bir olaydır.
3. Şart kanuna ve ahlaka aykırı olmamalıdır.
4. Şarta bağlı olarak yapılan sözleşmelerden de borç doğar. Ancak bu tip sözleşmelerden doğan borç şart gerçekleşmeden önce askıdadır. Taraflar borcun ifasını talep etme ya da ifa mecburiyeti bakımından şartın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini beklemek zorundadır.
5. Bir borcun şarta bağlanması daha sözleşme yapılırken olabileceği gibi sözleşmenin yapılmasından sonra da olabilir. Ancak, şartın mutlaka tarafların anlaşmasıyla kararlaştırılması gerekir. İki taraflı bir hukuki muamele tek tarafın isteğiyle şarta bağlanamaz.
6. Kural olarak bütün hukuki işlemler şarta bağlanabilir ise de aile hukuku, eşya hukuku ve miras hukuku bazı işlemlerin şarta bağlanması mümkün değildir. Örneğin, evlenme, boşanma, evlat edinme, mirasın reddi, tas-kas gibi.

NOT:

Sözleşme yapılırken meydana gelmiş olmakla birlikte taraflarca bilinmeyen ya da ileride meydana geleceği veya gelmeyeceği kesin olan hususlar şart olarak kabul edilemez.

CEZA ŞARTIN TÜRLERİ

BORÇLARIN İFASI

- * İfa, borçlunun borçlandığı edimi taahhüdüne uygun olarak yerine getirmesidir. Usulüne uygun ifa ile borç sona erer.

İFAYI KİM YERİNE GETİRİR?

KURAL OLARAK

Borç, borçlu tarafından yerine getirilir. Ancak borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.

İSTİSNA OLARAK

Borcun, borçlu veya 3. kişi tarafından ifasının alacaklı için farksız olduğu hallerde borçlu, borcun ifasını 3. bir şahsa bırakabilir.

- Sözleşme de borcun 3. bir şahıs tarafından ifa edileceği kararlaştırılmış olur da alacaklı 3. kişinin yapmak istediği ifayı kabul etmezse, alacaklı temerrüde düşer.
- Borcun 3. kişi tarafından da ifasının mümkün olduğu haller de 3. kişi borcu ifa etmek ister ancak borçlu buna karşı çıktığı için alacaklı, 3. kişinin yapmaya çalıştığı ifayı kabul etmezse alacaklı temerrüde düşmez.
- Borçlunun 3. kişi tarafından yapılacak olan ifadan haberi yoksa ve alacaklı 3. kişinin yapacağı ifayı kabul etmezse alacaklı bu halde de temerrüde düşmez.

Kural olarak:

3. şahsın ifası ile borç ve ferileri sona erer.

İstisnai Durumlarda:

Kanunun öngördüğü bazı hallerde 3. şahsın ifası alacaklıyı tatmin etse de borcu sona erdirmez. Bu durumlarda HALEFİYET hükümleri devreye girer.

HALEFİYET

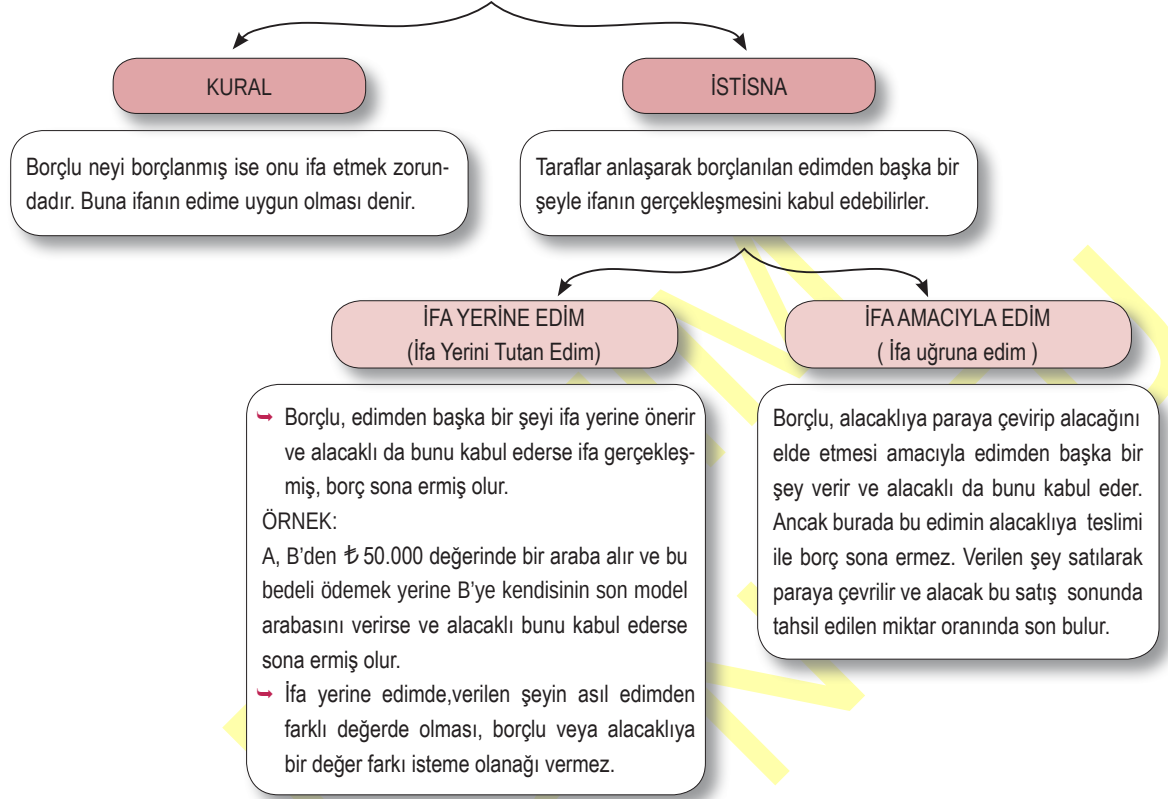
Halefiyet Halleri Şunlardır :

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynı hakkı bulunduğu takdirde, ödemede bulunan 3. kişi alacaklının haklarına halef olur.
2. Borçlu, ödemedi önce veya en geç ödeme sırasında alacaklıya borcu ödeyen 3. şahsın ona halef olacağını bildirirse, ödeme ile borç sona ermez, alacak 3. şahsa geçer.
3. Müteselsil borçlulardan biri hissesinden fazla miktarı ödemesi durumunda ödediği fazlalık oranında alacaklının haklarına halef olur.
4. Asıl borcun kefil tarafından ifa edilmesi halinde kefil, alacaklının haklarına halef olur.
5. mal sigortalarında zararı ödeyen sigortacı, alacaklının haklarına halef olur.

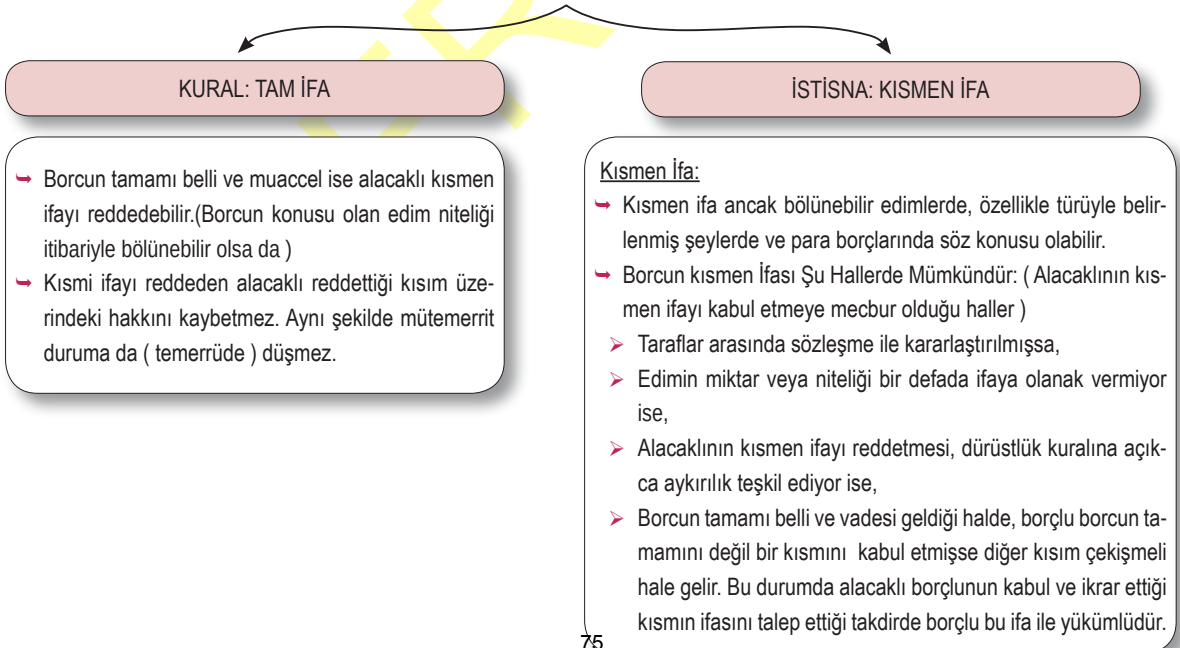
HALEFİYETİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

- * 3. kişi tarafından borcun ifa edilmesi halinde, kanun gereği alacak hakkı 3. kişiye geçer. Bununla birlikte alacağa bağlı ferî haklar da, alacaklının şahsından doğan rüçhan hakları da 3. kişiye geçer. Aynı zamanda borçlu önceki alacaklıya karşı sahip olduğu defileri yeni alacaklıya karşı da kullanılabilir.

İFANIN KONUSU

KİSMİ İFA

ÇEŞİTLİ EDİMLERİN İFASININ ÖZELLİKLERİ

PARÇA BORÇLARINDA İFA:

- * Parça borçlarında borç ancak borcun konusu olan edimin yani ferden tayin edilen edimin yerine getirilmesiyle ifa olunur.
- * Parça borçlarında borcun konusu, borçlunun kusuru olmadan imkansız hale gelirse, borç sona erer.

ÇEŞİT (CİNS) BORÇLARINDA İFA:

- * Cins borçlarında hukuki ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimin seçimi borçluya aittir.
- * Seçimlik Borçlarda İfa :
- * Borç birden fazla edimin içeriyor ve bunlardan sadece birinin seçilerek ifa edilmesi gerekiyor ise seçimlik borçtan bahsedilir.
- * Seçim hakkının kullanılmasıyla seçilen edim artık borcun tek konusu olur.
- * Seçim hakkı, değiştirici yenilik doğuran bir haktır.

ALACAKLI VE BORÇLUNUN BİRDEN ÇOK OLMASI VE BORCUN BÖLÜNEMEYEN BİR BORÇ OLMASI HALİNDE İFA:

- * Bölünmeyen bir borcun alacaklısı birden fazla ise alacaklılardan her biri borcun ifasını isteyebilir. Ancak borçlu edimi alacaklılardan hepsine birden ifa etmek mecburiyetindedir.
- * Bölünmeyen bir borcun borçlusu birden çok ise borçlulardan her biri borcun tamamını ifa ile yükümlüdür. Borçlulardan biri borcu ifa ederse borç sona erer.

PARA BORÇLARINDA İFA :

- * Borcun konusu para ise; kural olarak ülke para birimi ile ödeme yapılır. Ancak istisnai hallerde yabancı para birimi ile de ödeme yapmak mümkündür. Bu durum sözleşmede yabancı para birimi ile borcun ödenebileceğine dair kayıt olup olmamasına göre değişir.

Yabancı Para İle Ödemede Sözleşmede;

a. Aynen ödeme kaydı Varsa:

Borçlu para borcunu kararlaştırılan yabancı para üzerinden ödemekle yükümlüdür.

b. Aynen Ödeme Kaydı Yoksa:

Sözleşmede aynen ödeme kaydı yoksa borçlunun borcunu zamanında ödeyip ödememesine göre durum değişecektir.

1. Borçlu Borcunu Zamanında ifa Ederse:

- ❖ Borçlu ödeme günündeki rayiç değeri üzerinden borcunu TL. olarak da ödeyebilir. Borçlu bu durumda isterse yabancı para üzerinden de aynen ödeme yapabilir. Yani burada borçlunun seçim hakkı vardır.

2. Borçlu Borcunu Zamanında İfa Etmezse:

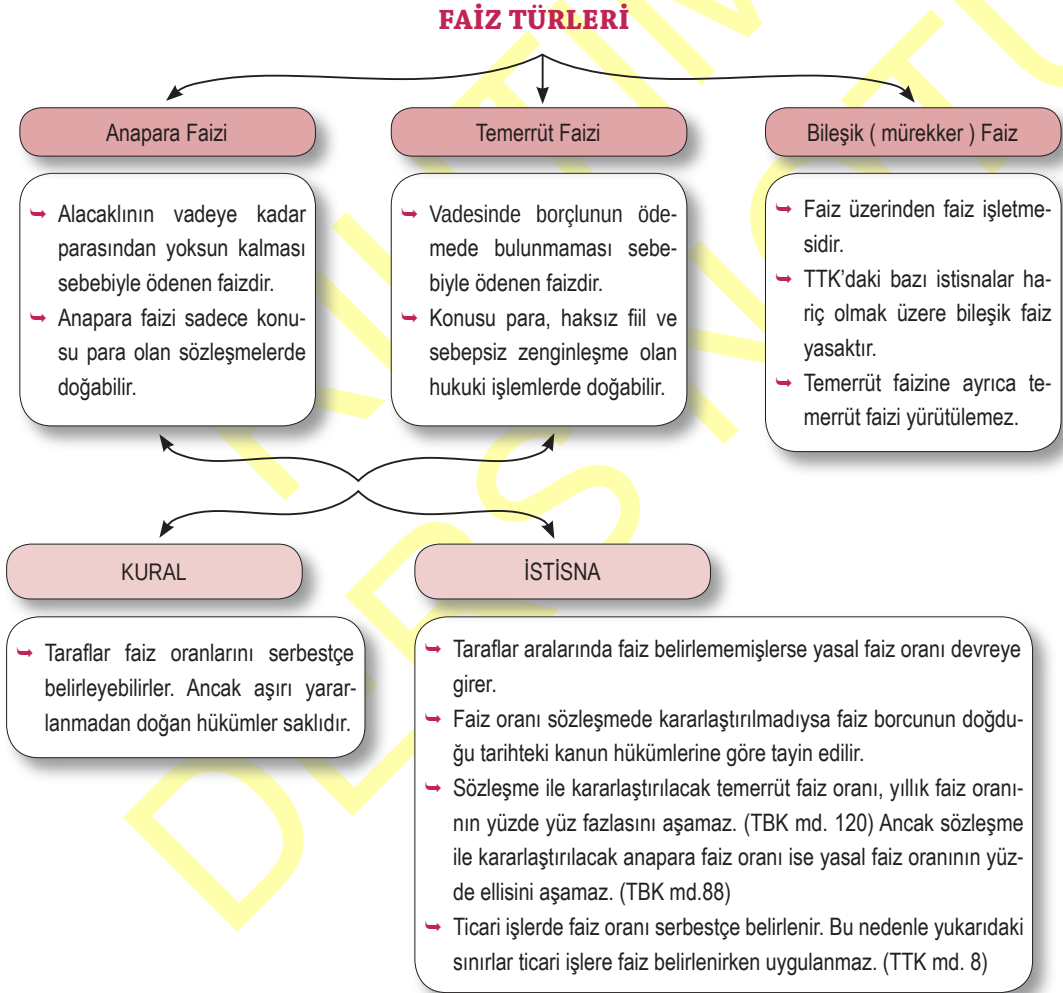
- ❖ Borçlu temerrüde düşerse, seçim hakkı alacaklıya aittir.
- ❖ Alacaklı, borçlu borcunu vadesinde ödememezse, dilerse vade dilerse fiili ödeme günündeki rayiçe göre TL. parası ile ödenmesini talep edebilir.
- ❖ Aynen ödeme kaydı veya bu anlama gelecek herhangi bir kayıt yok ve borçlu borcunu zamanında ödememezse alacaklının şunlardan birini seçme hakkı vardır ;
 - ➔ Aynen ifa

BORÇLAR HUKUKU

- Vade günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile ödenmesini talep etmesi
- Fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile ödenmesini talep edebilir.

PARA BORÇLARINDA FAİZ

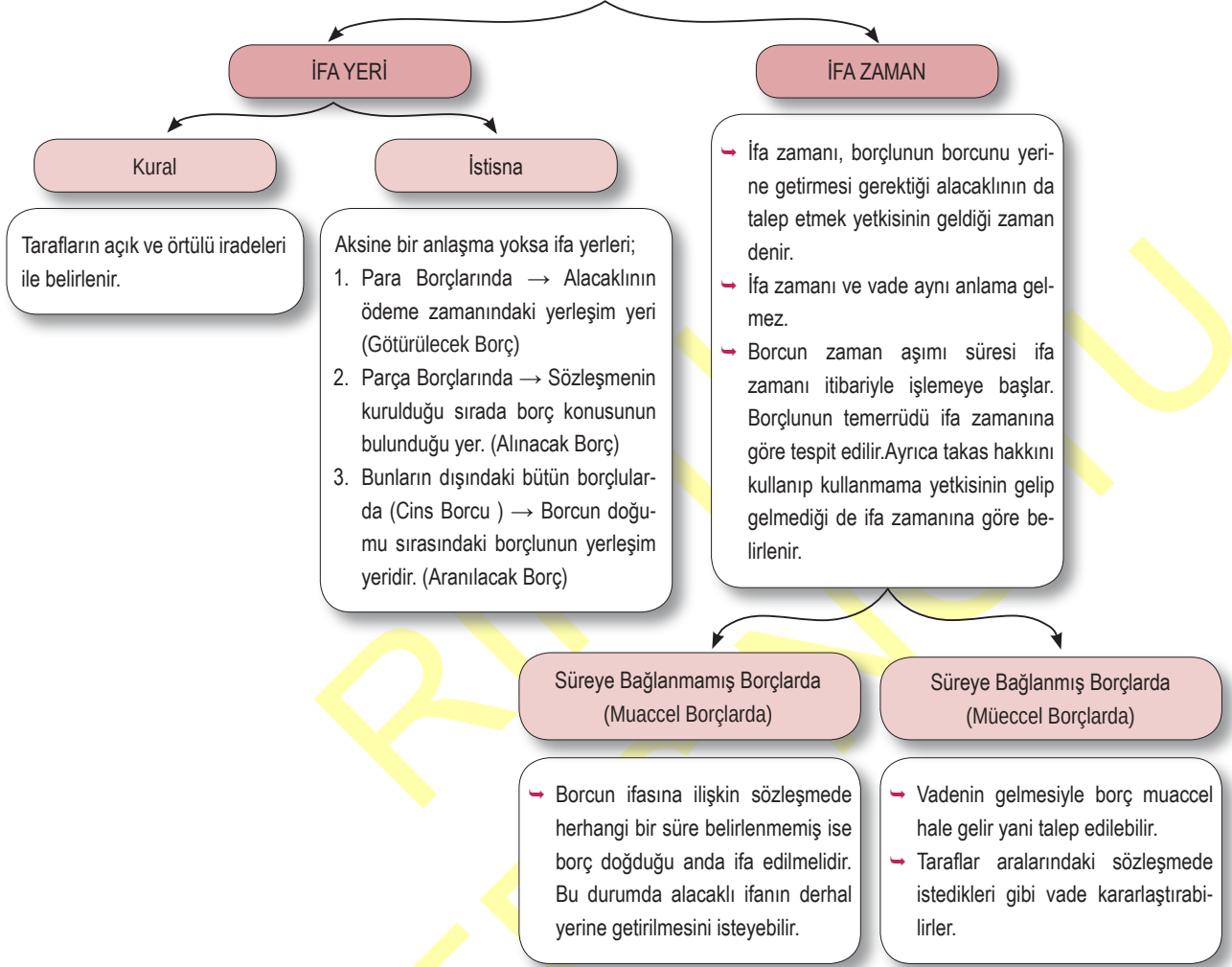
- * Faiz, para alacaklısına parasından yoksun kaldığı süre için bir hukuki işlem veya yasa uyarınca ödenmesi gereken karşılıktır.
- * Faiz alacağı, fer'i bir haktır. Bu nedenle asıl hak sona ererse buna bağlı faiz alacağı da sona erecektir.

NOT:

Gabin, tecrübesizlik, bilgisizlik ve zorda kalma halinde ortaya çıkar. Ancak kişi tacir ise gabine sadece "zorda kalma" haline dayanarak sözleşmeyle bağlı olmama veya orantısızlığın giderilmesini talep edebilir.

İFA YERİ – İFA ZAMANI

NOT:

Kıymetli evrak niteliğinde olan kambiyo senetleri (bono, çek, poliçe) aranılacak borç niteliğinde olup, borçlunun yerleşim yerinde ibraz edilmek suretiyle ödenmeleri istenir.

KARŞILIKLI BORÇ YÜKLEYEN SÖZLERDE İFA

- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde kendi borcunu ifa etmemiş veya ifasını dahi önermemiş olduğu halde borcun ifasını isteyen kimseye karşı diğer taraf ödemezlik değ'i ileri sürerek ifadan kaçınabilir.
- Değ'ileri ve hakim re'sen dikkate alamaz.
- Şartları şunlardır:
 1. Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme olmalıdır.
 2. İfa isteğ'i ile karşılaşan taraf sözleşme veya kanun uyarınca borcunu önce ifa ile yükümlü olmamalıdır.
 3. Her iki tarafın da olacağı muaccel olmalıdır.
 4. İfa isteğinde bulunan taraf kendi edimini borcuna uygun bir şekilde ifa etmemiş veya ifasını önermemiş olmalıdır.
 5. İfa isteğinde bulunan tarafın borcu halen mevcut olmalıdır.
 6. İfası istenen edim ile yerine getirilmediğ'i ileri sürülen edim aynı sözleşmeden doğmuş olmalıdır. Ve bu edimler birbirinin karşılığ'ını oluşturmaktadır.

BİR TARAFIN BORÇ ÖDEMEDEN ACZİ HALİNDE DİĞER TARAFIN DEĞİ VE SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKI

ŞARTLARI :

1. Borçlu, sözleşmenin yapılmasından sonra borcunu ödemede güçsüz duruma düşmüş olmalı
2. Borçlunun acz'i, alacaklının alacağını elde etmesine tehlike teşkil etmelidir.

ALACAKLI ;

- * Kendisine yeterli teminat verilmesini talep edebilir. Teminat verilinceye kadar borcunu ifadan kaçınabilir.
- * Alacağı tehlikede bulunan alacaklı karşı tarafa teminat göstermesi için münasip bir süre verir ve bu süre içinde teminat gösterilemezse alacaklı, sözleşmeden geriye etkili olarak dönebilir.

BORCUN İFA EDİLEMEMESİ

ALACAKLIDAN KAYNAKLI OLARAK

Alacaklının Temerrüdü

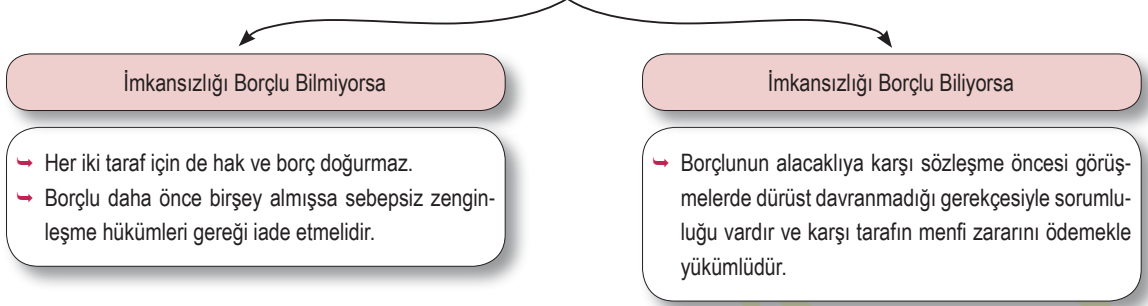
- Alacaklının kendisine arz edilen ifayı haklı sebep olmadan kabul etmemesi veya ifanın yerine gelmesi için kendi üzerine düşen hazırlıkları yerine getirmemesidir.
- Alacaklı Temerrüdünün Şartları:
 - Alacaklının edimi kabulden kaçınması
 - Kaçınmanın haklı bir sebebe dayanmaması
 - Borçlu ifaya hazır olmalı
 - Borç muaccel olmalı
- Alacaklının Temerrüdünün Sonuçları:
 1. Alacaklı temerrüdü borcu sona erdirmez. Kural olarak, alacaklı temerrüde düşerse, alacaklıdan tazminat da istenemez. Temerrütten sonra alacaklı ifayı kabul edeceğini bildirdiği anda temerrüt durumu sona erer. Bu durumda borçlunun borcunun ifa etmesi gerekir.
 2. Alacaklı temerrüde düştüğünde kanun borçluya, borçtan kurtulabilme olanağı vermiştir:
- a. **Verme Borcunda;**
 - Malın Tevdi:
 - Tevdi, borcun konusu olan şeyin alacaklıdan başkasına bırakılmasıdır.
 - Malın nereye tevdi edileceğini ifa yerindeki hakim tayin eder. Tevdi hakkı bulunan borçlu, malı hakime tevdi ettirmeden, kendiliğinden bir yere tevdi ederse borcundan kurtulamaz. (Ticari mallar hariç)
 - Malı Sattırarak Satış Bedelinin Tevdi:
 - Akdin konusu olan şeyin mahiyeti veya işin türü tevdi uygun değilse borçlu öncelikle alacaklıya ihtararda bulunur daha sonrada hakimın izni ile malı sattırıp, satış bedelini tevdi ederek borcundan kurtulabilir.
 - Borçlu malın satılmasıyla değil, satış bedelinin hakimın göstereceği yere tevdi ile borcundan kurtulur.
- b. **Yapma/Yapmama Borcunda;**
 - Borçlunun Sözleşmeden Dönmesi
 - Eğer Borcun Konusu yapma borcu ise borçlu sözleşmeden dönebilir.
 - Borçlu, kural olarak alacaklıya ihtar keşide ederek, eğer sözleşme tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme ise tıpkı borçlu temerrüdünde olduğu gibi süre (mehil) vermesi gerekecektir.
- c. **Alacaklının Müteselsil Borçlular Karşısındaki Durumu**
 - Alacaklı müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşerse diğer borçlulara karşı da temerrüde düşmüş sayılır.

BORÇLUDAN KAYNAKLI OLARAK

Borcun İfa Edilmemesi ve Borçlunun Sorumluluğu

- Borca aykırılık, borcun hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi veya borcun ifasında gecikilmiş olması anlamına gelir. Yani borca aykırı davranış şu şekilde ortaya çıkabilir:
 - Borçlu ifade bulunmuştur ancak bu ifa kötü bir ifadır.
 - Borç ifa edilmemesi ve ifasında imkansız hale gelmiştir.
 - İfa imkansız olmadığı halde borçlu ifada bulunmaktadırlar ve ifa zamanı geçirmiştir ki buna borçlunun temerrüdü adı verilir.
 - Ya da sözleşme öncesi kusurlu davranışta bulunulmuştur. (Culpa in Contrahenda)
- 1. **Borcun Kötü İfa Edilmesi**
 - Borçlu, borcunu ifa etmiş olmakla birlikte ifa gereği gibi yapılmayabilir. Eğer borç gereği gibi ifa edilmemiş ise, borçlu alacaklının bu sebeple uğramış olduğu zararları tazmin etmekle yükümlüdür.
- 2. **Borçlunun Sorumlu Olduğu İfa İmkansızlığı**
 - Borcun ifasının imkansızlığı, borçlunun borcu ifa etmesinin hiçbir şekilde mümkün olmamasıdır.
- 3. **İmkansızlık Halleri**
 - Objektif İmkansızlık → Herkes için geçerli olan imkansızlıktır.
 - Subjektif İmkansızlık → Sadece belirli bir borçlu için ifanın imkansızlığından bahsedilir.
 - Sözleşmenin Yapılmasından Önceki İmkansızlık → Sözleşmenin kurulmasından önce borcun konusu imkansız hale geliyor.
 - Başlangıçtaki imkansızlık, objektif imkansızlıksa, sözleşme kesin hükümsüzlükle (butlan) sakattır.

I. SÖZLEŞMENİN YAPILMASINDAN ÖNCEKİ İMKANSIZLIK

NOT:

Önceki subjektif imkansızlık halinde sözleşme geçerlidir. Bu durumda borçlu borcunu ifa ile yükümlüdür.

II. SÖZLEŞMENİN YAPILMASINDAN SONRAKİ İMKANSIZLIK

3. SÖZLEŞME ÖNCESİ KUSURLU DAVRANIŞ HALİNDE(CULPA IN CONTRAHENDO)

- * Dürüstlük ilkesi, bir sözleşmenin görüşmelerine girilen taraflara bir takım yükümlülükler yükler. Bir taraf bu yükümlülüklerine aykırı davranarak açıklaması gereken hususları açıklamazsa, yanlış bilgi verirse, gereken dikkati göstermezse, sözleşme yapma niyeti bulunmaksızın görüşmelere girişme ve girişmeleri sürdürme yüzünden karşı tarafa bir zarar verirse sözleşmelerin görüşmeleri aşamasında kusurlu davranan tarafın diğer tarafın zararını tazmin etmek zorunda kaldığı kabul edilir.

BORÇLAR HUKUKU

BORCUN İFA EDİLMESİNİN SONUÇLARI

İFA DAVASI VE CEBRİ İCRA

Aynen İfa Davası

→ Borcun konusu verilmemiş borcu ise;

Kural olarak, alacaklı borçludan aynen ifasını talep eder. İfa davasının açılabilmesi için borcun muaccel ve ifasının imkansız olmaması gerekir. Ancak bu davanın açılabilmesi için borçlunun kusuru aranmadığı gibi temerrüde düşmesi de aranmaz. Taraflar anlaşır veya bir kan hükmü alacaklıya, ifa yerine tazminat talep etme ve sözleşmeden dönme hakkını tanımış ise alacaklı isterse ifayı talep eder, isterse kendisine tanınmış olan hakkı kullanır.

→ Borcun konusu yapma borcu ise;

Borcun konusu yapma borcu veya yapmama ise alacaklı borçluyu aynen ifaya zorlayamayacaktır. Böyle bir durumda borçlu, yapma borcunu yerine getirmedikçe alacaklıya, masrafları borçluya ait olmak üzere edimin kendisi veya başkası tarafından ifasını izin verilmesini isteyebilir.

→ Borcun konusu yapmama borcu ise;

Yapmama borçlarında, alacaklının mahkemenin izniyle borçlunun yerine geçmesi veya 3. bir kişiye işi yaptırması mümkün değildir. Alacaklı sadece zararının tazmin edilmesini borçludan talep edebilir.

Cebri İcra

Alacaklı, ifa davasını kazanıp borçluyu aynen ifaya mahkum eder. Bu durumda borçlu borcunu ifa ederse sorun yok. Ancak borçlu borcunu yerine getirmemezse icra takibine konulur.

BORÇLUNUN TAZMİNAT SORUMLULUĞU

Borçlunun tazminattan Sorumlu Olabilmesinin Şartları:

- Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmemiş olmalı.
- Zarar meydana gelmiş olmalı,
- Zararı doğuran fiili gerçekleş-tiren kişi kusurlu olmalı,
- Zararı ile borca aykırı davranış arasında illiyet bağı ol-malıdır.

BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ

Temerrüdün Genel Şartları:

1. Borcu muaccel olmalı
2. Borcun ifası mümkün olmalı
3. Alacaklı ifaya hazır olmalı
4. İhtar ya da ihtar yerine tutan bir durum olmalı (dava aç-ması, ödeme emri göndermesi ihtar yerini tutar)

NOT:

Borçlunun temerrüdü için ihtar mutlak bir koşul olarak dü-zenlenmemiştir. Bu nedenle şu hallerde ihtar çekmeye ge-rek yoktur.

- Taraflar anlaşarak ihtardan vazgeçmiş olabilirler.
- İfa gününü belirleme yetkisi taraflardan birine bırakılabilir.
- İhtarın gereksiz ya da yararsız olması
- Borcun haksız fiilden doğması halinde ihtar gerektirmez.
- Borcun sebeptsiz zenginleşmeden doğması halinde ihtar gerektirmez.
- Borcun sebeptsiz zenginleşmeden doğması halinde ihtar gerektirmez.
- İfa günü taraflarca açık bir şekilde belirlenmiş, (3 tip vade vardır)

Kesin vade
Belirli vade
Belirsiz vade

24.10.2014'ü geçmemek
24.10.2014'te
kaydıyla ödeyeceğim.
ödeyeceğim.

Borçlunun temerrüde düşebilmesi için ihtar gerek yok.

NOT:

Borçlunun temerrüde düşebilmesi için kusurlu olması gerekmez. Yani kusur, borçlunun temerrüdünün şart-larından biri değildir. Aynı şekilde alacaklının temerrüde düşebilmesi için de kusurlu olmasına gerek yoktur.

BORÇLUNUN TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI

Genel Sonuçlar

- Bu sonuçlar, borç sebebi ne olursa olsun her türlü temerrüt halinde uygulanır.
- Kanun temerrüt haline genel olarak 2 önemli sonuç bağlanmıştır:

Aynen ifa ve gecikme Tazminatı

- Alacaklı, borçlu temerrüde düşmüş olmasına rağmen borçludan aynen ifayı talep edebilir. Çünkü temerrüde düşen borçlu borcundan kurtulmaz.

Kazadan Dolayı Sorumluluk

- Temerrüde düşen borçlu bundan sonra kazayla meydana gelecek zararlarından sorumludur.
- Sözleşmenin kurulmasından sonra borçlunun kusuru olmadan ortaya çıkan bir sebeple ifa imkansız hale gelirse borçlu borcundan kurtulur. Ancak kusursuz imkansızlığın temerrütten sonra ortaya çıkması halinde borçlu kazadan bile sorumlu tutulmaktadır.

Para Borçlarında Sonuçlar

- Temerrüt faizi; (Gecikme Faizi – Geçmiş Günler)
- Aşkın (munzam) zararın tazmini
- Aşkın zarar:
Borçlunun düşmesi nedeniyle alacaklının temerrüt faiziyle dahi karşılanamayacak olan bir zarar ortaya çıkması halinde bu zarara aşkın zarar denir.

Karşılıklı Borç Yüklenen Sözleşmelerde Sorumlulukları

- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüde düşülebilmesi için genel şartların yanında ayrıca 2 şart daha aranır:
 - Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme olmalı
 - Borçluya süre (Mehil) verilmeli ya da süre verilmesini gerektirmeyen bir hal olmalıdır. (Süre verilmesi etkisiz olacak ise, borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa, kesin vadeli bir sözleşme mevcut ise mehil vermeye gerek yoktur.)

Borcun İfa Edilmesi halinde Alacaklının Hakları

- Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı →KURAL
- Aynen ifadan vazgeçerek Müspet Zararın Tazminatı
- Sözleşmeden Dönme ve menfi Zararın Tazmini

Sürekli Edimlerde Sonuçlar

- Sürekli edim sözleşmelerinde kanun, borçlu temerrüdü halinde alacaklıya 2 seçimsizlik hak vermiştir.
 - Sözleşmenin ileriye etkili olarak feshine edilmesi ve zararın tazmini
 - Gecikmiş ifa ve gecikme tazminatı talebi
- Sürekli edimlerde alacaklının sözleşmeden dönme hakkı yoktur.

ŞARTIN ÇEŞİTLERİ

Geciktirici – Bozucu Şart

- Bir sözleşmenin hükümlerini doğurmaya başlamasının, ileride meydana gelmesi şüpheli bir olaya bağlanmasında geciktirici şart söz konusudur. Ancak şartın gerçekleştiği andan başlayarak hüküm ifade eder.

ÖRNEK:

1 ay içinde tayinim çıkarsa evimi sana kiraya veriyorum.

- Baştan geçerli olarak meydana gelen ve hüküm doğuran bir sözleşmenin sona ermesinin ileride meydana gelmesi şüpheli bir olaya bağlanması halinde ise bozucu şart söz konusu olur.

ÖRNEK:

Bir öğrenciye fakülteyi bitirinceye kadar her ay belirli bir miktar burs vermek isteyen kimsenin, bütünlüme kalmadığı sürece her ay belirli bir miktar burs vereceğini taahhüt etmesi.

NOT:

Bozucu şarta bağlanmış sözleşmenin hükümleri, şartın gerçekleştiği anda ortadan kalkar. Aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça sona erme, geçmişe etkili olmaz.

Tesadüfî – İrâdî Şart:

- Hukuki işlemin hüküm doğurması veya sona ermesi tarafların iradesi dışında gerçekleşecek bir olaya bağlanırsa buna tesadüfî şart denir.

ÖRNEK:

Yıl sonunda enflasyon % 10'un altına düşerse evimi sana satacağım.

- Hukuki işlemin hüküm doğurması veya sona ermesi taraflardan birinin ya da her ikisinin isteğiyle yapabileceği bir olaya bağlanırsa iradî şart söz konusudur. Bu durumda da şartın ileride meydana gelmesi şüpheli bir olay olmalıdır.

ÖRNEK:

Otomobilini bana satarsan evimi sana kiraya veririm.

Müşpet – Menfi Şart :

- Geciktirici veya bozucu şart olarak kabul edilen olayın, olumlu veya olumsuz olmasına göre müşpet ve menfi şarttan söz edilir.

ÖRNEK:

Yarın yağmur yağarsa → Müşpet

Yarın yağmur yağmazsa → Menfi

ŞARTIN HÜKÜMLERİ

1. Geciktirici şarta bağlı bir borcun alacaklısı şart gerçekleşmeden önce ifayı talep edemez. Şartın gerçekleşmesine kadar beklemek zorundadır. Şart gerçekleşinceye kadar borçlu, borcun gereği gibi ifasını engelleyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür.
2. Şarta bağlı hakkı tehlikeye düşürülen alacaklı, alacağı şarta bağlı olmayan alacaklıların haklarını korumak üzere başvurabilecekleri önlemleri alabilir.
3. Bir şeyin verilmesine ilişkin borç geciktirici şarta bağlanmış ise şart gerçekleşinceye kadar o şey borçluda kalacak ve ondan borçlu yararlanacaktır. Sonrada şart gerçekleşse bile borçlu, edimden şartın gerçekleşmesine kadar sağladığı yararı alacaklıya veremez, buna karşılık, borcun konusunu oluşturan şey, şartın gerçekleşmesinden önce alacaklıya verilmiş ise, şart gerçekleşirse, alacaklı şartın gerçekleşmesine kadar elde ettiği yararların sahibi olur. Ancak şart gerçekleşmeden önce alacaklı, elde ettiği yararları geri vermekle yükümlüdür.

4. Bozucu şarta bağlanan borçlarda sözleşme yapıldığı andan itibaren hüküm doğurmaya başlayacağı için, bozucu şart gerçekleşinceye kadar edim alacaklıda kalacak ve ondan alacaklı yararlanacaktır. Edim şart gerçekleşirse borçluya iade edilir ancak yarar iade edilmez.
5. Şart olarak kabul edilen olayın meydana gelmesinden taraflardan biri dürüstlük kurallarına aykırı şekilde engel olursa, şart gerçekleşmiş sayılır. Ya da taraflardan biri, şartın gerçekleşmesini dürüstlük kuralına aykırı biçimde sağlarsa, şart gerçekleşmemiş sayılır.
6. Şart, taraflardan birinin bizzat yerine getirmesi gerekli bir davranış değilse, o tarafın ölümü halinde yerine mirasçıları geçer.

SÖZLEŞMENİN DEVRİ VE SÖZLEŞMEYE KATILMA

Sözleşmenin Devri

- Sözleşmeyi devralan ile devreden ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devreden bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte tüm hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır.
- Sözleşmenin devrinde borç ilişkisinden doğan münferit borç ve alacaklar değil, devir konusu olan sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlar bir bütün olarak 3. kişiye devredilmektedir.

Sözleşmeye Katılma

- Mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşmadır.
- Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sözleşmeye katılan ile yanında yer aldığı taraf, sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen alacaklı ve borçlu olurlar.
- Sözleşmeye katılmanın geçerliliği, katılma konusu sözleşmenin şekline bağlıdır.

Sözleşmenin Devri Nasıl Yapılır?

Sözleşmede kalanın izni veya onayı ile

Sözleşmeyi devralan ile Sözleşmeyi devreden arasında yapılır.

Sözleşmenin devri devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır.

